Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul V, nr. 48 (246) - joi 27 noiembrie 1958 | ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 8 pagini 50 bani

Mai aproape de viață

— Chemare către scriitorii patriei noastre —

Dragi tovarăși,

Ne apropiem de cea de a 15-a aniversare a eliberării patriei de sub jugul fascismului. In acești ani, în țara noastră a fost creată o literatură nouă, izvorîtă din noile realități și destinată să slujească poporul pe drumul său spre socialism. Succesele dobîndite de scriitorii noștri se datoresc însuflețirii și dragostei cu care, încă din primii ani ai eliberării, ei au urmat calea arătată de partid. Scriitorii noștri și-au închinat talentul și munca lor măreței sarcini de a reflecta grandioasa operă de făurire a societății socialiste.

Conștienți de sarcinile și de rolul scriitorului în zilele istorice pe care le trăim, ne consacrăm toată energia creatoare lucrărilor inspirate din actualitate.

Prin scrisul nostru ne străduim să contribuim la victoria deplină a socialismului în patria noastră. Învățînd să oglindim acest proces revoluționar, învățăm să devenim factori activi în lupta pentru înfăptuirea și dezvoltarea noii orînduiri. Învățăm să ne transformăm pe noi înșine.

Dragi tovarăși,

Biroul Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română consideră că, pentru a imprima un tot mai mare avînt literaturii noastre, este necesar să îmbinăm cunoașterea adîncă și multilaterală a vieții de azi cu o participare directă și eficace la transformarea ei socialistă.

In acest scop, chemăm scriitorii ca, în iarna aceasta, să-și desfășoare munca de documentare și cunoaștere a realităților într-un mod nou.

Să ne îndreptăm într-un număr mare, în lunile care urmează, către sate și să ne integrăm activ în viața acestora, îndeplinindu-ne astfel datoria patriotică, de cea mai mare importanță, de a contribui efectiv la ridicarea culturală a țărănimii muncitoare.

Chemăm, așadar, pe scriitori să se stabilească cîtăva vreme într-unul din satele noastre, unde să ia parte nemijlocit la viața de fiecare zi a oamenilor muncii de pe ogoare, la activitatea căminelor culturale, a bibliotecilor, la popularizarea marilor realizări ale poporului muncitor, la avîntul de nestăvilit al revoluției culturale.

Legătura vie cu eroii epocii constituie izvorul puterii creatoare a scriitorilor noștri, temelia literaturii noastre. Să folosim această perioadă de contact strîns cu țărănimea muncitoare, ca un prilej deosebit de a-i cunoaște viața, de a învăța din experiența ei rodnică, pentru a da noi aripi activității noastre creatoare.

Revistele literare vor ține legătura cu scriitorii plecați la sate pentru a publica permanent și cu precădere reportaje și corespondențe despre activitatea lor.

Tovarăși,

Adresîndu-vă această chemare, Biroul Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Romînă își exprimă convingerea că patriotismul, spiritul de partid al scriitorilor noștri va fi confirmat și de astădată, că scriitorii, îndeosebi cei fruntași, vor fi la înălțimea rolului lor, la înălțimea aprecierii cu care îi cinstește poporul.

BIROUL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R.

C. MEDREA — „Dans țărănesc"

AȘA VA FI!

Cu admirație și încredere

Am citit în presa noastră telegramele care transmiteau expunerea tovarășului N. S. Hrușciov cu privire la cifrele de plan ale dezvoltării economiei sovietice. Am fost profund impresionat și cuprins de admirație, iar fiecare compatriot de-al meu cu care am vorbit, era stăpînit de aceleași sentimente.

Intîi, te impresionează seriozitatea, perseverența și succesul fără precedent în istorie al construirii unei imense forțe economice în 41 de ani, în mod conștient, deliberat, potrivit unui plan dinainte stabilit. Perioade de avînt economic din alte momente ale istoriei, ca avîntul Angliei în secolele XVIII și XIX, au avut un caracter elementar, inconștient. De data aceasta însă, s-a putut vedea cum o idee devine o forță materială, de îndată ce-a cuprins masele popoarelor vechii Rusii. Acum 41 de ani, au existat profeți care au prezis falimentul acestei uriașe încercări. Și iată că s-a dovedit în modul cel mai concret și mai pipăibil că nu ei aveau dreptate, ci dreptate avea Lenin, bolșevicii și poporul care l-a urmat.

Al doilea, te impresionează un sentiment care s-ar putea exprima, poate naiv, cam în felul acesta: „Dacă s-a realizat ce s-a realizat în 41 de ani, cu atît mai sigur se va realiza ceea ce e plănuit pentru următorii 7 sau 15 ani". Te umple de admirație sentimentul de încredere, de fermitate și de avînt extraordinar ce se desprinde din cifrele de plan. Aici, omenirea întreagă se află în fața unei trebi serioase, realiste, în ciuda dimensiunilor și cantităților fantastice despre care e vorba. Despre asemenea dimensiuni, despre asemenea îndrăzneală nu se mai poate vorbi într-un stil romantic. Aici romantismul stă chiar în cifre, în datele reale.

Petru Dumitriu

(Continuare în pag. 6)

Noua școală sovietică

Neistovite și uimitoare sînt înfăptuirile Uniunii Sovietice. După cei trei sateliți, care pregătesc zborul spre lună, iată acum planul de producție pe 7 ani și mai ales planul de creștere al omului însuși, în comunism. Tezele cu privire la întărirea legăturii școlii cu viața și la dezvoltarea continuă a sistemului învățămîntului public, aduse în discuția întregului popor ca o chestiune esențială, de viitor, privind întreaga populație a vastei Uniuni, sînt menite să fixeze pentru o etapă nouă directivele de creștere și de formație ale tineretului sovietic. Puse în aplicare, ele nu vor întîrzia să dea o lume nouă, sporită, solid înarmată pentru o viață de progres material și moral al comunității, ruptă definitiv de vechile metode pedagogice ale lumii capitaliste, rămase în urmă

Chiar astăzi, după ce în Uniunea Sovietică nu mai poate fi vorba de analfabetism, baza de cultură obligatorie se modifică și se amplifică. Școala de 8 ani înlocuiește în faza pregătitoare școala de 7 ani, pregătind pentru școala medie asupra căreia se pune accentul principal. Această școală medie stă în centrul noilor preocupări cu două trăsături esențiale, prima, apropierea și îmbinarea educației și pregătirii teoretice cu viața prin participarea efectivă a elevilor din școala medie la munca productivă, în industrie și agricultură; a doua, extinderea studiilor medii la o masă cît mai mare de producători, muncitori și colhoznici. In felul acesta, prin două mișcări ce tind să se apropie și să se unească în sfera școlii medii, cultura împletită cu practica va străbate o masă cît mai mare a populației, sporind considerabil cele aproape 30 de milioane de elevi ai școlilor medii de astăzi, întărind completînd, și adîncind noua stare psihologică, bine inar-

Ion Marin Sadoveanu

(Continuare în pag. 6)

Lovitura de planetă

Există lovituri de stat.

Există — de la o vreme — și lovituri (dacă ni se îngăduie expresia) de planetă: planul construcției comuniste a zvîcnit în lume ca o asemenea lovitură, nesfîrșit de vastă și de hotărîtoare. O lovitură masivă, solidă, densă. O lovitură atît de gravă încît la aflarea ei, adversarul adînc zdruncinat și pe gînduri, a recunoscut ceea ce era de recunoscut, înclinîndu-se. Forța se impune și impune. Există argument mai convingător decît zece milioane de tone?

S-a tras îndărăt și s-a înclinat, într-un fel sau într-altul, lumea veche, simțind pesemne că se naște în cifrele care și-au luat zborul, o putere mai presus de îndoială sau interpretare. S-au tras îndărăt și s-au înclinat ziarele, agențiile de știri și posturile de radio, mai cu gravitate încă decît în fața sputnicilor. Sputnicul asaltează cerul; planul de șapte ani, mai „primejdios", asaltează pămîntul.

Și înțelegînd, se pare, toate acestea sau măcar o parte, s-au înclinat, măcar pentru o zi, în fața puterii de la răsărit.

Parisul: „Un plan grandios".

New-York: „Săptămîna de 6-7 ore!"

Londra: „Blocul socialist va produce mai mult decît restul lumii".

Ziarul american New-York Times și-a modificat anume pagina I-a, după primele ediții, pentru a publica știrea corespondentului său de la Moscova cu privire la planul de 7 ani.

— Cîți ani au trecut de cînd același ziar nu acorda revoluției sovietice decît o lună și jumătate de existență...?

Al. Mirodan

Un Cézanne la butonieră

Londra. O seară în celebra galerie Sotheby. Nu o seară obișnuită, ci o seară senzațională. Senzațională pentru că de față sînt miliarde de dolari și lire sterline (adică posesorii lor) negustori emericani, lorzi, maharadjași, lady Churchill, Somerset Maughan, candelabre strălucitoare, scaune aurite, smokinguri și rochii de seară, proiectoare ale televiziunii, pe scurt Londra selectă.

Scopul adunării: dolarii și lirele sterline își dispută cîteva picturi puse în vînzare de Irwin Goldschmidt, fericitul moștenitor al bancherului cu același nume.

Un fapt pe săptămînă

Ceremonialul se desfășoară aidoma cu licitația unor obiecte depuse la muntele de pietate, numai că mai distins, vocea care rostește cifrele sacramentale aparține unui gentlemen englez, mister Wilson.

De vînzare sînt patru celebrități ale picturii mondiale: Manet, Van Gogh, Cézanne și Renoir.

Prima achiziție: de la 5000 de lire, personajul ciudat, cu pălărie de fetru neagră, cu barba creață și ochii uimiți, reprezentînd autoportretul lui Manet saltă la 65.000 de lire grație unui negustor american John Summers, care intră în posesia tablouiui. In cîteva minute, alte două picturi semnate de Manet, „Plimbare" și „Drapelele de pe strada Mosnier", împărtășesc aceeași soartă, cu variații în materie de lire sterline (89.000 și 113.000). Cumpărător: tot un negustor american, George Keller.

Pe bună dreptate, revista pariziană „Paris Match" care a dedicat acestei licitații nemaivăzute un amplu reportaj, remarca cu ironie că arta franceză, demnitatea britanică și banii americani făceau minuni. Dar între 1878 și 1879 cînd Manet pictase aceste trei tablouri, pavilionul Artelor de la Expoziția universală i le refuzase, în timp ce evenimentul anului era triumful pictorului Lemaire cu giganticul său tablou „Samson trădat de Dalila", definitiv intrat azi sub vălul uitării.

N-o să facem pînă la capăt filmul întregii licitații. Ar fi și obositor și n-ar merita osteneala. Vom remarca numai faptul că vedeta celebrei seri de la Londra a fost „Jeune homme au gilet rouge" al lui Cézanne, timid, sfios, în hăinuța lui roșie, aruncînd priviri încurcate asupra selectei adunări în mijlocul căreia a fost adus fără voie. A fost achiziționat cu 264.milioane de franci, suma cea mai mare care a fost plătită vreodată pentru un tablou. In 1888, micuțul italian pe care Cézanne îl luase model la Aix,

Ion Mihăileanu

(Continuare în pag 6)

Pentru realismul socialist

POEZIA CETĂȚENEASCA ȘI PATRIOTICA

Pretutindeni unde s-a creat o operă poetică mare și nemuritoare, deplina frumusețe artistică n-a ieșit niciînd din preocupări meschine, din contemplarea extaziată a unui univers izolat, plasat în afara societății și ostil ei; operele durabile s-au ivit din solul unui anumit spațiu geografic, dintr-o anumită istorie și dintr-un anumit univers spiritual, care poartă în el puternice trăsături ale specificului național și popular. Nicăieri, poate, această legătură a artistului cu veacul său, cu realitățile țării sale nu e mai evidentă ca în poezia direct cetățenească și patriotică și cred că niciodată literatura română n-a cunoscut atît de îmbelșugat o atare poezie, ca în vremea anilor de democrație populară. In acest sens, prin foarte multe trăsături ale ei, literatura de azi amintește de ceea ce literatura revoluționară, cetățenească și patriotică de la 1848 avea mai înălțător și mai izbutit în ea.

Epocile de adînci prefaceri sociale, străbătute de un înviorător suflu revoluționar, au cultivat poezia cetățenească și patriotică, adică acea poezie care aducea în conștiința maselor virtuți civice și sădea idealuri mărețe, indispensabile pentru cucerirea unor forme mai bune de viață. Scriitorii înaintați și-au înțeles întotdeauna menirea; ei au contribuit neobosit la progresul societății umane, la îmbunătățirea ei și la înflorirea patriei. De aceea niciodată poezia cetățenească n-a putut fi despărțită de poezia patriotică și invers. Această mutilare n-au realizat-o decît unii poetaștri șovini dintre cele două războaie mondiale care, înlocuind vibrația interioară cu urletul, căldura inimii cu spumele retorice, chipul real al patriei cu imagini împrumutate timbrelor cu zimbri, au confecționat cele mai proaste modele de limbuție patriotardă.

Patria e o realitate istorică — aflată în corelație cu alte țări și alte po-

I. D. Bălan

(Continuare în pag 6)

TITUS POPOVICI*)

Ostilitatea „Străinului" față de mediul din care face parte, căutarea unui drum înspre oameni (despre care are încă o noțiune foarte vagă), apoi procesul complicat prin care află acest drum, configurează în romanul lui Titus Popovici o întreagă evoluție literară. Mă gîndesc, cînd spun aceasta, la ceea ce este caracteristic realismului critic și la saltul efectuat în tipologia literară, de către realismul socialist. Dacă literatura este un reflex specific al vieții (și neîndoielnic că este), putem spune, cu toată simplitatea firească marilor adevăruri, că realismul socialist, pe lîngă faptul fundamental al introducerii în literatură a eroului revoluționar, a salvat din marasm și descompunere morală o întreagă lume de eroi literari. „Străinul". Andrei Sabin, nu este într-o bună parte a traiectoriei lui morale, decît unul din zecile de „oameni de prisos" ai literaturii realismului critic, care abundă în creația unor prozatori ca Vlahuță, Brătescu-Voinești, Sadoveanu, Rebreanu, Cezar Petrescu, Camil Petrescu, etc. etc., fiecare surprinzînd alte laturi și manifestări ale unui destin unic. Titus Popovici a beneficiat în construirea eroului său, de întreaga experiență literară, a uneia din cele mai strălucite epoci din istoria literelor romîne. Dar ca tînăr și extrem de talentat creator al unei etape istorice noi, el a supus creația sa perspectivei îndrăznețe, revoluționare a socialismului și a realismului socialist, transformînd „omul de prisos", într-un ins util societății, luînd parte la transformarea lumii în măsura în care, în contact cu violența adevărurilor vieții, reușește să se transforme el însuși.

„Străinul" este astfel captivant nu

Creatori și opere

numai pentru virtuțile sale romanești, dar și sub raportul exegezei literare, făcînd sensibilă, prin evoluția eroului său, deosebirea specifică dintre realismul critic și cel socialist.

Cu finețe, Titus Popovici a sublimat pînă acum faptul că, în pofida răzvrătirii sale, Andrei Sabin are multe și solide puncte de contact cu un univers uman sortit unei decăderi și dispariții inevitabile, univers reprezentat prin Lucian, Susănescu, etc. etc. Va urma el destinul acestei umanități crepusculare, sau va rupe punctele de contact și va urma o cale nouă, spinoasă, dureroasă, dar singură în stare să-l scoată din impas? Există în Andrei Sabin, dincolo de etosul său frămîntat, contradictoriu, alcătuit din înălțări și prăbușiri, o certitudine care cuprinde în germene modalitatea de a se integra unei noi umanități: credința sa că „viața nu trebuie trăită oricum". Tot antagonismul său interior provine din faptul că nu cunoaște viața decît parțial, nu știe cum trebuie trăită. Romancierul îl va lăsa pe eroul său să ia contact cu această viață despre care nu are, în bună măsură, decît o informație livrescă, și va urmări modul în care viața reală, aspră, dramatică și multiformă îi va modela conștiința.

Romanul care a urmat pînă acum drumul oarecum lent al meandrelor psihologiei lui Andrei Sabin, se precipită în contact cu mersul vertiginos al vieții. Ritmul meditațiilor filozofice, al soliloviilor și dialogurilor despre viață, devine un ritm impetuos al istoriei, al vieții autentice a oamenilor. Prin Mitru Moț, trimis în război în mod arbitrar, datorită unei manevre a chiaburului Cloambeș, în locul fiului acestuia, Andrei ia contact cu temeiurile profunde ale unei răzvrătiri

Ion Vitner

(Continuare în pag. 6)

*) Vezi „Gazeta literară", nr. 46 și 47.

Partidul și creația mea

Literatură militantă

Publicasem prin anii 1922—23, în revista de stînga „Omul liber" cîteva sonete care se voiau filozofice. In confuzia în care se scălda majoritatea generației intelectuale nu izbutisem încă să mă pătrund de marile întîmplări pe care le trăiseem, și versurile mele nu puteau să spună limpede ceea ce simțeam. Anii treceau și deveneau tot mai greu de spus ceva pentru orice tînăr căruia îi lipsea un suport sau o sănătoasă orientare ideologică spre a vorbi altfel decît se exprimau „moderniștii". Se scurseseră astfel mai mulți ani de la războiul care adusese ruina economică și zdruncinase sufletele intelectualilor. Și poate tocmai de aceea spiritele erau dezorientate. Curentele noi căutau în poezie formule tari care să dea satisfacție asemeni unui alcool. Elementele morbide, dovadă a dezechilibrului sufletesc, domneau. Afirmarea feroce a individualismului, negarea a tot ce existase pînă atunci, căutarea noului cu orice preț și cu mijloace pur formale, erau ridicate la rangul de genialitate. Toate aceste tulburau mințile, te furau, și era foarte greu să găsești un drum al liricei tale. Despre interesele maselor nici nu se pomenea.

A te juca cu ideile și cuvintele — mai ales abracadabrante — era mai atrăgător pentru un tînăr (și cine n-ar fi vrut să „epateze pe burghezi", cum cerea moda). Căci puțini erau scriitorii care considerau că a scrie înseamnă să scrii pentru mase ori pentru a sluji poporul sau idealurile umanității. Și astfel, ideile care făceau tapaj și care preconizau poezia negației tuturor valorilor, se aflau mai ușor în atenția celor ce se interesau de aceste probleme. O altă poezie — cînd apărea pe undeva — se ivea sfioasă și fără tam-tam, ucisă de gălăgia stridentă și de bilci, a diferitelor curente care se supralicitau în zgomot, imagistică și formă.

Imi amintesc de un manifest al dadaiștilor publicat într-o revistă franceză și preluat la noi de feluritele curente, sub diverse forme. O frază suna cam așa și reda foarte bine „ideologia" epatantă, dar totuși goală de conținut: Voi, desigur că nu pricepeți ce vrem. Ei bine, trebuie să vă spunem că nici noi nu știm!

Ordine în conștiințele tinerilor hărtuiți de divagații și gongorisme, nu putea pune decît cineva care, pe deasupra gravelor zguduiri sufletești și bazat pe o teorie izvorîtă din realitățile care strigau în juru-ne, să poată proclama cu tărie și autoritate: deschideți ochii, nu vă lăsați tîrîți de haos; iată, alături de voi mai mor încă oameni ca o consecință a războiului; durerile omenești sînt crunte, fas-

Al. Șahighian

(Continuare în pag. 6)

Enciclopedismul comunist

M-am întrebat adesea cum se va rezolva, în mod practic, trecerea spre comunism, cum se va realiza, între altele, ștergerea deosebirilor între munca manuală și cea intelectuală. Tezele privind reforma învățămîntului în Uniunea Sovietică răspund întrebării mele. Ele vorbesc despre multilateralitatea viitoare a omului comunist, despre o cultură enciclopedică realizată pentru prima oară în înțelesul deplin al cuvîntului. Nici practicismul limitat al omului lipsit de învățătura teoretică, nici ruptura de viață pe care o manifestă adesea intelectualul unilateral orientat doar spre știința

Vera Călin

(Continuare în pag. 6)

vitrina

WILLIAM BLAKE: „Poeme"

Poet a cărui creație se situează la confluența dintre iluminism și preromantism, depășind însă, prin puternica ei originalitate și prin implicațiile ei de ordin profund, amîndouă aceste curente, William Blake este una din personalitățile cele mai interesante ale literaturii engleze. Prin opera pe care a lăsat-o, marele poet ne apare ca un spirit esențial contradictoriu, oscilînd între extreme. El este poate singurul poet englez de la sfîrșitul veacului al optsprezecelea și începutul celui de-al nouăsprezecelea, care, limitîndu-și aproape exclusiv arta la domeniul umanului, rămîne străin de încercările de evaziune din realitatea aspră a epocii, de cultul iluminist sau preromantic al naturii, de exotism sau de paseism. Dacă în primele sale versuri („Cîntecele inocenței") putem surprinde anumite ecouri din idealizarea simplității patriarhale și a „omului natural" (motive de largă circulație în sec XVIII), totuși, încă din această perioadă, Blake își dă seama de cruzimea lumii în care trăiește („Băiețelul de negru", „Hornarul" etc.). Mai tîrziu, amărăciunea pe care i-o inspiră realitatea înconjurătoare crește, ajungînd la accentele profunde din „Cîntecele experienței" și „Gînduri despre bine și rău". Cu toate că își dă seama că răul are determinări strict umane, că el nu ține de o fatalitate exterioară, Blake interpretează răul social ca pe un reflex al răului etic, inversînd oarecum ordinea firească a lucrurilor. Aceasta nu-l împiedică însă pe poet să condamne cu vehemență orînduirea epocii sale, cu toate nedreptățile ei: „In oamenii aceștia care gem, / In scîncetele ploului, pierdute, / In orice glas, în fiece blestem, / aud cătușele de om făcute".

Blake însă nu vede clar posibilitatea extirpării răului, ceea ce îl duce la o dialectică cețoasă a valorilor etice, rupte din contextul lor social, și prezentată sub forma unei lupte dintre dumnezeu și diavol, care nu sînt, pentru poet, decît cele două modalități antagonice ale sufletului omenesc. („Cărțile profetice", dintre care în special „Căsătoria cerului cu iadul"). Dar pe lîngă toate neclaritățile, pe lîngă simbolica aproape inextricabilă, se pot găsi în „Cărțile profetice", ca și în celelalte mari poeme ale lui Blake, intuiții profunde, fragmente de o rară frumusețe poetică și totdeauna o nobilă, înflăcărată afirmare a valorilor superioare ale umanității.

Matei Călinescu

(Continuare în pag. 6)

SAVIN BRATU: „Cronici" (II)

După cît ne putem da seama chiar din simpla parcurgere a tablei de materii, autorul celui de-al doilea volum de cronici — apărute în răstimp de un an de zile — dovedește de-o potrivă pasiunea pentru cronica imediată, ținută cu sîrguință ca și pentru studiul mai larg, cerînd fie minuțioase investigații istorice („Arta poetică" a lui Boileau sau „Meșterul Manole" de Mihai Beniuc), fie o cercetare sintetică retrospectivă, redusă poate numai la definiții categorice („Criterii pentru o istorie a criticii literare romînești"), fie o analiză exhaustivă pe plan tipologic sau stilistic a unei opere de seamă a literaturii contemporane aprobînd sau rectificînd părerile unor critici ce și-au exprimat mai devreme părerile („Arta «Cronicei de familie»").

După cum ține să precizeze și în postfață, cele două volume de cronici năzuiesc să constituie *„o pledoarie pentru realismul socialist, înțeles ca cea mai înaintată metodă de creație a epocii noastre".*

Cititorul va reține faptul că Savin Bratu și-a conceput îndeletnicirea sa de cronicar drept un post avansat de luptă pentru lărgirea și promovarea neîncetată a cuceririlor literaturii noastre realist-socialiste. Fiind în primele linii de atac, el știe că orice prezență amică sau inamică trebuie tratată ca atare și că orice greșeală poate deveni un element pernicios. De aceea Savin Bratu nu-și „alege" obiectul cronicii sale. Recenzentul se oprește și la lucrările de prim ordin,

Valeriu Rîpeanu

(Continuare în pag. 6)

CRONICA DRAMATICĂ

„Ultimul mesaj" de Laurențiu Fulga

(Teatrul Armatei)

Reîntoarcerea lui Laurențiu Fulga la piesa sa de debut „Ultimul mesaj" poate fi privită și ca o întoarnare a dramaturgului către uneltele dramei realiste și totodată înspre problematica epocii. După ce a suris fugar vechilor modele romantice (în „Ion Vodă cel Cumplit") sau, mai recent, legendelor dramatice cu rezonanță tradiționalistă („Meșterul Manole"), Fulga a revenit la prima sa lucrare teatrală care se preocupă de contemporaneitate cu entuziasm și limpezime. Este probabil că readucerea pe masa de lucru a „Ultimului mesaj" este legată și de febra care a însoțit activitatea de prozator a scriitorului. Elaborarea „Eroicii" a proiectat poate printr-un ricoșeu lesne de înțeles o altă lumină și asupra piesei de război a autorului, piesă care se alimentează din materialul de viață care a dat naștere și romanului apărut nu demult. Oricum, experiența refacerii unei piese scrisă cu zece ani în urmă este demnă de interes, nefiind vorba despre un reluș grăbit și amabil (așa cum s-a întîmplat cu alte lucrări reluate în actuala stagiune).

Modul în care Laurențiu Fulga a lucrat asupra vechiului manuscris al „Ultimului mesaj" se deosebește desigur fundamental de maniera „Meșterului Manole". Construcția greoaie și fumul înecăcios de mirodenii hagiografice, simbolistica derutantă ca și grandilocvența retorică a „mitului românesc" reprezentat anul trecut au fost abandonate de autorul „Eroicii". Fulga a îndreptat textul „Ultimului mesaj" în sensul unei observații realiste mai profunde, care a dus la adîncirea reliefului unor tipuri și, implicit, la conturarea mai nuanțată a conflictului. Valoarea politică a piesei a crescut considerabil, mai ales în privința demascării războiului fascist antisovietic și aceasta în strîns raport cu izbutirea remarcabilă a primului act.

Laurențiu Fulga, romancier de preferințe epopeice pare a fi, în dramă, atras mai ales de reprezentarea pregnantă a masei. Dacă ar fi scris în tiparele tragediei antice grecești, autorul „Ultimului mesaj" ar fi dat, desigur, cea mai bună și cea mai expresivă parte a textului său dramatic Corului și nicidecum eroilor protagoniști. Scriitorul s-a interesat stăruitor de realizarea dramei oamenilor simpli tîrîți fără de voia lor într-un complot ucigaș și a făcut acest lucru mai cu seamă prin acumularea detaliilor individuale, printr-o deschidere largă a compasului observației, pentru a cuprinde cît mai mulți indivizi, cît mai multe detalii, într-o frescă vie și convingătoare. Primul act se detașează astfel net din întreaga compoziție a lucrării dramatice. Strînși laolaltă între ruinele unei case, pe frontul din Răsărit, soldații înfometați, înghețați și răscoliți de revoltă construiesc, prin întrebările lor suprapuse, o impresionantă piramidă a disperării. Dar piramida se colorează treptat prin intervențiile cortifeilor înțelepți ai acestui Chor modern înveșmîntat cu tunici militare, transformîndu-se într-un baraj al protestelor mereu mai răspicate și mai active. Oricît de curios ar părea, tocmai în acest act unde eroii nu se detașează încă în mod categoric din ansamblu, apar cele mai expresive figuri ale piesei, dintre care unele sînt absente în celelalte acte, iar altele devin greu de recunoscut din pricina diluației. Unitatea primului act este rezultatul unui ansamblu de imagini parțiale prinse într-o surtă logică cu totul remarcabilă. Profiluri disparate se condiționează și se armonizează reciproc, întrucît aparțin aceleiași familii spirituale, exprimînd în consecință, din ce în ce mai clar, un punct de vedere comun asupra problemelor acute care-i solicită. Trecerea prin scenă a soldatului Lascăr și actul său de o cucernicoare noblețe umană, apelul stereotip al telefonistului, a cărui minte rătăcită leagă într-un mod neașteptat numele iubitei de chemarea sa absurdă în gol, intervențiile lucide ale caporalului comunist Bogdan, dilema morală a căpitanului Zarandu, zbuciumul intens al greu-încercatului Soare, toate acestea și încă altele compun tabloul acuzator al atacului criminal antonescian și servesc prin autenticitate psihologică o lecție memorabilă despre caracterul inuman al războaielor nedrepte.

Supunînd unor însemnate refaceri și celelalte două acte, Laurențiu Fulga a izbutit să înlăture în mare măsură balastul parazitar și mai ales să clarifice exactitatea istorică a evenimentelor din preajma Eliberării și din perioada imediat următoare. Autorul a prezentat în linii clare momentul insurecției armate, scoțînd în evidență rolul conducător al Partidului Comunist, evidențiind caracterul eroic al luptei acestuia și înfățișînd adeziunea oamenilor muncii la acțiunile inițiate de comuniști. Legătura strînsă dintre interesele de clasă și atitudinea personajelor față de lupta antihitleristă apare în noua redactare a piesei mai explicită. Procesul acesta de limpezire ideologică nu merge însă în ultimele două acte la mare adîncime. Și de aceea intențiile autorului nu sînt duse pînă la capăt. Există în această parte a dramei momente prețioase în care se simte adevărata forță a adevărurilor pe care le rostesc unii dintre eroi, de multe ori însă idei valoroase și situații de mare însemnătate sînt figurate palid sau rămîn pur și simplu enunțate.

Excesul de „teatralitate" devine evident în actele II și III ale piesei. Din momentul în care autorul desprinde din ansamblu cîteva figuri desemnate să treacă în primul plan, impresia de autenticitate scade simțitor, în ciuda faptului că prin gradația creșterii conștiinței revoluționare a eroilor săi, piesa s-ar cuveni să devină cu fiecare scenă mai bogată, mai substanțială. Lucrurile se petrec ca și cum ar fi intervenit pe neașteptate o defecțiune la sursele de lumină ale scenei. Personaje ca: Zarandu, Bogdan, Soare, care în primul act se anunțau promițători, își pierd în mare măsură trăsăturile distinctive și sînt reduse la conturul lor liniar. Pozitive sau negative, personaele dramei, după un act de lansare impresionant, odată trecute de pragul actului II nu evoluează, nu se dezvoltă, nu se lasă supuse fluidului vieții. Cauzele acestor neajunsuri trebuiesc căutate în schimbarea de atitudine a scriitorului față de exigențele procesului de prelucrare a faptelor vii. Cită vreme Fulga a lucrat cu migală, alegînd din propria sa experiență acele accente, cuvinte și surisuri care să dea sens fiecărui pas și fiecărui gest, atîta timp cît opunerea celor două tabere potrivnice a crescut în mod necesar din situații firești, ireductibile, intențiile autorului au căpătat strălucire și vitalitate. Atunci cînd, renunțînd la mijloacele artistice de explorare a realității, scriitorul își încredințează problematica piesei rezolvărilor superficiale de „meșteșug" teatral insistînd cu mult mai puțin asupra veridicității, rezultatele sînt, fatal, sub nivelul sarcinilor dramei. Asistăm astfel la o încurcătură de ițe neverosimilă în actul III, se creează un joc simbolic de șah învăluit în replici ambigue care ține acțiunea în loc peste un sfert de ceas, se face mereu uz de bombe și împușcături fără de număr. Ați observat că, în „Omul cu arma", aproape că nu se trage nici un glonț și cît de mare este economia de muniție în „Tragedia optimistă"? Dacă am cerceta „Ultimul mesaj", ca și cum ne-am afla în fața unui monument închinat eroilor războiului, am constata diferența vădită dintre caracterul viu, impresionant al basoreliefurilor aplicate pe soclu și în care eroii se află laolaltă cu mulțimea, în vreme ce sus, pe platformă, grupul statuar a înlemnit într-o poză convențională în care trăsăturile se amestecă și ochii nu au decît culoarea pietrei. Autorul trebuie să țină seama și de faptul că eroii „Ultimului mesaj" sînt făcuți pentru ca să evolueze, nu pe marmura rece a unui monument, ci pe scîndura sensibilă a scenei, unde ideile deosebit de prețioase care le sînt încredințate trebuie să capete aripi. Nu ne aflăm, desigur, în fața ultimei versiuni a „Ultimului mesaj". Stăruința cu care autorul a trecut la munca de împlinire a unei piese de debut, îl recomandă pentru continuarea acestui efort pînă la adîncimea cerută. El a redactat un act remarcabil și a pus ordine în construcția exterioară a restului piesei. În interior îl mai așteaptă încă lucrări care, singure, pot da acustica potrivită unei teme de o asemenea însemnătate ca aceea care a atras talentul și rîvna lui Laurențiu Fulga.

★

Regia are sarcina să cultive virtuțile unui text și să pună surdină sunetelor false ale partiturii dramatice. La Teatrul Armatei, George Rafael — care ne-a dăruit deseori spectacole remarcabile (vă amintiți de vesela sa „Femele îndărătnică?") n-a crezut necesar de astă dată să evite nadele aparent „teatrale" ale piesei, fiind dimpotrivă momentele „tari" cu o musteță pe care n-o înțelegem. Regia a compus însă cu multă grijă și forță evocatoare primul episod al dramei, utilizînd inspirat resursele textului. S-au remarcat printr-o comportare sensibilă și au făcut să se audă timbrul unic al autenticității Val Săndulescu în rolul telefonistului, Sebastian Radovici (Soare) și G. Sion (Volghin). Geo Maican (Rudeanu) și C. Neacșu (Dobre) și-au utilizat excesiv glasul și de obicei pe o singură coardă. Florin Stroe (Zarandu) și mai ales G. Cimpeanu (Bogdan), defavorizați și de text, s-au resemnat într-o postură monocordă. C. Brezeanu în rolul doctorului Timuș a fost, desigur, amuzant.

Spectacolul a început prin a fi remarcabil și a terminat prin a fi corect. Deosebit de sugestiv a fost decorul lui Dan Nemțeanu pentru întîiul act al dramei.

V. Mindra

Scena finală din „Ultimul mesaj"

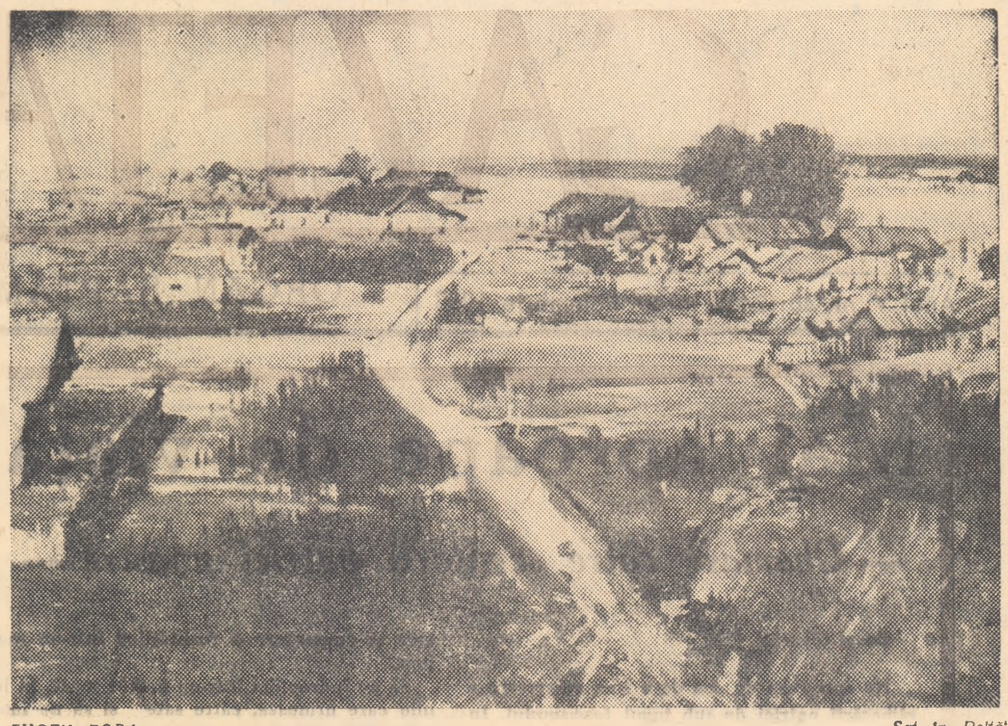

EUGEN POPA *„Sat în Deltă"*

Reportaj și actualitate

Pînă acum, participanții la discuția despre realismul socialist s-au referit cu deosebire la experiența romancierilor, rar la cea a poeților. Reporterii au fost, ca de obicei, uitați, deși experiența lor în ce privește tocmai problema cheie a dezbaterii — oglindirea veridică și pasionată a prezentului — poate prilejui concluzii prețioase pentru orientarea și activitatea tuturor scriitorilor.

Un scriitor se prevalează de „viziunea contemporană" sau de „optica prezentului" și se adîncește, pe urmele istoriei, în trecut pînă la epoca getotracilor, crezîndu-se absolvit de orice alte relații cu epoca sa. Un reporter, care ar recurge la pretexte asemănătoare, s-ar anula. Există diverse tipuri de reportaje: informativ, documentar, narativ, cu sau fără subiect, descriptiv și încă altele pe care teoreticienii genului n-au ajuns încă să le sorteze (nici nu prezintă prea mare interes din punctul de vedere primordial al eficacității!), dar un reportaj arhaic apare de neconceput. Reportajul, prin definiție, se raportează la actualitate și reporterului i se pretinde să satisfacă cel dintîi condiția elementară de a fi martor. Ceea ce s-a numit, pentru scriitor, documentare permanentă, corespunde în planul activității reportericești deplasării continue.

John Reed, Egon Erwin Kisch, Malaparte, Ehrenburg, toți au fost călători neobosiți. Despre un reporter, a spune că dă semne de inerție sau că manifestă tendințe spre sedentarism, înseamnă a-i pune la îndoială însușirile cerute.

Singură mobilitatea însă, prezența asiduă pe teren doar, nu-i asigură reporterului merite deosebite. Pentru a se impune, pentru a fi remarcată, prezența sa trebuie să beneficieze de o orientare care-i permite să seziseze prompt dialectica realității, sensul dezvoltării și să se situeze pe poziția cea mai avansată. Absența orientării sau, mai exact, orientarea exclusivă spre senzațional face inutilă mobilitatea, ducînd la reportajul nud, fără semnificație și, de multe ori, fals, cum se întîmplă în presa capitalistă.

Realismul socialist fertilizează activitatea reporterilor și le dă impuls să-și fructifice experiența prin faptul că relevează necesitatea interpretării, atitudinii active față de evenimentele la care sînt martori. Concepția joacă aici, ca și în creația oricărui scriitor, rolul de clarificare și de coordonare. Cu condiția să nu se îndepărteze de prezent, domeniul reporterului este practic nelimitat: sînt nenumărate aspectele de viață pe care le poate aborda. Tot astfel, modalitățile la care poate recurge sînt variate. Mai ales pentru reporterul care urmărește — cum este cazul la noi — antrenarea maselor într-o activitate constructivă fără precedent, nașterea unor atitudini radical deosebite față de trecut, ca urmare a edificării socialismului pe plan economic și politic, posibilitățile virtuale ale reportajului sporesc. Pretutindeni reporterul este solicitat să ia pulsul momentului, temperatura acestei clipe, să surprindă prompt desfășurarea, modificarea realității. Este o sarcină plină de răspundere care implică ceva din frumusețea pionieratului. Și reporterul chiar este un pionier. N-avem încă un roman al Bicazului, dar reportaje bune despre constructorii hidrocentralei ne-au familiarizat cu proporțiile efortului uman desfășurat pe acest șantier și cu multe dintre sentimentele specifice constructorilor. Pătrunderea socialismului la sate este, incontestabil, bogat și divers reflectată în reportaj. Aceasta ilustrează o altă calitate a reportajului — operativitatea. Tocmai ca să ajungă aici, reporterul are nevoie de o busolă sigură pentru a nu se rătăci în mulțimea faptelor, știind să selecteze pe cele semnificative și să aleagă mijloacele corespunzătoare de prezentare. Concepția marxistă îi canalizează căutările spre esența fenomenelor, învățîndu-l să discearnă necesarul de accidental și astfel să scoată la lumină germenele noului, triumfător în lupta cu rămășițele vechiului.

Operativitatea reportajului pledează pentru încurajarea lui printr-o înscriere mai frecventă pe ordinea de zi a discuțiilor literare și prin reprezentarea constantă și susținută în paginile rezervate beletristicii. Inițiativa unor publicații de a include regulat reportaje în paginile lor a adus, în ultima vreme, în profilul acestora un expresiv spor de actualitate. Este cazul „Luceafărului" care a dedicat de la începutul existenței sale spațiu apreciabil reportajului. „Gazeta literară" publică de cîtva timp grupaje reportericești în jurul unor aspecte ale vieții socialiste din cele mai diverse colțuri ale țării. În ultimul său numer, „Viața românească" face loc însemnărilor a trei tineri reporteri (cîndva ar merita să fie analizate indisolubilele relații ale reportajului cu entuziasmul și curiozitatea tinereții) de pe magistrala de est. În „Tribuna" au apărut de asemenea cîteva izbutite reportaje de actualitate.

Cine parcurge recenta producție reportericească din revistele literare se află în situația de a aprecia pe viu bogăția sursei de inspirație pe care o oferă actualitatea. Se poate vorbi despre serviciul stimulativ adus de reportaj literaturii, atrăgînd atenția asupra unor laturi ale realității contemporane de mare acuitate. Dincolo de înregistrarea evenimentului sub forma brută, netransfigurată, pe care alte specii beletristice, ca romanul sau piesa, n-o rețin, sînt surprinse reacții și gînduri definitorii pentru psihologia omului nou, conflicte lăuntrice caracteristice unei epoci de transformare, pătrunderea mentalității socialiste pe o scară mereu mai largă. Elocvent este experiența reporterilor care se întîlnesc în tratarea aceleiași teme. Eugen Barbu și H. Rohan în „Gazeta literară" (14 august), Ștefan Luca, Pop Simion, Nicolae Țic în „Viața românească" nr. 8, iar Ștefan Iureș în „Scînteia tineretului" (26 oct.) s-au oprit asupra magistralei de est, uneori refinuți chiar de aspecte identice. Dacă totuși impresia de monotonie nu se naște și dacă diversitatea se realizează, faptul nu se explică prin particularități de optică scriitoricească atît, cît prin varietatea formelor pe care realitatea unitară și în fond comună a șantierului le îmbracă, dezvăluind înțelesuri și frumuseți inedite, nu numai de la un sector la altul, dar și de la un brigadier la celălalt. Teoriile absurde și calomnioase despre nivelarea personalităților, despre anularea inițiativei și despre refularea pornirilor generoase în condițiile orînduirii democrat-populare își primesc un răspuns convingător în aceste pagini străbătute de elanul încordărilor patetice, al eroismului neafectat și al dăruirii modeste. Sînt în aceste secvențe sau instantanee, sau scurte istorisiri sugestii pline de tîlc pentru scriitorul care își va propune să reflecte destinul uman în socialism.

Reporterul poate contribui la cunoașterea și înțelegerea acestui destin uman, direct, relatînd date biografice, cum se întîmplă în cele mai multe din exemplele citate; poate asocia la elementele de viață trăită un sens simbolic, cum procedează Romulus Rusan în „Drumul îndrăznelii" („Tribuna", 18 octombrie); poate, în fine, să facă abstracție de existențe anume, pentru a descifra sensul prezenței lor în atmosfera, în mișcarea, în înfățișarea de ansamblu a unor locuri. Ioanichie Olteanu realizează o excelentă panoramă a Bicazului („Luceafărul", 1 noiembrie) încărcată de semnificații profunde despre trezirea la activitate a unor regiuni altădată cufundate în liniștea stărilor patriarhale și, implicit, despre evoluția ascendentă a oamenilor antrenați în acest reviriment, fără să citeze nume. Cu toate acestea, reportajul său nu poate fi considerat abstract, se simte, în fiecare afirmație sau constatare, acumularea unui vast material de fapte care susțin perfect viziunea poetică a revoluției produsă de construcția hidrocentralei ce va face să se reverse „peste noaptea de secole a Moldovei o explozie de lumină".

Dacă actualitatea reprezintă mediul predilect reporterului, viabilitatea reportajului, se înțelege, o asigură concretețea. Plutirea în generalități comode și la îndemîna oricui ucide reportajul, îi răpește sufletul care participă în fapt. Lumea petrolului sau țara moților descrise de Bogza se disting prin atribute concret-istorice și toată plasticitatea acelor imagini memorabile își trage substanța din participarea reporterului la evenimentul imediat, din raportarea la condiții precise și nu la realitatea în general.

Însă ar fi păgubitor să se confunde concretețea cu pitorescul. Este adevărat că unii reporteri îi cunosc cîteodată ispitele. Chiar aerul mirat sl uluirea unora dintre cei care, mergînd pe traseul magistralei, insistă peste măsură asupra uneltelor extraordinare, sînt indicii în acest sens. Sînt și cazuri de cedare totală. Cineva care își propune să consemneze mărturii despre Bicazul de astăzi începe ca pe vremea excursiilor lui Alecu Russo prin partea locului: „Crestele munților acoperite de cușme imense, țesute din caiere de neguri sau bătute în nestematele soarelui, cristalul apelor și cîntecul pădurilor sînt de o prospețime rară. Bătrînul Ceahlău, domnitor milenar peste întinderi și zări, te salută deasupra Cheilor din înălțimea tronului său uriaș, iar Bistrița murmură într-una o melodie jucăușă, ademenitoare". Acest început dă tonul întregului reportaj, caracterizat tocmai printr-o viziune „jucăușe, ademenitoare", departe de dinamica transformărilor actuale. Muncii încordate și schimbărilor profunde petrecute în viața oamenilor și a regiunii li se substituie întîmplări amuzante cu tineri neastîmpărați sau babe conservatoare, aluzii intime menite să „umanizeze" spectacolul și petreceri „tovărășești" la „Texasul renovat". Evident, totul culminează cu lipirea în final a unei perspective naive (vezi „Iașul literar", nr. 6/1958). Sînt bizare și cu totul stridente astfel de „închipuiri" care ar vrea să traducă efortul uman de o tensiune dramatică și gesturile de o gravitatea neobișnuită. Asemenea reportaje renunță de bunăvoie la caracterul de mărturie care le conferă valoarea și la operativitatea care le asigură capacitatea de pătrundere și de influențare a conștiințelor.

În transformarea conștiințelor și educarea omului nou, reportajul își aduce aportul său distinct și prețios. De aceea virtuțile sale artistice se cer cumpănite și puse în valoare pentru a răspunde cu succes îndatoririlor pline de răspundere. Dar care sînt aceste virtuți?

Geo Șerban

Cronica LITERARĂ

DEMOSTENE BOTEZ: „Prin ani"

Demostene Botez, specializat altădată ca simbolist în tratamentul liric al suferinței fără obiect, provocate de spleenul provincial și duminical, n-a fost însă un afon social. Poeziile „Moartea șomerului", „În mină", „Fabrica", incluse în precedentul volum de „Versuri alese" sau „Cîntecul Crăciunului" din actuala retrospectivă „Prin ani", scrise în jurul anilor de avînt ai mișcării muncitorești, în jurul lui 1933, îl arată îndurerat de viața de robot pe care, în fabrici, în mină, o consumau zadarnic oprimați: „E Crăciun, un alt Crăciun / Pentru cine, la ce bun? /Iarăși o să-nceapă iureșul de roți, / Moara vieții mele, moara de iloți, /. Iar cobor în iadul din ateliere / Isus fără tată, fără înviere". Pudoarea emoției care a fost o obsesie a poetului, sensibilitatea sa de origine simbolistă la stereotipia muncii industriale, mai mult decît la exploatare, deci față de o altă formă de „spleen", lipsa orientării către viitorul de stăpîni al stăpîniților, l-au împiedicat să-și transforme simpatia spontană pentru sărmani în protestul radical. Compătimirea e numai o cale de acces, o poartă, și încă laterală, spre poziția revoluționară. Drumul începe de-aci încolo. A milita este a gîndi cu perspectivă, a vedea cum proletarul capătă conștiința forței sale, ajungînd luptător pentru cucerirea propriului destin. Triumful puterii populare, construirea socialismului, înălțarea spre cer a „florii-soarelui", — numele dat de el însuși noului din țara sa — au deschis pe fața blazată a poetului Demostene Botez zîmbetul luminii, al încrederii în om.

Singurătatea continuă să-i dea tîrcoale, alimentată de melancolia vîrstei, de ofensiva insinuantă a amintirilor, a amorurilor defuncte, de meditația asupra sfîrșitului. Teme vechi la autorul care s-a simțit bătrîn și la tinerețe. Atitudinea este însă alta.

În 1937, senzația destrămării, a labilității era copleșitoare. Îl pierise și sentimentul unității elementare a eului, conform aceleiași viziuni simboliste. Demostene Botez era complet străin lui Demostene Botez: „Ce altul ești acum, Domnule eu! / Bătrîn paznic, straniu, de muzeu. / Cu peisaje din copilărie. / Cu casa părintească din anul una mie... / Cu galerii uitate de portrete, / Cu schițe de amintiri și de regrete, / Și cu statui / Ce azi îmi par a fi a nimănui". Elegiacul în stil minulescian de atunci exalta și euforia artificială a narcozei pentru proprietatea de a-i dizolva eul, de a-i infiltra iluzia eternității prin anularea conștiinței și gustul neantului: „Și am intrat cu zîmbet în val de veșnicie. / Ca începutul veșnic, ca într-o copilărie / A neființei mele, / De care n-am știut. / ...Și n-a mai fost durere, nici lume, nici lumini. / Nici existență n-a fost / ...E greu să viu în mine, de unde-am fost uitat. / Cînd port încă narcoze neant stratificat".

În 1957, Demostene Botez îl regăsește pe Demostene Botez, deși biologic procesul trebuia să fie opus. Ce s-a întîmplat? Între timp a avut loc descoperirea umanității a cărei țintă, dobîndirea fericirii pe pămînt, pentru toți și cît mai repede „aci, acum, acasă" cum ar spune Marcel Breslașu, a devenit și ținta poetului. Cercetarea de sine s-a dovedit sterilă, ca încăpățînarea de a scoate apă dintr-o fîntînă secată, ca perforarea unei galerii pe fundul căreia nu află decît „mil," „scoici și moaște de prin alte ere" cîtă vreme, și vreme îndelungă, s-a destășurat ruptă de societate. Încadrarea, chiar tîrzie, în coloanele ce înaintează spre mîine, pas cu pas, este în schimb creatoare pentru că dă speranță: Tînăr, Demostene Botez se considera în mod nejustificat pesimist și inconsistent. Bătrîn, el se consideră tînăr și optimist: „Prin galerii cu-nalte bolți de dom / Acum tîrziu de tot am dat de-un Om / Ce m-a-nvățat că steaua mea polară / De-abia acum începe să răsară./ Dar n-o cat în ce-a fost și-n mister./ Ci să mă uit încrezător spre cer. / Și înainte să tot merg mereu.. / Iar omu-acela, ce-am găsit, sînt eu".

Poetul nu poate trăi și nici muri decît pe pămîntul pe care ai săi îl colectivizează. Fostul simbolist suspină, la Paris, după țară, după „țara mea de frumusețe" unde „ai mei să-mi dea de zor binețe" și unde îl cheamă glasul de pădure al străbunilor, al mamei pe care o și strigă copilărește din întuneric: „Și tare aș vrea să mai pot spune „mamă" / Și cineva din jur să mă-nțeleagă." Iar la gîndul morții, îl stăpînește nu neliniștea simbolistă, ci calmul aproape țărănesc, mulțumirea de a o întîmpina cu datoriile plătite: „Eu am trecut pe aici./ Bătut cîndva de bici / Și fără de cuvinte, / Dar astă mîna mea / Făcu ceva și ea / De-a mers lumea-nainte".

Fostul simbolist arbora orgoliul izolatului, temperat doar de autoironie. Poetul de azi își întocmește un crez al modestiei, al anonimatului, cuvîntul pe care l-a slujit fiind o sămînță a binelui aruncată la îndemîna oricui e dispus să-l culeagă. De aceea nu reclamă răsplata supremă la care năzuie artistul: gloria. El nu e un poet. E un om: „Puțin a însemnat sau chiar nimic: / C-am fost un om... De aceea poate oamenii, mereu / Au căutat în toate cîte-un zeu, / Dar fără-a ști că cel mai bun din zei / E-n fiecare totuși dintre ei".

A pune versul la picioarele omului simplu devine dintr-un program de viață o artă poetică pe care generațiile tinere trebuie să o cristalizeze pură „ca un vis", să o spună „ca pe o confesiune" și să o cultive ca un rod într-o atmosferă de afecțiune respectuoasă: „Hai, seamănă, ca să vedem ce sameni. / Din vorba ta vor crește poate flori. / Le-așteaptă un milion de muncitori.. Hai, scutură-ți tot rodul tău din pom. / Prieteni, iată-a mai sosit un om!"

Fostul simbolist părea un citadin iremediabil, amator de naturi moarte, de obiecte în lumea închisă a odăii, acoperindu-l pînă și pe acel Demostene Botez care cutreiera țara alături de Mihail Sadoveanu.

Realistul și patriotul „îngrășîndu-și" vocabularul cu materia primă oferită de natură, primenindu-l cu elementele tehnicii socialiste, însoțește pe ogoarele colectivizate brigadierii tractoriști care manifestă o grijă de vistiernic pentru sarcina încredințată sau înțelepciune. Matei, șoferul de pe combină din poezia cu același nume, sare din somn de teama ploii ce ar putea strica recolta nesecerată și lucrează pînă în zori întreaga porțiune de lan: „Sfinte Ilie, poți să vii, / Să-ți mii iar surii bidivii, / Că grîul colectivei mele, / Ast-noapte l-am cules cu stele. / Și e-n hambar ca-ntr-un tezaur, / Cu cloșca cea cu pui de aur". Niculai din „Roua", la întrebarea — „De unde noaptea roua asta oare!", răspunde cu o alegorie socială: „Nu-i din cer / Ci din pămînt. Sînt lacrimi și sudoare... / Acum pămîntul ni le dă-napoi / Cînd a rămas el singur noaptea toată, / Să crească mare frunza de trifoi / Și glia să rodească mai bogată". Decorul de pastel, de „noapte de vară", naivitatea voită a dialogului sau monologului („Matei") și încheierea în chip de poantă tîlcuitoare — sînt în genul unui didacticism vioi, miniatural, idilic. În „Floarea-soarelui", satul se contura mai divers și mai nutrit poetic.

Comunicativ, ca tot ce aparține autorului, dar beneficiind de un avînt cald, bogat, este ciclul bulgar „Itinerar". Solidaritatea cu poporul de peste Dunăre emană direct ca dintr-o îmbrățișare între rude. Ca și Nina Cassian, dar mai sentimental, Demostene Botez a cutreierat Bulgaria ca pe propria țară. Contemplarea țăranului bulgar „trăgînd din deal la vale / Cu-același plug pe care-l știu de acasă, / În brazda umedă și grasă, / Meridianul țării..." și rămasul bun: „Nu te-oi uita! / Cînd m-oi întoarce-acasă / Am să le spun flăcăilor de țara ta... / Am să-i găsesc la coasă", deși prin caracterul lor de omagiu simbolic implică solemnitatea, distanța, le simțim totuși apropiate grație notațiilor de viață cotidiană, de muncă și de ideal identic. Reculegerea în fața monumentului de partizani de pe apa Rilei apare și ea ca un act elementar, simplu. Dacă vulturul a încremenit „de vrajă" „acolo sus, pe cerul gol" ca și cum „ar fi păstrat... ca partizan adevărat, / O lungă clipă de tăcere", dacă „munții au tăcut și ei", dacă toată firea tace elocvent, deci grandios, „tăcerea" poetului este în schimb antiretorică, umanizează atmosfera. Partizanul, menținîndu-și nimbul de martir, rămîne un frate pe care-l deplingi tot ca pe un frate. „La mînăstirea Rila", mica baladă a călugărului Dionis, luptător pentru eliberarea țării sale de sub turci, familiarizează eroul prin parodierea stilului monahic care amintește și de indulgenta maliție arghezieană din „Mihniri". Diacul Dionis este un diacon lachint, ostaș încins pe sub sutană cu o flintă și iatagan: „La Rila-n munți, în paraclis, / Cînta diacul Dionis / poruncile: „Să nu ucizi!"... / Dar, dacă-și spuse-atunci în gînd, — / Ți-i țara plină de omizi, / Mai bine-i tu să mori plîngînd? / Și Domnul Dumnezeu, atunci, / Cu harul și blîndețea lui, / De pe-o icoană prinsă-n cui, / Uită de sfintele porunci, / Și l-a iertat pe Dionis, / Acolo, chiar, în paraclis." Comuniunea fraternă, ideea ciclului, o proclamă însuși D. Botez în „Către Vapțarov": „O! Cum voiam să-ți întind mîna, / Să ți-o pun pe umăr, / pe spate. / Să te-mbrățișez ca pe un frate". De aceea ochii poetului bulgar se văd, buzele lui se mișcă și cuvintele, „cuvinte de ură / Și de iubire / Strigăte puternice de luptă" se aud iar cel ce le-ascultă le transmite ca pe-ale

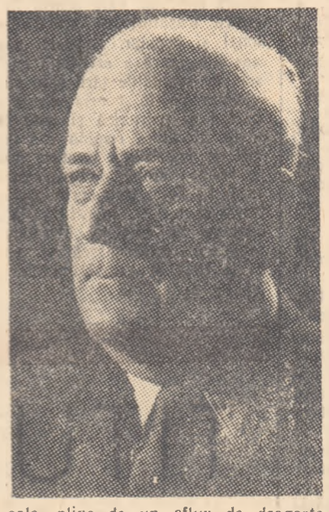

sale, pline de un aflux de dragoste de viață, de forță: „De cînd mi-ai vorbit, sînt și eu mai tare, / Și mi-e mai aproape orice ființă".

Patetismul se poate desfășura foarte bine în limbajul cel mai vorbit și vorbitor chiar, oratoric, pornind dintr-o convingere profund omenească, cum este aceea a necesității luptei pentru socialism, pentru stringerea noroadelor împrejurul steagului internațional al proletariatului, pentru păstrarea vieții pașnice: „Mame, / Fiecare om de pe pămînt e copilul vostru, / Voi l-ați născut, — Voi l-ați legănat, / Voi i-ați dat primul sărut... Mame, / Prin giulgiurile voastre îndoliate, / Lumina soarelui de-abia răzbate... Sînt parcă steaguri negre-amintitoare, / Că sufletu-i o rană ce vă doare / Și că aveți o sfîntă datorie / Nezdruncinată, / Ca tot ce-a fost să nu mai fie. Nicioodată!" Socialismul, spuneam, l-a eliberat pe Demostene Botez de obsesia sentimentalismului, dînd impuls pornirii sale către patetic. Fiind patetic, există riscul de a scăpa versuri convenționale, prozaice. Ei și? Decisivă pentru artă este intensitatea, amploarea sentimentului. Fluviul chiar cu impurități dar cu debit mare, poate fi transformat în energie!

Mihail Petroveanu

ANARHIȘTII

În decembrie se face noapte devreme chiar și în Andaluzia, și chiar și în Andaluzia e frig. În noaptea aceea, Atanase Anghel și Mitu Busuioc umblară prin livezi de măslini, pînă spre dimineață; apoi dormiră pe pămîntul gol, fără mantale nici pături. Înainte de zori, încă în beznă, Mitu Busuioc se ridică și începu să caute ceva cu palmele pe jos. Parcă mîngîia pămîntul. Cum stătea el așa, se-ntoarse să se uite peste umăr la Anghel și-i desluși prin noapte sticlirea ochilor.

— Tase, tu nu dormi, mă?

— Nu, zise Anghel cu glas foarte treaz.

— Tase, ție nu ți-e foame?

— Nu prea.

— Eu nu mai pot: tu ai mîncat, mă?

— Nu.

— Și cum nu ți-e foame, mă?

— Nu, Mitule, zise Anghel și se întoarse pe partea cealaltă, cu spatele la el. Apoi așa, cu spatele la el, întrebă:

— Tu ce faci acolo, culegi măsline?

— Mda, răspunse Mitu, mestecind. Nu vrei și tu?

Anghel oftă adînc.

— Ai, mă? Nu vrei să-ncerci?

— Nu, murmură Anghel.

— Sînt și nasoale, amare ca dracu, mormăi Mitu Busuioc și înjură, apoi scuipă. — Ca fierea sînt, steagu-mă-si; nu le poți mînca, zise el. — Mă, Tăsică, ție nu ți-e frig? Crăp de frig.

— Ba da, zise Anghel.

Mitu Busuioc se culcă iar, se lipi de Anghel și zise:

— Mă dor oasele de frig. Dar bine că nu e ca la noi, zăpadă și ger. Știi ce zi e azi? Moș Ajun, mă Tăsică.

Și începu să rîdă dîrdîind.

— La noi acasă de te culci pe cîmp fără manta de Moș Ajun, bărbă-te nu te mai trezești. Tu de ce nu dormi, mă?

— Nu pot, suflă Anghel.

— Nici eu nu pot; mi-e prea frig; mă dor oasele, zise Mitu Busuioc. Anghel se-ntoarse deodată și zise cu glas foarte limpede și deslușit:

— De ce, măi Mitule, de ce? Ce am făcut? Care-a fost greșeala?

— Stai mă, nu sări așa ca un pește, mormăi Mitu. Stai dracului aici și ține-mi cald, că te-ncălzești și tu.

Anghel se lipi iarăși de Mitu și zise la fel, pe un ton aproape certăreț:

— Ce-am făcut? A cui e vina?

Mitu Busuioc simți că nu-l întreabă pe el, de aceea nu răspunse.

— Toți, zise Atanase Anghel. Toți.

Aici Mitu Busuioc înțelese că trebuie să vorbească.

— Nu; ăi patru francezi care-au luat-o încolo, după gardul ăla, au scăpat: i-am văzut eu cum intrau în pădurice.

Anghel nu spuse nimic. Stătea pe spate și se uita la țesătura neagră a coroanelor de măslini de deasupra lui.

— Ce trebuia să fac? întrebă el.

Nu departe (nu se putea ghici însă unde anume), se auziră deodată focuri de pușcă, pocniturile de dop ale unui pistol: dop-dop-dop-dop-dop! Și două grenade: baum! baum! Apoi alte focuri de pușcă. Pe urmă nimic: tăcere.

— A dat o patrulă peste unii de-ai noștri, șopti Mitu Busuioc. Anghel se întoarse pe burtă și-și rezemă fruntea și ochii pe braț. Nu spuse nimic. Mitu Busuioc pipăi în juru-i cu o mînă tremurîndă; parcă mîngîia pămîntul cu palma. Găsi o măslină, încă una, încă una, le adună în palmă și vîrî una în gură. O mestecă în neștire, de nervozitate, se cutremură și o scuipă.

— Sau s-or fi întîlnit de-ai noștri și s-au împușcat între ei; sau două patrule de-ale lor, zise el cu glas scăzut de tot: puteau fi auziți, și erau numai doi oameni sleiți de puteri: nu mîncaseră și nu băuseră apă de peste treizeci de ore.

— Ai noștri n-au avut grenade, murmură Anghel, cu fața în jos și fruntea pe brațe. Spusese asta cu un glas ciudat. Mitu nu luă aminte, se gîndea la ceva.

— Mă ăsta, marinarul, tu ai chef de vorbă, sau vrei să mai dormi?

— Nu mai pot dormi, Tăsică, mă dor oasele de frig.

— Atunci o luăm din loc pînă nu se face ziuă. Tu mai ții minte unde e rîul ăla?

Mitu se uită la cer printre două coroane de măslini, apoi, scuipînd măslina din gură, arătă cu degetul în beznă. În același moment trosniră niște crăci uscate. Anghel întinse mîna, pipăind prin întuneric și ațintindu-se spre locul de unde venise sunetul. Simți sub mînă pușca, o apucă și, rezemat în coate, se întoarse tîrîș cu fața spre locul de unde se auzise trosnetul; ridică pușca și mișcă închizătorul, încercînd să nu facă zgomot. Mitu se întinse și el îndărătul trunchiului de măslin. Anghel îi șopti la ureche:

— Aștepți să trag eu.

Mitu dădu din cap mut.

Patrula veni drept spre ei. Patru oameni, umblînd cam încovoiați, la doi pași unul de altul. Se auzeau bocancii lor grei cum strivesc bulgării de pămînt. „Dacă aruncă o grenadă, s-a isprăvit", se gîndi Atanase Anghel. Îi era frig; simțea însă că-i sînt fierbinți urechile și fruntea. Un tremur ușor îi frămînta corpul. Iarăși se aplecă la urechea lui Mitu:

— Ia-l pe ăl din stînga.

Apoi se lăsă în coate, și cu mîini înghețate de frig și de frica morții care nu putea întîrzia acum mai mult de o secundă, ridică pușca. Cum să ochești bine, noaptea? Nu vezi cătarea. Nu vezi înălțătorul. Ochi totuși cu grijă pe cel din dreapta. Cei doi din mijloc aveau să fie mai ușor de nimerit — dacă n-aveau grenadele la îndemînă, căci atunci nu mai era cine să-i nimerească. Ochi în mijlocul corpului care se apropia printre măslini. În mijlocul pieptului. Mai jos de mijloc. Acum, în clipa asta, dacă nu trage, ei n-o să-l simtă, n-o să se întîmple nimic. N-au nimic unii cu alții. De ce să tragă? Nu era nimic adevărat, nu era război, era o situație ciudată, absurdă. „Eu sînt ăsta? Ce fac?" Asta simți, vreme de o zecime de secundă. Frica. O uită; se împietri. Cu degetul înghețat, apăsă ușor pe trăgaci. Pușca îl izbi în umăr; plesnise o detunătură seacă. Anghel ținu ochiul deschis. Se obișnuise cu sila să și-l ție deschis; acum îl văzu pe omul din față cum se poticnește și cade grămadă, cu capul înainte și brațele moi, scăpînd pușca. Trăsnise și pușca lui Mitu. În fața lor nu erau decît două mogîldețe negre după doi trunchi negri, și în dreapta un mort lungit pe pămîntul cenușiu. Două sclipiri de flacără și două plesnete. Întuneric.

— Fuga, Mitule! răcni Anghel. Se ridică și porni în goană printre măslini în direcția în care-i arătase Mitu că trebuie să fie rîul. Își reîncărcă pușca din goană; Mitu tropăia greoi pe lîngă el, gîfîind. Pocnete și țiuituri de gloanțe îi urmăriră, pe urmă măslinii din față, spre care alergau, se luminară scurt, violet palid: Baum! Alergînd, Anghel se zgîrci o clipă ca sub o lovitură grea, neașteptată, apoi se gîndi: „S-a lovit de un pom! S-a lovit de un pom": Baum!

— Mitule, gîfîi el. Mitule!

— Da, șuieră Mitu — hai, hai!

Și goniră mai departe, ieșiră din livada de măslini, trecură prin niște tufe, urcară, cu pietrele scrîșnind sub bocanci, taluzul căii ferate, se prăvăliră dincolo în șanț, în bălării cu frunze mari, tari, lustruite, lemnoase, și iarbă țeapănă; gîfîiau ca niște cîini care au alergat prea mult; erau înfierbîntați, leoarcă de sudoare. Întinseră puștile spre pădurícea de măslini. Nimeni nu ieși din ea.

— Eu sînt lovit, șopti întretăiat Mitu Busuioc. M-a ars odată peste umăr.

Apoi tăcură amîndoi; zăceau în șanț, răsuflînd scurt. Atanase Anghel se adună de pe jos și șopti:

— Hai.

Mitu se ridică întîi pe brînci, apoi în picioare. Anghel ieși din șanț, îndoit în două. Mitu îl urmă, tot încovoiat: trecură peste șosea și intrară, după cîțiva pași, în răchită și papură. Urlau cîini undeva departe. Se auzi un foc de pușcă. Pe urmă numai foșnetul răchitelor și papurei și gîfîiala celor doi fugari. Anghel umbla ca în vis. Era foarte obosit. Iar i se părea că ce i se întîmplă nu e adevărat. „Sînt obosit rău" se gîndi el. Apoi se gîndi: „încă doi care nu-și mai văd muierea". Înaintă dînd la o parte papura cu mîna; începuse să-i intre apă în bocanci. „Dacă trăiește cu altul, înseamnă că nu trebuie să fiu așa nebun după ea". Apa îi ajunse la genunchi; sub genunchi nu-și mai simțea picioarele. „Nu se poate. Mă așteaptă. Mi-a scris; s-au pierdut scrisorile. E război. Scrisorile se pierd ușor". Apoi uită. Trebuia trecut înot fluviul larg și umflat de ploi și rece ca gheața.

®

În dimineața următoare, patrule de cavalerie curățau terenul luptelor din ziua de 24 decembrie. Una trase după doi oameni care se ascundeau în tufișuri pe partea cealaltă a Guadalquivirului; fugarii împușcaseră un soldat și un cal, apoi dispăruseră.

După-amiază cei doi umblau printr-o pădurice de pin, uitîndu-se încordat înainte și împrejur. Pașii lor nu făceau zgomot pe covorul gros de ace de pin, roșcate; trunchiurile roșii și covorul de un verde negru miroseau a rășină. În față era cîmp, peste cîmp trecea șoseaua. Într-un șanț al șoselei, zăcea un camion căzut într-o rînă, și lipsit de roți. Anghel și Mitu Busuioc erau murdari, cu hainele rupte, cu bărbi țepoase, galbeni și cu ochi încercănați. Se uitară unul la altul, fără să-și dea seama cum arată.

— Ieșim din pădure? întrebă Mitu. Era cu un cap și jumătate mai înalt decît Anghel și mai lat în umeri, cu gîtul lui gros și mușchiulos, de statură atletică. Dar aștepta ce va spune celălalt, cel scurt și cu capul rotund. Anghel se uită peste cîmp în lungul șoselelor pustii, spre casele gălbui de pe deal, îngrămădite din ce în ce mai sus, pînă la niște clădiri înalte și lungi, cu multe ferestre deasupra cărora se înălțau patru turnuri de biserică galbene în văzduhul înnourat și cenușiu.

— Hai, Tăsică, zise Mitu Busuioc. Vorbea fără vlagă. Nu mîncaseră de două zile; merseseră repede toată dimineața, ca să se încălzească după înotatul în apa rece ca gheața. Acum umblau ca în vis. Anghel văzu un mușuroi de pămînt de-a curmezișul cîmpului, lîngă șosea. „Acolo sînt și ne așteaptă" se gîndi el; dar ce erau? Republicani sau fasciști? De dincolo de rîu, dinspre Montoro, se auzeau bubuind tunuri. Aici era o ciudată liniște. Poate că tranșeele sau gropile de lîngă șosea erau goale? Aici nu se putea calcula, prevedea, organiza nimic. Deschise magazia puștii. Era goală. „Cum am uitat? Sînt obosit rău". Erau atît de obosiți amîndoi încît peste cîteva ceasuri aveau să nu mai fie buni de nimic.

— Mitule, zise Anghel cu glas slab și liniștit, pornim pe șosea, fiecare pe lîngă un șanț. La primul foc, sărim în șanț; de acolo putem trage și noi.

— Dacă ne ia vii, ne-mpușcă, zise Mitu.

Anghel scoase din buzunarul pantalonilor ultimele trei cartușe, și le vîrî în pușcă, apoi împinse înainte închizătorul și ieși din pădure.

Mergeau amîndoi încet, cu pușca oblic de-a curmezișul pieptului. O luară pe șosea, unul pe-o parte, unul pe cealaltă. Pe cîmp creștea esparto cu firul bățos, galben. Între oraș și lunca Guadalquivirului, între ziduri galbene și cenușii și plopii înalți și stufoși, erau vii împrejmuite cu ziduri scunde de piatră. Bătea vîntul rece peste cîmp. Dinspre oraș se auziră deodată, depărtate, mici, focuri de pușcă. Încetară. Pe urmă altele. Iarăși încetară. Anghel începu să deslușească, deasupra pămîntului uscat al parapetului, capete. Iarăși se simțea dezbrăcat, fără nici o apărare. Îi venea să se arunce în șanț, ca să aștepte acolo primul foc. „Așa măcar aș fi acoperit": dar era o prostie. Merse înainte. Își mișca picioarele anevoie. Mitu Busuioc, cu ochii la mușuroiul de pămînt și la capetele oamenilor din tranșee, zise cu glas domol, de parcă vorbea într-o cameră, nu pe un cîmp pustiu:

— Tăsică, auzi?

— Da, răspunse Anghel, tot cu ochii înainte. Își împingea fiecare picior înainte, cu sila. Erau grele, inerte, ca de paralitic.

— Dacă sînt rănit, să mă împuști tu.

Anghel nu răspunse.

— Tase, te rog, auzi. Să nu mă lași.

— Bine, zise Anghel.

Merseră mai departe. Dinspre oraș începu iar să vie pîrîitul mărunt al împușcăturilor. Tunul bubuia înăbușit dincolo de Guadalquivir, după dealurile peste care se zăreau departe de tot crestele fumurii ale Sierrei Lucena.

Oamenii din tranșee nu se mișcau. Stăteau înăuntru; li se vedeau capetele, puștile trecute prin niște adîncituri săpate în parapet. Anghel și Mitu înaintau, încet, ca la plimbare. Apoi tot mai încet. Ca după un dric care merge la cimitir. Așteptau primul foc. Cînd aveau să tragă? O secundă trecu. Cei doi înaintau. Încă o secundă. „De ce nu trag?" Încă un pas, doi, trei, patru. Încă o secundă, două.

Mitu zise cu glas înecat:

— Nu sînt în uniformă.

Asta văzuse și Anghel. Un om se ridică pe parapetul tranșeii, cu mîna goală. Se uită la ei, vîrînd mîinile în buzunare. Era în mono, salopeta albastră care ținea loc de uniformă multor unități republicane. Era negricios, cu capul gol, cu obrajii supți și-o față îngustă; ochii apropiați de nas, negri și străpungători îi priveau bănuitor

pe cei doi. Scoase mîinile din buzunare. Avea o grenadă în dreapta. Vîrî degetul în inelul grenadei și strigă:

— **Echad las armas en tierra!**

— **Viva la Republica!** strigă Mitu Busuioc cu glas spart.

— Aruncă pușca jos, zise Anghel, ăștia sînt gata să tragă.

— **Somos internacionales**, zise tare și el, păstrînd pușca în mîini; Mitu o aruncă pe a lui. Cei din tranșee ieșiră grămadă și-i înconjurară.

Pînă în oraș, Atanase Anghel și Mitu Busuioc nu-și veniră în fire. Îi duseră sus trei milițieni în mono, dintre care cel tuciuriu și cu fața suptă care acuma vorbea cu ei, rîdea cu dinți mari și galbeni, îi bătea pe umeri.

— Dacă veneați din partea cealaltă, zise el, dinspre fasciști, nu era nimic, ziceam că sînteți dezertori. Dar aici e spatele poziției, nu ne plac necunoscuții care sosesc prin partea asta.

Anghel se uita la cei trei milițieni. Erau veseli, bărbieriți și umblau cu puștile atîrnate pe umăr cu țeava în jos; Mitu Busuioc care avea două luni și jumătate mai mult de cînd era în Spania și învățase mai bine, vorbea cu ei repede, rîzînd. Anghel nu înțelegea. Se uita împrejur la casele vopsite galben sau roz cu ferestre mari cu gratii la parter, la prăvăliile închise, la lumea de pe stradă: milițieni, civili, femei tinere; unii din milițieni n-aveau puști; unii din civili aveau; femeile negricioase și ochioase, cu umerii înveliți în șaluri negre, sau negre cu flori roșii, umblau alene pe stradă, cîte două la braț, răspundeau rîzînd la ce le spunea cîte un bărbat pe lîngă care treceau. Împușcăturile se auzeau mai tare. Trecură pe lîngă o biserică pe al cărei portal erau sfinți și îngeri și nori sculptați în piatră: sfinții făceau gesturi mari cu brațele, îngerii aveau mîini frumoase, cu degete ca fusele și brațe ca de femeie. Ușa bisericii era deschisă și se auzea muzica vuind înăuntru, o muzică puternică și solemnă ce răsuna ca un vînt mare într-o pădure, într-un codru de argint. Erau multe lumini înăuntru.

— **Que miras?** întrebă rîzînd milițianul cel smead și cu obrajii supți. Fața osoasă cu fălcile albastre, i se încreți; rîdea. O șuviță de păr negru și neted îi căzu peste tîmpla înaltă, palidă-vînătă.

— **Tienen la libertad del culto**, zise el rîzînd dar și cu o anumită seriozitate. Rîdea de cei din biserică și de mirarea lui Anghel, dar era mîndru de libertatea cultului. Anghel dădu din cap cu gravitate: libertățile democratice erau un lucru mare și grav, pentru care el simțea respect.

Ajunseră în piață. De jur împrejur arcade de piatră cu stîlpi groși, pătrați și deasupra case galbene, albe și roz; o biserică mare cu două turnuri, cu cruci aurite, cu, între turnuri, un fronton ascuțit, și pe fronton un Cristos mare de piatră care desfăcea brațele și se uita în piață. Dinăuntrul bisericii se auzea de asemeni muzică de orgă; jos în piață umblau sute de porumbei pe lespezile de piatră. În fața bisericii vreo douăzeci de bărbați în monos sau în civil, cu puști, traseră o salvă în statuia de pe biserică: mîna stîngă dispăru. Porumbeii își luară zborul, nu prea speriați; fluturară din aripi, apoi se puseră iar pe lespezi. Statuia de pe biserică n-avea mîini, și fața de asemenea îi era ciobită de gloanțe.

Încă o salvă pîrîi. Porumbeii se ridicară fluturînd.

Unul din cei trei milițieni, un băiat de nu mai mult de optsprezece ani, scund, frumușel, cu pielea albă și netedă și o față de statuie, rîse de țiganul subțire și înalt care vorbise cu Anghel:

— **Mira Jesús**: îl împușcă pe sfîntul tău.

Cel numit Jesús se uita la ce se petrece în piață. Era întunecat și nemulțumit.

— **Era un gran anarquista**; la fel de mare ca Bakunin, zise el. **A los curas si que se los debe fusilar**: pe popi, nu pe el.

Și nu mai rîse, nici nu mai vorbi. Ajunseseră în fața unei case mari pe care scria **Ayuntamiento**. În fața ei erau oprite patru camioane goale, pe treptele peronului erau stive de lăzi, iar la poarta mare cu grilaj de fier forjat, ședeau pe alte lăzi cîțiva milițieni în jurul unui om de vreo patruzeci de ani, slab și negricios și lățos, care cînta încet, lîngă un milițian care zbîrnîia din ghitară. Mitu Busuioc se-ntoarse spre Anghel:

— Ai văzut steagul? Ăștia sînt băieții mei, zise el zîmbind obosit. Anghel se uită la steagul care atîrna sus deasupra intrării și cuvîntului **Ayuntamiento**: pătrat și împărțit în două triunghiuri, roșu și negru. Însoțitorii (sau paznicii) lor îi împinseră înăuntru. Ocoliră o mitralieră care stătea în poartă, îndreptată spre piață, și cu banda de cartușe în ea, dar nepăzită de nimeni: urcară pe scări largi de piatră: se auzeau glasuri și încă o ghitară, strigăte, rîsete; bolțile văruite alb răsunau ca o biserică. Milițienii îngrămădiți sus într-o sală vorbiră cu cei care-i aduceau pe Anghel și pe Mitu Busuioc, apoi îi priviră pe cei doi.

Într-altă sală în care nu erau decît cîțiva oameni, îi primi șeful, așezat la un birou. Era un bărbat de patruzeci și ceva de ani, pieptos, cu umeri solizi și un cap frumos, cu păr creț negru, lucios și buclat scurt, și obrajii pietroși, cioplîți parcă în marmură și lustruiți: era proaspăt ras și-i luceau obrajii. Avea o bluză de piele, ca un motociclist. La colțul biroului ședea, lăsat pe spate, cu brațul atîrnînd după spetează, un tînăr slab, palid, care fuma. Pe masă o sticlă de vin și pahare și un pistol Parabellum în toc de lemn; pe jos mucuri de țigări, bucăți de ziare. Cîțiva milițieni în mono ședeau călare pe niște scaune, cu coatele pe speteză.

Jesús spuse ce e cu cei doi. Șeful se uita la ei. Rîse la ei. I se vedeau dinții, albi, strălucitori, și cei de sus și cei de jos.

— **Internacionales?** Ați venit să luptați pentru libertate. Foarte bine, foarte bine. Din ce unitate sînteți? Brigada, batalionul, compania. Bine, foarte bine. Și ce vreți?

— Să ne întoarcem la Andujar, zise Mitu Busuioc. Anghel tăcea. Își amintea de ce-i spusese, într-o odăiță unde nu-i știa nimeni, delegatul Comitetului Central, despre partidele din Spania și despre anarhiști. Stătea în picioare, sleit de puteri, cu creierul pustiu, și se uita la omul cu bluză de piele, care rîdea la el cu niște dinți cum nu mai văzuse Anghel de frumoși, și la puștiul slab și palid și înalt care fuma cu țigarea lipită în colțul gurii, ca francezii, și-i privea rece prin fumul albastru.

— De ce? Stați cu noi.

Și iar rîse, strălucitor și optimist, omul cu bluza de piele.

— Aici e mîncare bună, serviciu opt ore pe zi, pe urmă liber. Ca la uzină. Sîntem proletari.

Jesús îl bătu pe umăr pe Mitu Busuioc:

— Tu ce ești?

— Marinar.

— Si tu?

— Muncitor.

Șeful asistase binevoitor la acest mic dialog. Slăbănogul palid își legăna brațul ce-i atîrna peste speteaza scaunului. Scuipă țigarea, pe care o isprăvise, și rîse și el — cu dinți stricați și rari:

— **Para nosotros hay tambien el sindicato de la piel.**

Sindicatul pielii. Mitu Busuioc începu să rîdă slab, fără vlagă. Anghel nu înțelegea.

— Tu știi? întrebă Jesús, care se înveselise și el, dar cu măsură. Mitu dădu din cap, rîzînd mereu.

— Dragostea trebuie socializată: de la toți, pentru toate; și invers, zise tînărul cel slab. Șeful rîdea indulgent. Apoi se adresă lui Anghel:

— Tu de ce nu spui nimic? Ai avut un grad? Aici te alege trupa, poți să comanzi. Alegeri libere, vot secret.

Anghel dădu din cap:

— N-am avut grad.

— A fost comisar, o zi, zise Mitu.

„N-aveam cum să-i fac semn..." se gîndi Anghel. „Sînt prea obosit; nu m-am gîndit să-i spun dinainte. Trebuia să mă gîndesc. Nu m-am gîndit. Sînt prea obosit. Iar ăsta e treaz și deștept: m-a simțit".

I se închideau ochii. Îl usturau pleoapele.

— A, comisar? Foarte bine, foarte bine. Comunist. **Está claro.**

Anghel era prea obosit ca să se mai gîndească limpede cum să răspundă. „E prea tîrziu, l-a luat pe Mitu gura pe dinainte".

— Da, zise el.

— Și nu vrei să vii cu noi?

— Vreau să mă-ntorc la Andujar sau la Albacete.

Afară, pe sală, ghitară, gălăgie. Aici, tăcere. Toți se uitau la Anghel. Altfel decît pînă atunci. Numai șeful nu se uită la el, ci la Mitu.

— Tu nu vrei să stai cu noi?

Mitu simțise. Îi văzuse cum s-au schimbat. Zîmbi silit, fals:

— Eu merg cu tovarășul meu. Unde merge el, merg și eu.

Șeful rîse:

— Sînteți liberi. Noi nu sîntem pentru disciplina militară, ca voi, comuniștii. Sîntem pentru indisciplină.

Și le arătă pe perete un afiș pe care scria **Viva la indisciplina heróica**, cu un semn de exclamare răsturnat înainte și unul în picioare, la coadă.

— La Andujar, zise el. Dar nu vă pot da călăuză. **No alquilemos guias aqui**: nu închiriem călăuze.

Și izbucni în rîs. Începură să rîdă toți, afară de tînărul slab, care fuma iar și se uita rece la cei doi. Șeful însă se făcuse roșu la față de atîta rîs.

— Mergem singuri, zise Mitu Busuioc.

— Nu vă pot da drumul fără un **documento**; altfel puteți fi opriți pe drum; o să se tragă asupra voastră. Să vă facem un document. Cum te cheamă pe tine, comisarule?

— Ionescu, zise Anghel automat. Îi trecuse senzația de oboseală; dar iarăși i se părea că plutește, că totul se petrece în vis. Mitu îl privi brusc, apoi se uită pe fereastră.

— Ai vreo dovadă? Ai acte?

— Nu. N-am acte.

Omul în haină de piele zise:

— Și nici marinarul n-are acte?

Mitu înghiți. Mărul lui Adam i se mișcă în sus și-n jos între mușchii gîtului gros și atletic.

— Nu, nici eu: **yo tampoco.**

O salvă plesni în piață. Îl executau în continuare pe Isus Cristos. Omul în bluză de piele începu să rîdă; scoase din buzunarul de la piept un carnet cu scoarțe împărțite în două triunghiuri, unul roșu și unul negru:

— Eu am, zise el rîzînd cu poftă, cu toți dinții, și de sus și de jos. Era singurul vesel din toată sala. Ceilalți se uitau curioși dar rece la cei doi. Mitu Busuioc pălise. Anghel clipea din ochi. El înțelesese deja de cîteva clipe. „Ar fi trebuit să primim să mergem cu ei, ca să putem scăpa mai tîrziu". Da, dar nu putea intra într-o unitate anarhistă. Și dacă-i simțeau că vor să fugă, tot acolo ajungeau. Nu era nici o ieșire. Nu era nici o soluție.

Șeful vorbea cu Jesús; Anghel nici nu asculta. Șeful nu se mai uita la cei doi. Tot zîmbitor și binevoitor, îi spunea lui Jesús ce să facă. Acesta le făcu semn celor doi. Ei nu se mișcară. Jesús își luă pușca de pe umăr, o întinse spre ei și-l împinse ușor cu țeava pe Anghel. Acesta îi spuse lui Mitu Busuioc, cu glas scăzut și răgușit.

— Spune-le: toată compania noastră s-a curățat pentru libertatea voastră. Noi doi am rămas și am venit în tranșeele voastre ca la niște frați. Trimiteți-ne la Andujar sau la Albacete.

Mitu traduse. Comandantul se uită la ei. Nu mai rîdea nici el.

— **...en vuestras trincheras como de hermanos**, traducea Mitu Busuioc. Comandantul îl privea pe Anghel cu ochii lui negri. Anghel înțelese ce înseamnă privirea. Murmură:

— Lasă, Mitule. Nu mai e nevoie.

Se întoarse și plecă, cam aplecat din umeri, plin de praf și de pămînt, cu ace uscate de pin pe hainele rupte sau pătate (se trîntise de atîtea ori la pămînt strivind măsline căzute). Mitu se întrerupse, se uită după el, apoi la omul cu bluza de piele; acesta îl privea fără să clipească. Mitu înțelese și el, se-ntoarse și plecă. Ceilalți se uitau după ei. Tînărul cel slab care ședea cu brațul spînzurînd peste speteaza scaunului, zise prin fumul țigării lipite în colțul gurii:

— **Esto fué fino hablar.**

Jesús îi duse într-o odaie goală și înaltă de la parter. Avea o fereastră aproape pînă în tavan, cu gratii de fier forjat de sus pînă jos; gratiile erau prea frumos făcute ca să arate a închisoare. Odaia era văruită, îmbrăcată în lemn pînă la înălțimea pieptului unui om; în pereți erau urme de tablouri, cuie; alături, cu creionul, **Viva la anarquia, F.A.I., Viva la C.N.N., Joaquin Maroto, 3 de nov. 1936**, și desene scîrnave. Mitu se uită pe fereastră afară. Se făcuse noapte, se aprinseseră luminile. O stradă pustie, paralelă cu clădirea primăriei. În fața ferestrei, o străduță îngustă, cu felinare rare, fără trotuare, pavată cu lespezi mari; nu era dreaptă, iar zidurile caselor, vechi de bună seamă, erau strîmbe. Din ziduri ieșeau cuști plate de gratii, frumos lucrate, care apărau ferestrele de la parter.

Jesús aduse trei scaune. Era morocănos. Se așeză, cu pușca între genunchi. Se uită la ei, grav și demn, dar cu o anumită bunăvoință. Se așezase la patru pași de ei. Peste o clipă intră și tinerelul cu cap de statuie, care-i adusese pe ei în oraș împreună cu Jesús. Și el ținea pușca în mînă. Se uită împrejur, apoi ieși și aduse un scaun pe care se așeză. Cu el intră încă unul, subțire, uscat, negricios, cu nas lung, vulturesc, și bărbia prea mică și buze groase, vinete. Se așezară amîndoi și se uitară la prizonieri, puștiul cu nepăsare iar buzatul cu un fel de ironie sumbră.

De fiecare dată cînd se deschisese ușa, venise țîrîit de ghitară. Jesús se uită la al treilea. Acesta zise:

— Stau și eu cu voi. Dar numai pînă vine și Nieves și Juanito.

Apoi nu mai spuseră nimic. Mitu Busuioc bărbos, murdar, cu hainele rupte, se duse la fereastră și se uită în stradă. Jesús îl întrebă pe Anghel:

— Sînteți străini?

Anghel îi spuse ce sînt. Începuse să-i treacă oboseala; era treaz; dar trezia îi era ciudată: ascuțită, și mereu cu simțămîntul că se întîmplă ceva ciudat, absurd.

— Cum ați venit în Spania? Împreună? întrebă Jesús, cu aceeași bunăvoință demnă și gravă. Anghel începu să-i povestească. Mitu Busuioc se întoarse de la fereastră. Voia să-l întrebe pe Anghel ceva, dar acesta povestea. Apoi se întoarse către Mitu:

— Spune și tu istoria cu Otrável al tău.

Mitu murmură, galben sub stratul de murdărie de pe față:

— Mă, tu crezi că ăștia au ceva cu noi?

Anghel zise:

— Povestește.

Mitu povesti. Cei trei ascultau: Jesús fără să se schimbe la față, puștiul interesat, buzatul încruntat și bănuitor.

— Cum? întrebă deodată puștiul, aplecîndu-se înainte: Vă bate? Ca pe copii?

— Ca pe... zise Mitu, căutînd cuvîntul. **Come a esclavos.**

— **Mentiras**, mormăi buzatul și rîse scurt. Cît de subțirel era și cu fețișoara lui de uliu, avea un glas frumos, bărbătesc.

— **Sois espias**, adăugă el. Jesús îi răspunse cu un proverb pe care cei doi nu-l înțeleseră. Părea ofensat că-l întrerupe cînd ia un interogatoriu. Îi întrebă tot pe ei:

— Și cum ați ajuns aici?

Îi povestiră. Puștiul se aplecă înainte:

— Fără grenade? Fără dinamită?

Mitu dădu din umeri:

— Și cu treizeci și șase de mitraliere din care patru mergeau.

Anghel zise sever:

— Trebuia astupată spărtura.

— Și cei din Jaén? Ai noștri? întrebă Jesús, mereu cu un aer de jignit și întunecat.

— Morți, răniți, zise Anghel.

Jesús păru mai mulțumit. Dădu din cap, în semn de încuviințare: așa era bine: muriseră, nu fugiseră. Jesús se uita la cei doi prizonieri, ca un corb atent și gînditor.

— Iar voi? întrebă el.

— Ți-am mai spus.

— Toți?

— Toți.

— Tot batalionul?

— Batalionul, nu știu. Compania noastră.

Jesús se întoarse către negriciosul cu buze vinete, de parcă-i spunea: „Vezi?" Acesta rîse iar, sec, și înălță din umeri:

— **Mentiras.** Vorbesc ce le trece prin cap, de frică. **Por miedo.** Vă e frică, măi, le zise el celor doi romîni: — **Teneis miedo, hombres.**

Atanase Anghel și Mitu Busuioc se uitau la el și tăceau. Mitu Busuioc înghiți foarte greu și îngăimă, fără să miște buzele, pe romînește:

— Tase, ăștia sînt nebuni. Vor să ne curețe.

Atanase Anghel întrebă pe spaniolește:

— Aici în oraș i-ați împușcat pe comuniști?

Jesús nu se uită la el și nu răspunse. Tinerelul cel frumos se întunecă. Cel cu buzele vinete rîse:

— Nu pe toți.

Petru Dumitriu

(Urmare în nr. viitor)

Ilustrații de VAL. MUNTEANU

RADACINILE

CAP. 46

SOARE CU LACRIMI

Lumea!... Lumea era mică. Mică? Nu. Lumea era mare. Nu avea început. Nu avea sfîrşit. Nu avea nici margini.

In munţii plini de păduri bătrîne şi întunecoase ai Maramureşului, satele erau rare, risipite pe văi şi coaste iar oamenii puţini. Atîta vreme cît trăise în acei munţi, sus, la Condor, Rafirei i se păruse că lumea lui Dumnezeu era puţină şi neînsemnată. Cunoştea Condorul şi oamenii din Condor. Cunoştea şi celelalte sate dimprejurul Condoruiui. Cunoştea aproape toţi oamenii care vieţuiau în acele sate. Mare, nesfîrşit de mare i se părea numai cerul. Multe i se păreau a fi numai frunzele arborilor, firele ierburilor şi stelele de argint ori de aur ale cerului. Pe cînd era copil, Licu o întrebase, într-o noapte adîncă şi limpede de vară:

— Mămucă, din ce sînt făcute stelele?

— Din argint, Licule.

Copilul se gîndise o clipă, apoi spusese:

— Cele alburii sînt din argint. Argintul e alburiu. Am văzut bani de argint. Dar stelele galbene şi cele care bat uşor în roşu din ce sînt făcute, mămucă?

— Din aur, Licule.

— N-am văzut bani de aur.

Copilul era doritor să afle tot. Deseori o punea în încurcătură. Aproape că nu ştia cum să-i răspundă şi ce să-i răspundă.

— Luna din ce e făcută, mămucă? Luna e şi albă şi galbenă.

— Din argint amestecat cu aur, Licule.

Arestuirea lui Licu de către copoii Inspectorului Grunz o silise pe Rafira să părăsească satul din munţi, să-şi piardă vitele şi casa şi să trăiască un timp în Satu-Mare. Faţă de lumea din Condor şi din toţi munţii, pe care ea îi cunoştea cum îşi cunoştea podul palmei, oraşul de pe frontieră, cu centrul lui gălăgios şi cu mahalalele lui răpănoase şi întinse, i se păruse uriaş. Se obişnuise repede cu oraşul. Se obişnuise repede şi cu munca de slugă la locanta domnului Maicu. Mai greu îi venise să îndure jignirile şi umilinţele la care o supuneau unul sau altul. Ca să poată lucra şi trăi, de dragul lui Licu şi pentru a-i salva viaţa lui Licu, îşi ascunsese mîndria în inimă, iar inima şi-o împietrise. Împietrirea voită a inimii se oglindea pe obrazul ei şi Rafira ştia că dacă i-ar privi cineva cu băgare de seamă ochii, ar vedea că apele lor au rămas limpezi, însă au împietrit şi ele. Nimeni nu avea timp să se uite la obrazul Rafirei şi cu atît mai puţin la ochii ei care se tot afundau în cap.

După ce îl chinuiseră în chip şi fel, zile şi nopţi de-a rîndul, pe Licu îl trimiseseră la Bucureşti împreună cu ceilalţi oameni arestuiţi la Satu-Mare. Dorind să trăiască în apropierea fiului ei închis şi mai ales să continuie să încerce a-i da o mînă de ajutor, Rafira venise la Bucureşti. Întîlnirea cu avocatul doctor Claudiu Pap o dezamăgise. In zadar îşi vînduse vitele. In zadar îşi vînduse şi casa veche-străveche din Condor. Prefectul Marius Bold o înşelase. Avocatul doctor Claudiu Pap o înşelase. O înşelase, cu ştiinţa preotesei Tilda, şi părintele Coriolan Bold pe care Velica schiloada ajunsese să-l fericească.

Lumea din Condor era măruntă şi neînsemnată pe lîngă lumea din Satu-Mare. Acum, cînd ea se afla la Bucureşti, îşi dădea seama că şi lumea din Satu-Mare era cu totul măruntă şi neînsemnată faţă de lumea Bucureştilor. Ea intrase în această lume fără teamă că se va pierde.

Rămase multă vreme aproape nemişcată lîngă sobă. Gîndurile îi alergară sprintene spre Condor, spre Satu-Mare. Se gîndi cel mai mult la fiul ei. Se gîndi însă şi la Balc Oroş, la care nu se mai gîndise de mult. Pentru Balc Oroş lumea fusese mult mai mare decît pentru ea. Balc Oroş cunoscuse Maramureşul, întregul Ardeal îl cunoscuse. După ce îl luaseră în armată, Balc Oroş cunoscuse Buda şi Viena. Ba, după cîte îşi amintea ea, soldatul Balc Oroş fusese purtat un timp pînă departe, la Praga. Războiul îi purtase bărbatul pe toate fronturile. Mulţi munţi şi multe cîmpuri, multe sate şi multe oraşe şi grozav de multe făpturi omeneşti trebuie să fi cunoscut Balc Oroş. Cu cît umbli prin lume, cu atît vezi mai multe chipuri omeneşti. Dacă vezi numai un petec de pămînt şi numai oamenii legaţi de acel petec de pămînt, lumea ţi se pare mică. Lumea cărţiţei este atît cît poate umbla ea, cărţiţa, pe sub pămînt, de la un muşuroi la altul. Pentru broasca din fundul unei fîntîni, lumea se mărgineşte la ce se află în fundul acelei fîntîni. Pentru omizile care rod frunzele unui măr, mărul acela pe care îl rod e întreaga lor lume. Lumea ei, a Rafirei, e largă. Dar lumea lui Licu? La Satu-Mare fiul ei fusese închis singur, într-o celulă, sub acoperiş. Aici, la Bucureşti, se afla închis de unul singur sau laolaltă cu alţii? Ea, Rafira, nu se speriase niciodată de singurătate. Iarna, Balc o lăsa singură, îşi lua securea şi pleca în pădure, la tăiatul copacilor. Se întorcea acasă primăvara. Pe urmă pe Balc îl trimisese la război împăratul din Viena. Şi ea, Rafira, vară-iarnă, rămăsese singură. Il născuse pe Licu şi-l crescuse. Avusese lîngă ea, cîţiva ani, suflet de om. Apoi crescuse mare Licu şi plecase şi el în căutarea pîinii. Căutînd pîinea, o întîlnise pe Neaga, blestemul vieţii lui. Şi după Neaga întîlnise închisoarea. Cînd va izbuti ea să-l scoată pe Licu din închisoare?

Tînărul bălan care o adusese în casa de la marginea oraşului băuse o ceaşcă de ceai fierbinte, îşi dezgheţase mîinile la sobă, apoi se îmbrăcase şi plecase. Il spusese feţei cu care semăna la chip:

— Mă întorc după ce se lasă întunericul. Pînă atunci să nu mă aşteptaţi.

— Să fii atent, Miule.

— Voi fi, Anastaso.

Fata bălană trecuse în cealaltă odaie. Poate citea. Poate lucra cu acul. Rafira nu auzea nimic. Era ca şi cum în toată casa s-ar fi aflat numai ea. Se duse la fereastră şi privi multă vreme curtea plină de mormane de zăpadă veche peste care vîntul aducea şi vîntura zăpadă nouă. De cealaltă parte a uliţei se mai aflau trei colibe. Şuviţa de fum negru abia apuca să îasă pe coş. Vîntul se repezea asupra ei, o destrăma şi o risipea. Dincolo de cele trei colibe şi de pomii goi şi negri din jurul lor se întindea, alb şi neted, pînă la marginea zării, cîmpul. De-a lungul uliţei trecu un cîine jigărit către brutăria din colţ. In urma lui se ivi un copil care îşi acoperise capul cu o căciulă mare şi care trăgea după el o săniuţă. La cîteva minute după aceea, copilul se întoarse şi intră în casa al cărei coş fumega. Cîinele nu se mai întoarse. Ciriră peste casă ciori, însă de văzut nu se văzură. Pe bulumacul porţii se opri o cotofană. Vîntul o clătină. Zbură cotofana. Se pierdu în vîntul şi în văzdubul lui Dumnezeu.

Rafira privi încă multă vreme pe fereastră. Nu mai văzu nici om, nici pasăre. Dacă vîntul n-ar fi zbuciumat pomii goi şi negri şi n-ar fi învălmăşit zăpada rară care se cernea din cerul scund, peisajul ar fi rămas neclintit.

Auzi paşi. Uşa se deschise. Din prag îi zîmbi fata bălană.

— Au mîncat şi oamenii care şi-au pierdut boii. Am întins masa. Vino să luăm şi noi ceva în gură, mătuşă.

Nu avea foame Rafira. De cînd aflase de arestuirea şi închiderea lui Licu, ea nu mai avea nici foame, nici somn. Numai sete i se făcea uneori. Rafira ştia însă că dacă omul nu mănîncă şi nu doarme, firul vieţii lui se subţiază şi se curmă. Atîta timp cît fiul ei se afla închis, ea voia ca firul vieţii ei nici să nu se subţieze şi nici să se curme. Ea voia să-şi păstreze viaţa pentru că numai astfel putea să ajute la salvarea vieţii fiului ei. Deşi nu mai avea foame şi somn, îi poruncea gurii ei să mănînce şi trupului ei îi poruncea să doarmă. Gura o asculta. O asculta şi trupul ostenit. Cel mai greu îi era să-şi adoarmă capul. Oricît s-ar fi zbuciumat, gîndurile nu osteneau. Se zbăteau şi se zbuciumau mai departe.

Mîncă ciorbă de praz cu orez şi puţină pîine. Se închină şi-i spuse gazdei mulţam. Fata bălană strînse masa, se îmbrăcă de plecat şi-i spuse Rafirei:

— Am şi eu puţină treabă prin vecini. Dacă vrei, încuie uşa pe dinăuntru şi dormi.

— Nu am somn noaptea, precum ziua. Mai bine dă-mi ceva de lucru, să-mi omor mai uşor timpul. Dacă lucrez îmi sînt mai uşoare gîndurile.

Anastasa îi dăduse Rafirei un maldăr de rufe vechi, să le astupe rupturile cu petice. Rafira se aşezase mai la lumină, lîngă fereastră.

— Cînd se întunecă, întorci butonul.

— Ştiu, răspunse femeia din Condor. Nu e întîia oară cînd mă aflu într-o casă de la oraş. La Satu-Mare am lucrat într-o locantă şi dacă nu m-ar fi adus aici fratele dumitale, poate chiar astă-seară aş fi lucrat şi aici, tot într-o locantă. Ştiu să spăl vase fără să le sparg şi mai ştiu şi să mătur.

Anastasa plecă şi Rafira se aşternu pe lucru. Timpul trecu greu. Pogorî înserarea mohorîtă. Rafira aprinse lumina, mai aruncă două lemne în sobă, trase la fereastră perdeaua şi continuă să ateagă petice potrivite şi să le coasă. Cîrpea cămăşi mai micuţe şi cîrpea cămăşi largi pe care mai înainte de a se rupe le purtaseră oameni voinici. Pe cînd cîrpea cămăşile, îşi dădu cu socoteala că rufele acelea nu puteau să fie ale unei singure familii. Păreau adunate de la mai multe familii sărace pentru a fi spălate şi cîrpite şi apoi dăruite spre folosire altor familii şi mai sărace.

— Tot săracul îl ajută pe sărac.

Cea dintîi se întoarse acasă fata. Se scutură de zăpadă, se dezlănţă de haină, intră în odaie şi se aşeză pe un scăunaş lîngă sobă. Fata îi se înroşise. I se înroşiseră şi mîinile. Privi maldărul de cămăşi reparate:

— Ai avut spor la lucru, mătuşă.

— Am avut. Mîinile mele cam leneviseră în zilele din urmă şi cum nu sînt învăţate cu lenevirea, începuseră să tînjească. Mă şi mir cum pot trăi unii oameni fără să lucre. La noi, în munţi, ca să trăiască, omul trebuie să lucre mereu. La oraş, la Satu-Mare, am văzut mulţi oameni care trăiau, şi încă bine de tot, fără să lucre.

— Aici la noi, la Bucureşti, sînt şi mai mulţi oameni care trăiesc fără să lucreze. Lucrează alţii pentru ei.

Anastasa îi vorbi Rafirei despre Bucureşti. Îi descrise cartierele mai vechi, din centru, cu case mari, adevărate palate, care au parcuri în jurul lor şi care aparţin marilor moşieri ori marilor negustori şi fabricanţi. Îi zugrăvi apoi cartierele noi, care se ridicaseră, ca din pămînt, în anii de după război.

— In aceste cartiere şi-au zidit palate cei care s-au îmbogăţit în ultimii cincisprezece-douăzeci de ani.

— E mare oraşul, spuse Rafira. Pe cînd trăiam în munţi, la Condor, nici nu mi-aş fi putut închipui să se afle pe lume un oraş atît de mare.

— Da, oraşul e mare.

— N-am apucat să văd decît o părticică din el.

— La primăvară o să fie timp cum s-ar fi aflat la el acasă, o invită pe Rafira să ia loc. Rafira îi mulţumi. Pe obrazul ei împietrit se vedeau totuşi nădejdea că va auzi veste de la fiul ei sau despre fiul ei, şi nerăbdarea ca această veste să-i ajungă cît mai curînd la urechi. Bărbatul osos nu se grăbi însă să-i dea vreo veste. Scoase tabachera din buzunar — o tabacheră neagră, pătrată, făcută din carton presat, — luă tutun şi foiţă, răsuci ţigara, o aprinse şi trase pe gît cîteva fumuri. Apoi o întrebă pe Rafira:

— Ei! Ce poţi să-mi spui? De cînd ai venit din Maramureş?

— Am picat în Bucureşti seara trecută, tocmai pe vremea asta.

— Unde şi cum ţi-ai petrecut noaptea?

Rafira îi povesti tot ce se întîmplase cu ea.

— Da, da, spuse omul, ai dormit la Linca Licurici. E o fată bună. Da, da, şi te-a înşelat avocatul doctor Claudiu Pap. E un porc de ciine domnul Claudiu Pap, un mare porc de ciine...

Ţigara i se stinse la jumătate. O aruncă în sobă. Scoase tabachera neagră, răsuci şi aprinse altă ţigară.

— Aşa... Aşa... Va să zică dumneata eşti mămuca lui Licu Oroş.

— Da, eu sînt. Şi alt fiu în afară de Licu nu mai am...

— Ştiu, eu îl preţuiesc foarte mult pe fiul dumitale.

— Îţi mulţumesc pentru cuvinte, însă...

Tăcu. Vrusese să-l întrebe dacă are pentru ea vreo veste de la Licu, însă nu cutezase. Gîndise că s-ar putea să nu primească răspuns şi atunci ar copleşi-o şi mai mult mîhnirea. Omul îi înţelese gîndul. Zise:

— Ai vrea să ştii unde şi în ce stare se află fiul dumitale?

— Aş vrea, răspunse Rafira, însă nu ştiu dacă dumneata cunoşti ori dacă se cade ca eu să te întreb. Cuget că o dată ce nu mi-ai agrăit fără să te întreb, ori nu cunoşti nimic despre fiul meu, ori cunoşti şi nu se cade să-mi agrăieşti.

— Licu se află sănătos, spuse omul. Şi nu mai stă singur în celulă.

— Har Domnului, se grăbi să zică Rafira, mai are şi el cu cine schimba un cuvînt.

— Se află laolaltă cu prieteni şi tovarăşi buni.

— S-o fi isprăvit cu anchetarea şi cu sfărîmarea lui?

— După cîte ştiu, nu. Ancheta merge mai departe. S-ar putea ca şi schingiuirea lui Licu şi a celorlalţi să meargă mai departe, însă limpede nu ştiu. Intr-o zi-două, o să ştiu mai multe şi n-o să întîrzii să-ţi aduc şi dumitale la cunoştinţă. Pînă atunci îţi mai pot spune că ancheta, şi o dată cu ea şi chinurile la care sînt supuşi oamenii noştri, va ajunge la capăt chiar zilele acestea. Guvernul este hotărît să înceapă procesul comuniştilor imediat după Anul Nou. Şi pînă la Anul Nou nu mai sînt decît nouă zile.

— Aşadar îl vor judeca pe Licu...

— Nu numai pe tovarăşul Licu Oroş îl vor judeca în acest mare proces, ci şi pe mulţi alţi tovarăşi aduşi la Bucureşti, în acest scop, din mai toate colţurile ţării.

Chipul Rafirei se lumină dintr-o dată, de parcă l-ar fi văzut pe Licu liber. Zise:

— Aşadar nu mult după Anul Nou o să-mi văd fiul.

— S-ar putea să-l vezi. La proces. O să ne străduim ca măcar cîţiva dintre noi să intrăm în sală, să asistăm la proces.

Nădejdile Rafirei se risipiră întocmai cum se risipea afară zăpada pe care o spulbera şi o învălmăşea vîntul aprig. Intrebă totuşi:

— Dar după proces... După proces, fiul meu nu va fi liber?

Omul cu faţă oacheşă şi osoasă scoase iarăşi tabachera neagră, răsuci a treia ţigară, o aprinse şi o fumă cu sete pînă îşi arse buzele. Se ridică şi se apucă să măsoare odaia cu paşi mărunţi.

Rafira îi auzea paşii şi auzea cum afară vîntul vuia şi răscolea, între pămînt şi cer, zăpada. Omul cu faţă oacheşă şi osoasă se opri în dreptul ei, îi luă mîinile într-ale lui şi-i spuse încet şi cu voce caldă, plină de dragoste:

— Ascultă, mămucă Rafiră, trebuie să-ţi vorbesc cinstit, cum i-aş vorbi mămuchii mele, dacă mămuca mea ar mai trăi! Tovarăşii noştri care au căzut în mîinile autorităţilor au fost chinuiţi cum nu se poate mai îngrozitor. Unii au fost chinuiţi pînă au rămas fără suflare. Ştim că tovarăşul Licu Oroş, deşi a fost supus la toate cruzimile, s-a purtat ca un comunist de frunte. A tăcut. N-a rostit nici unul din cuvintele pe care călăii se aşteptau să le rostească ame ne că trag vreo nădejde ca tovarăşul Licu Oroş să fie achitat. El va fi condamnat. La cîţi ani? Aceasta nu are nici o importanţă, mămucă.

— Cum, spuse Rafira, cum să nu aibă?

— Se vor schimba multe. In curînd se vor schimba multe. Trebuie să-ţi păstrezi nădejdea întreagă, mămucă. Noi, comuniştii, vom birui. Înţelegi, mămucă? Vom birui.

Omul cu faţa oacheşă şi osoasă îi mai vorbi încă mult timp. Rafira, deşi îi ascultă cu atenţie vorbele, nu înţelese mare lucru. Gîndul că fiul ei va fi judecat peste cîteva zile, condamnat şi ţinut la închisoare cine ştie cîţi ani de acum înainte, o năucea. Il va pierde pe Licu. Il va pierde? Il şi pierduse. Ea, Rafira, va rămîne iarăşi singură. Nu se speria de singurătate. Se va gîndi la Balc Oroş şi la îndepărtata ei tinereţe. Se va gîndi la Licu. Se va gîndi la toţi oamenii pe care îi cunoscuse şi care-i fuseseră dragi. Se va gîndi la munţii Maramureşului, la Condor şi la casa ei din Condor care, acum, era a prefectului Marius Bold. Omului, chiar dacă i se ia tot, îi rămîn gîndurile. Uneori gîndurile îi aduc omului suferinţă. Alteori însă gîndurile îi aduc omului alinare.

Nici Licu nu se va speria de singurătatea închisorii. El îşi va putea trimite oriunde, în lume, gîndurile. Fără îndoială că multe din gîndurile lui, Licu le va trimite către ea, către Rafira. Numai la Neaga să nu se gîndească Licu.

— O să mai trec mîine seară, sau poimîine seară pe aici, mămucă, să-ţi aduc noutăţi.

meu este destul de departe. Totuşi, el ar fi trebuit să se întoarcă pînă la opt.

Iarăşi tăcură îndelung şi nici măcar nu se mai uitară una la alta de teamă să nu-şi vadă scrise pe chipuri teama şi neliniştea.

Prin vuietul viscolului, auziră ţipete ascuţite la început. Pe urmă auziră hărmălaie. Rafira întinse gîtul. Apoi întrebă încet:

— Ce se întîmplă?

Anastasa îi răspunse:

— Ceea ce auzi dumneata acum, noi auzim aproape în fiecare seară.

Rafira făcu semn că totuşi nu înţelege. Fata bălană zise:

— Brutarul... Topoloagă... Brutarul din colţ. Se îmbată şi îşi bate nevasta. Sar băieţii din brutărie şi-o scapă de jumuleală.

Ţipetele ascuţite ale brutăriei mai continuară un timp, apoi se stinseră. Se stinse şi hărmălaia. Rămase numai vuietul vîntului.

Tînărul bălan veni însoţit de un rumîn vînjos, cu faţa slabă şi osoasă, oacheş, care să tot fi avut treizeci de ani. Noul sosit dădu mîna cu tînăra gazdă, dădu mîna şi cu Rafira care, la vederea lui, se ridicase în picioare.

Omul se descotorosi de căciulă şi de paltonul greu şi plin de zăpadă şi se aşeză pe marginea patului. Din felul în care se purta, Rafira socoti că este îndreptăţită să creadă că acel om nu intra pentru întîia dată în casa de la marginea oraşului. Ca şi

— Mulţam. Mulţam pentru toate.

Omul cu faţa oacheşă şi osoasă plecase. Avea drum lung şi greu de străbătut prin viscol. Anastasa îi zise Rafirei:

— Rămîi la noi. Pînă se isprăveşte procesul. Pe urmă... Pe urmă vom vedea noi... In nici un caz n-o să te lăsăm fără sprijin.

Peste grupul comuniştilor din Maramureş fuseseră aruncaţi, din ordinul inspectorului Cloanţă, cei trei Ginji aduşi tocmai din judeţul Teliu. Prin nordul judeţului începuseră să circule de la un timp manifeste ale Partidului Comunist. Ţăranii arestaţi de jandarmi, bătuţi şi interogaţi, nu mărturiseau nimic.

— Cine v-a dat manifeste?

— Care manifeste?

— Acelea pe care le-am găsit asupra voastră.

— Nu ştim dacă sînt sau nu manifeste. Nu le-am citit.

— De unde le aveţi?

— Întrebaţi vîntul.

— Ce? Sînteţi nebuni? Cum să întrebăm vîntul şi de ce să întrebăm vîntul?

— Pentru că vîntul le-a adus şi le-a aruncat prin curţile noastre.

— Şi voi de ce le-aţi ridicat?

— Ca să le folosim.

— La ce să le folosiţi?

— Foiţa e scumpă. N-avem bani să cumpărăm foiţă.

Ii înghesuiau, le frîngeau oasele, îi lăsau fără dinţi. Nu izbuteau să scoată nici o mărturisire de la el. Atunci intervenise Bosoancă. Se prezentase la prefectură şi stătuse de vorbă cu Zenobie Buşulenga, prefectul Frontului, care mai fusese şi înainte prefect, pe vremea guvernării naţional-ţărăniştilor.

— Degeaba arestează jandarmii ţărani din nordul judeţului şi-i supun la chinuri. N-au să ajungă la nici un rezultat, domnule prefect. Jandarmii arestează pe cei care citesc manifestele comuniştilor. Ar trebui să-i aresteze pe cei care împrăştie aceste manifeste.

— O dată ce ai venit la mine să-mi faci cunoscută părerea dumitale, sper, amice, că ai să-mi dai şi o sugestie folositoare. Domnul subsecretar de stat Pompil Orbescu l-a trimis la mine acum cîteva zile pe inspectorul general Alistar Minzu. Mi s-a trecut pe sub nas ameninţarea că dacă nu dăm de urma celor care au împînzit judeţul cu manifeste comuniste, zboară scaunul de sub mine. Dumneata ai interes ca eu să rămîn prefect sau nu ai?

— Dacă n-aş avea interes, nu aş fi venit la dumneata, domnule Buşulenga. Cunosc, aici şi la Bucureşti, şi alte persoane oficiale. Totuşi, nu m-am dus la altcineva. Am venit întîi la dumneata.

Prefectul Buşulenga îl mulţumise iar fostul deputat Bosoancă îi spusese mai departe:

— Iubite domnule prefect, şi în trecut şi astăzi, şi probabil şi în viitorul mai apropiat sau mai depărtat, noi am făcut şi vom face fiecare altă politică. Insă avem duşmani comuni. Şi aceşti singuri duşmani comuni ai noştri sînt comuniştii.

— Da, ai dreptate, amice. Comuniştii sînt duşmanii noştri comuni. Deşi pe alte probleme nu sîntem şi nu vom fi niciodată de acord, această problemă, a distrugerii comuniştilor, trebuie s-o rezolvăm împreună. Această acţiune de nimicire a comuniştilor interesează indeaproape monarhia, interesează guvernul maiestăţii-sale, mă interesează şi pe mine personal ca proprietar, interesează şi organizaţia legionară din care dumneata faci parte de la un timp. Dar cum să le dăm de urmă comuniştilor? S-au infiltrat şi în sate, iar organele noastre, parcă s-ar fi bolnăvit de orbul găinilor, nu izbutesc să pună mîna pe capătul firului. Cine aduce în judeţ manifestele? Cine le răspîndeşte?

— Tocmai de aceea m-am şi deplasat acum, la vreme de iarnă, pînă la dumneata, domnule prefect. Guvernul maiestăţii-sale regelui ne-a aruncat şi pe noi, legionarii, în ilegalitate. Noi însă — şi dumneata ca prefect o ştii foarte bine — continuăm să activăm. Victoria Germaniei în Polonia ne-a întărît în credinţa că n-o să treacă mult timp şi vom fi obligaţi să preluăm puterea în această ţară. Nu ar fi exclus ca atunci să colaborezi şi dumneata cu noi. M-aş bucura. Pînă atunci trebuie să ştii, domnule prefect, că eu am legături cu multe sate. Vreau să-ţi spun că nu se află sat în regiune în care să nu-mi am oamenii mei, legionarii mei devotaţi care nu-mi ies din cuvînt.

Prefectul Zenobie Buşulenga zîmbise:

— Ştiu, domnule Bosoancă, ştiu prea bine! Eu te acopăr pe dumneata azi, s-ar putea ca mîine să mă acoperi dumneata pe mine. Pentru ce ne-am scoate ochii unii altora? Iar dacă va fi posibil — şi acum nu văd de ce nu ar fi posibil — voi colabora şi cu legiunea.

— Îţi mulţumesc, domnule prefect. Sper, vreau să sper că va veni ziua în care îţi voi aduce servicii asemănătoare şi chiar ceva mai multe decît poţi să-mi aduci dumneata mie astăzi.

Buşulenga se ridicase şi-i întinsese mîna peste biroul prefectorial. Se ridicase şi Bosoancă. Pe cînd îşi strîngeau unul altuia mîna, Buşulenga spusese:

— Să ne avem ca fraţii, dragă Bosoancă.

— Jur, răspusese Bosoancă.

Prefectul se grăbise să-i răspundă:

— Şi eu jur, dragă Bosoancă. Jur pe lumina ochilor mei.

Se aşezaseră, emoţionaţi, la locurile lor. Bosoancă simulase şi o uşoară lăcrimare. Ştergîndu-şi ochii, zisese:

— Ştiam eu, prefectule, că la dumneata voi găsi înţelegere. Deşi am făcut politică cu Mihalache şi cu Maniu iar acum ai trecut de partea lichelelor din Front, ai rămas tot om cinstit. Pe oameni cinstiţi ca dumneata şi pricepuţi într-ale guvernării avem şi noi nevoie.

— Nu se putea altfel. Amîndoi... Amîndoi sîntem romîni. Şi ca romîni...

— Îţi vorbeam de oamenii pe care îi am prin sate. Legionarii mei ştiu multe şi mi-au comunicat multe.

— Îmi închipui.

— Dumneata, domnule prefect, ai auzit de neamul Ginjilor? Trăiesc în nord, la Urlăvînt.

— Am auzit. De cîte ori au avut loc alegeri în judeţ, am avut de-a face cu ei. Mi s-au pus totdeauna împotrivă. Mi-au făcut totdeauna greutăţi. Mi-au scos peri albi. Dacă mi-ar sta în puteri i-aş trage în ţeapă.

— Ginjii răspîndesc manifeste comuniste în judeţ. După informaţiile temeinice pe care le am — şi nu de ieri, de alaltăieri, — Ginjii au vechi legături cu comuniştii. Poate că unii dintre ei sînt chiar comunişti.

— Oamenii dumitale, legionarii, s-au ciocnit deseori cu ei?

— S-au ciocnit şi se mai ciocnesc. Pe unde ajung, Ginjii vorbesc de rău nu numai partidul Frontului, dar vorbesc de rău şi legiunea noastră. Vorbesc de rău şi Germania. Spun, între altele, că războiul se va întinde şi că pînă la urmă oştaşii domnului Adolf Hitler vor pierde războiul.

— Aceasta n-o spun numai Ginjii, aceasta o mai spun şi alţii.

— O mai spun şi alţii, este adevărat. Insă nimeni nu trîmbiţează că domnul Adof Hitler va pierde războiul cum o fac comuniştii.

— Şi ce propui dumneata, domnule Bosoancă?

SÎNT AMARE

— Propun ca Ginjii de la Urlăvînt să fie arestați. Să înfundați ocnele cu ei.

— Dar sînt foarte mulți, domnule Bosoancă. Dacă nu mă înșel, la Urlăvînt mai mult de un sfert de sat e locuit de Ginji. Ca să-i arestăm pe toți ne-ar trebui un regiment de polițiști.

— Ș-ar putea cere de la București.

— Ar însemna să exagerăm.

— Atunci sînt de părere să fie arestați măcar cei mai colțoși dintre ei. Jandarmeria locală îi cunoaște.

— Desigur, oamenii dumitale au informat jandarmeria.

— M-am ostenit s-o informez personal, însă, spre mirarea mea, văd că încă nu s-a luat nici o măsură. De aceea am și venit la dumneata, domnule prefect.

— Iți mulțumesc încă o dată, amice Bosoancă.

Prefectul Zenobie Bușulenga se sfătuise prin firul direct cu inspectorul general de la Interne, Alistar Mînzu, și se căzuse de acord ca să fie ridicați de pe la casele lor și supuși unor aspre cercetări cinci sau șase Ginji. Atunci cînd se trecuse la efectuarea operațiilor de arestare, jandarmii, deși ceruseră și primiseră întăriri din satele vecine, nu izbutiseră să pună mîna decît pe trei Ginji. Ceilalți prinseseră de veste din timp și, la adăpostul întunericului, se strecuraseră afară din sat și se pitulaseră prin ascunzișuri numai de ei cunoscute.

Cei trei Ginji arestați fuseseră duși legați la postul de jandarmi. Familiile Ginjilor însă, trezite din somn de către jandarmi, se îmbrăcaseră și, cu mic cu mare, se adunaseră în drum, în fața postului de jandarmi. Se apucaseră să strige:

— Nu bateți.

— Nu bateți oamenii.

— Nu v-atingeți de oameni.

— Nu bateți oamenii.

— Liberați arestații.

Jandarmii vruseseră, la început, să facă uz de arme. Insă gălăgia Ginjilor ridicase întregul sat în picioare. Oricît ar fi fost jandarmii de colțoși, nu avuseseră curajul să se încaiere cu sutele de săteni care, întărîtați de silnicia jandarmilor pe care îi urau, strigau într-una:

— Nu bateți oamenii!

— Nu v-atingeți de oameni!

— Dați drumul oamenilor pe care i-ați arestat!...

Șeful de post ieșise și-i somase:

— Duceți-vă pe la casele voastre. Am avut ordin să-i arestăm și i-am arestat.

— Nu ne ducem!

— Rămînem aici pînă dați drumul oamenilor!

— Să nu-i bateți cum aveți obiceiul!

— Să nu v-atingeți de ei!

— N-o să le facem nimic.

— Dați-le drumul!

— Nu putem să le dăm drumul. Am primit ordin să-i arestăm și să-i ducem la Teliu.

— Cînd porniți cu ei la Teliu?

— Mîine dimineață.

Satul rămăsese adunat în fața postului de jandarmi. Ginjii pe care jandarmii îi căutaseră fără să-i găsească și care se pitulaseră prin preajma satului, auzind hărmălaia și înțelegîndu-i pricina, se întorseseră și ei în sat și se amestecaseră în mulțime. Apoi se trăseseră mai la o parte și se sfătuiseră. După ce se sfătuiseră, unii intraseră din nou în mijlocul mulțimii și o înfierbîntau să nu înceteze cu strigătele. Alții însă se duseseră pe la casele lor și făcuseră pregătiri pe care jandarmii închiși în localul postului și înconjurați de oameni nici măcar nu le bănuiau.

— Nu bateți oamenii!

— Nu v-atingeți de oameni!

— Dați drumul oamenilor!

Cîteva muieri mai dințoase și mai rele de gură le aruncaseră jandarmilor ocări și sudalme. Ginjii însă le dibuiseră prin întuneric și le spuseseră:

— Nu-i ocărîți.

— Nu-i spurcați.

— Nu le dați prilejul să întoarcă armele împotriva noastră.

Văzduhul era senin și cerul afîna deasupra lumii plin de stele. Se lăsase ger. Oamenii își frecau mîinile și frămîntau zăpada cu picioarele să se mai încălzească.

— Nu bateți oamenii!

— Nu v-atingeți de oameni!

— Dați drumul oamenilor!

Dimineața jandarmii îi urcaseră pe cei trei Ginji arestați și legați într-o sanie. In alte două sănii se suiseră șase jandarmi cu armele încărcate. Cinci sănii încărcate cu femei și copii mai mari de-ai Ginjilor le-o luaseră înainte. Alte trei sănii se împinseră după jandarmi. Cînd ieșiseră din sat, jandarmii văzuseră o mulțime de Ginji călări. Unii escortau săniile din față, alții se țineau pe lîngă săniile din urmă.

— Unde vă duceți, mă? îi întrebaseră jandarmii.

— Acolo unde vă duceți și voi.

— Luați-o înaintea noastră, ori rămîneți mai în urmă.

— De ce? Vă supără că mergem și noi odată cu voi la Teliu? Drumul e slobod.

— S-ar părea că nu noi i-am arestat pe aceștia trei, ci că voi ne-ați arestat pe noi.

— Nu v-am arestat. Nu avem noi putere să arestăm pe nimeni. Ne ținem după voi ca să nu-i bateți pe drum ori chiar să-i împușcați pe oamenii pe care i-ați arestat.

Jandarmii nu avuseseră ce să le facă. Ginjii nu-i scăpau din ochi. Ca să nu le dea prilej jandarmilor să spună că ei, Ginjii, au încercat o rebeliune ori un atac armat asupra lor, sătenii plecaseră la drum nu numai fără arme de foc dar chiar și fără obișnuitele ciomege. Trei Ginji veniseră cu fluiere și cu cavale. Unul adusese cu el un cimpoi. Mergeau călări cînd în urma, cînd înaintea săniilor cu jandarmi și cîntau cîntece de veselie, ca la nuntă.

Trecuseră, pînă să ajungă la Teliu, prin cîteva sate. Fluierele, cavalele și cimpoiul Ginjilor scoteau lumea din case și o umpleau de mirare.

— Incotro, fraților?

— La Teliu.

— Nuntă?

— Nu tocmai. Gineri avem trei. Ne lipsesc însă miresele.

Țăranii îi vedeau pe cei trei Ginji legați fedeleș și ghemuiți în sănii între jandarmi și înțelegeau despre ce este vorba. Rîdeau, cu gurile întinse pînă la urechi, de jandarmi.

— Dar bine i-ați legat.

— Știți să legați oameni.

— Știți să omorîți oameni...

— Cu Ginjii nu v-a mers, domnilor jandarmi.

Ginjii îi strîngeau pe jandarmi între săniile lor, cei călări se apropiau, își puneau fluierele și cavalele la brîu și începeau să strige cît îi ținea glasul:

— Nu bateți oamenii!

— Să nu v-atingeți de oameni!

— Dați drumul oamenilor!

— N-au furat!

— N-au ucis!

— De ce i-ați arestat?

— Nu bateți oamenii!

— Dați drumul oamenilor!...

Ieșeau din sate. Săniile din față se mai depărtau. Cele din spate rămîneau ceva mai în urmă. Ginjii călări se răsfirau pe cîmp, în dreapta și în stînga șoselei. Cînd străbăteau strîmtorile dintre dealuri sau cînd treceau prin cîte o pădure, Ginjii se apropiau din nou de săniile în care se aflau cei trei arestați.

— Nu bateți oamenii...

— Nu v-atingeți de oameni...

Alaiul plecat în zori de la Urlăvînt ajunsese abia spre seară la Teliu. Acolo jandarmii își predaseră arestații. Ginjii continuaseră să facă tămbălău. Inconjuraseră comandamentul jandarmeriei și strigaseră:

— Nu bateți oamenii!

— Să nu v-atingeți de oameni!

— Dați drumul oamenilor!

— N-au furat!

— N-au omorît!

— Dați-le drumul...

Orășenii se adunaseră ca la urs.

Prefectul însă se consfătuise cu celelalte autorități locale apoi raportase asupra situației și la București.

— Puteți să-i risipiți pe țărani cu forța?

— Putem.

— Cu vărsare de sînge?

— Da. Cu vărsare de sînge.

— Căutați și evitați vărsarea de sînge. Nu e momentul.

— Atunci ce să facem?

— Folosiți-vă de vicleșuguri. Scoateți-i pe cei arestați din jandarmerie și trimiteți-i cu trenul la București. O să-i lăsăm noi fără măsele.

Două zile și două nopți Ginjii călări, nevestele și copiii Ginjilor strigaseră:

— Nu bateți oamenii!

— Nu v-atingeți de oameni!

— Dați drumul oamenilor!

A treia zi comandantul jandarmeriei ieșise cu prefectul Zenobie Bușulenga înaintea Ginjilor și le spusese:

— Vă agitați degeaba. Arestații au fost trimiși la București.

Intr-adevăr, cu puțin înainte, noaptea, pe cînd Ginjii călări dormitau iar cei din sănii căzuseră de oboseală, la scurt [illegible], cei trei Ginji arestați fuseseră scoși în taină din clădirea comandamentului, duși la gară și trimiși, sub pază straşnică, la București.

La început Ginjii, care veniseră împreună cu cei arestați la Teliu, nu crezuseră și mai făcuseră cîteva ore tămbălău. Autoritățile scoseseră două plotoane de jandarmi. Procurorul ieșise în fața jandarmilor, care așteptau ordin să tragă, și-i somase pe țărani să părăsească orașul. Ginjii se retrăseseră.

Licu Oroș, Gavril Toduță, Minu Uibaru, Marișca Balint și ceilalți îi ascultaseră pe cei trei Ginji povestind întîmplarea de la Teliu. Ascultase și Dragalina Farcaș, care sta ghemuit și izolat de ceilalți, într-un colț, cu capul mare și gras între mîini.

Licu Oroș îi întrebase pe Ginji:

— Cînd s-au petrecut toate acestea?

— Acum o săptămînă.

— Și la București cînd v-au adus?

— Acum cinci zile.

— V-au anchetat?

— Da, ne-au anchetat.

— Cine?

— Intîi ne-a anchetat unul căruia i se spunea „domnul director Lăpturei".

— Și mai pe urmă?

— Mai pe urmă ne-a anchetat altul. Cei care îl ajutau să scoată sufletul din noi îi ziceau „domnule inspector". Unul i-a spus: „Să trăiți, domnule inspector Cioanță"...

— V-au bătut?

— Dacă ne-au bătut!... Ar fi fost bine dacă ne-ar fi bătut. Bătaia o puteam răbda.

— N-ați răbdat?

— Am răbdat. Insă ne-a fost tare greu.

Ginjul smead spuse:

— Ne-au arestat degeaba și ne-au chinuit degeaba.

Ginjul bălan zise:

— Frații și verii noștri mai aveau manifeste.

— Mai aveau... Mai aveau atunci cînd ne-au arestat jandarmii pe noi. Insă acum aș pune rămășag pe capul meu că nu mai au nici un manifest, spuse Ginjul roșcovan.

— De ce? întrebă Licu Oroș. Nu cumva le-au dat pradă focului?

Ginjul smead se uită supărat la Licu Oroș. Se uită supărat și la ceilalți. Se uită supărat chiar la Marișca Balint. Zise către Oroș:

— Imi pare rău că nu ne cunoști. Dacă ne-ai cunoaște, ai avea altă părere despre noi. Cum să dea Ginjii pradă focului manifestele partidului?

— Atunci poate că le-au ascuns? spuse Licu Oroș.

Ii răspunse Ginjul Lălan:

— De ce să le ascundă?

Licu Oroș stărui:

— Atunci ce au făcut cu ele?

— Cum ce să facă? zise Ginjul roșcovan. Le-au împrăștiat prin sate.

— Nu le-a fost teamă că au să-i prindă jandarmii?

Acum Ginjul smead se supără de-a binelea:

— Dar dumitale ți-ar fi fost teamă?

— Nu, răspunse Licu Oroș, nu mi-ar fi fost teamă.

— Atunci de ce crezi că fraților și verilor noștri le-ar fi fost teamă? îl întrebă pe Licu Oroș Ginjul roșcovan.

Ginjul bălan spuse:

— Cine se teme de jandarmi, de polițiști și de iude ca domnișorul care stă ghemuit ca ariciul în colț, nu are ce căuta în partid.

Dragalina Farcaș nu mai reuși să-și păstreze calmul. Incepu să strige ca ieșit din minți:

— Nu mi-au spus că am să fiu bătut. Nu mi-au spus că am să fiu pălmuit și călcat în picioare. Nu mi-au spus nimic...

— Taci, Farcaș, taci, îi spuse Licu Oroș.

— Cum să tac? Nu mai pot să tac. Auzi? Nu mai am putere să tac...

— Dacă nu taci, s-ar putea să-ți astup gura cu dosul palmei, spuse încet Ginjul smead.

— Nu trebuie să-ți spurci palma pe gura lui, zise Ginjul blond. Ajunge piciorul.

— Nici măcar, își dădu cu părerea Ginjul roșcovan. Să-l lăsăm să urle pînă îl prinde siteveala.

Dragalina Farcaș sări în picioare și se repezi la cei trei Ginji. Ridică mîinile în sus ca și cum ar fi vrut să-l ia martor pe însuși Dumnezeu din ceruri că spune adevărul. Strigă:

— Voi știți ce mi-a făcut mie inspectorul Grunz? Nu știți...

— Spune-ne, zise Ginjul smead. Dacă vrei să aflăm, spune-ne. La ghicit nu ne pricepem.

Pe Dragalina Farcaș îl podidiră lacrimile. Zise printre suspine:

— M-au despuiat. Și după ce m-au despuiat, au asmuțit un cîine uriaș asupra mea, să mă sfîșie.

— Și tu, îi întrebă Ginjul, ce-ai făcut atunci?

Dragalina Farcaș tăcu. Tăcură și ceilalți. Vorbi Galina Pora:

— Eu nu știu ce-a făcut, că, slavă Domnului, n-am fost de față. Insă văzîndu-l aici pe acest domnișor grăsun cum se zbate și plînge, pot să-mi închipui: a căzut în genunchi, i-a cerut inspectorului Grunz iertare și și-a trădat tovarășii...

Ginjul blond îl întrebă:

— Așa ai făcut, domnișorule?

— Da, răspunse Dragalina Farcaș, chiar așa. Mă mir de unde știe femeia.

— N-am spus că știu, zise Galina Pora, am spus că-mi închipui.

Ginjii tăcură. Tăcură și ceilalți arestați.

Trecu ce trecu, apoi Galina Pora spuse:

— Mă, domnișorule, mă, dacă Gherghe al meu te-ar fi luat tovarăș la măsluitul cărților, la contrabandele de vite ori la cele de aur și tu l-ai fi trădat, mă, domnișorule, mă, Gherghe al meu de mult și-ar fi spălat cuțitul în pîntecul tău, mă, domnișorule...

Dragalina Farcaș se trase la locul lui, în colț, plînse și suspină multă vreme, însă nici unul din arestați nu-i mai aruncă nici o vorbă.

Intr-un tîrziu Gavril Toduță îl întrebă pe Minu Uibaru:

— Cam cît să fie ceasul, Minule?

Uibaru se uită la pereții cenușii, se uită la tavanul scund și mohorît al subsolului. Apoi trase cu urechea la zgomotele de pe coridoare care ajungeau pînă la el destul de puternice. Zise:

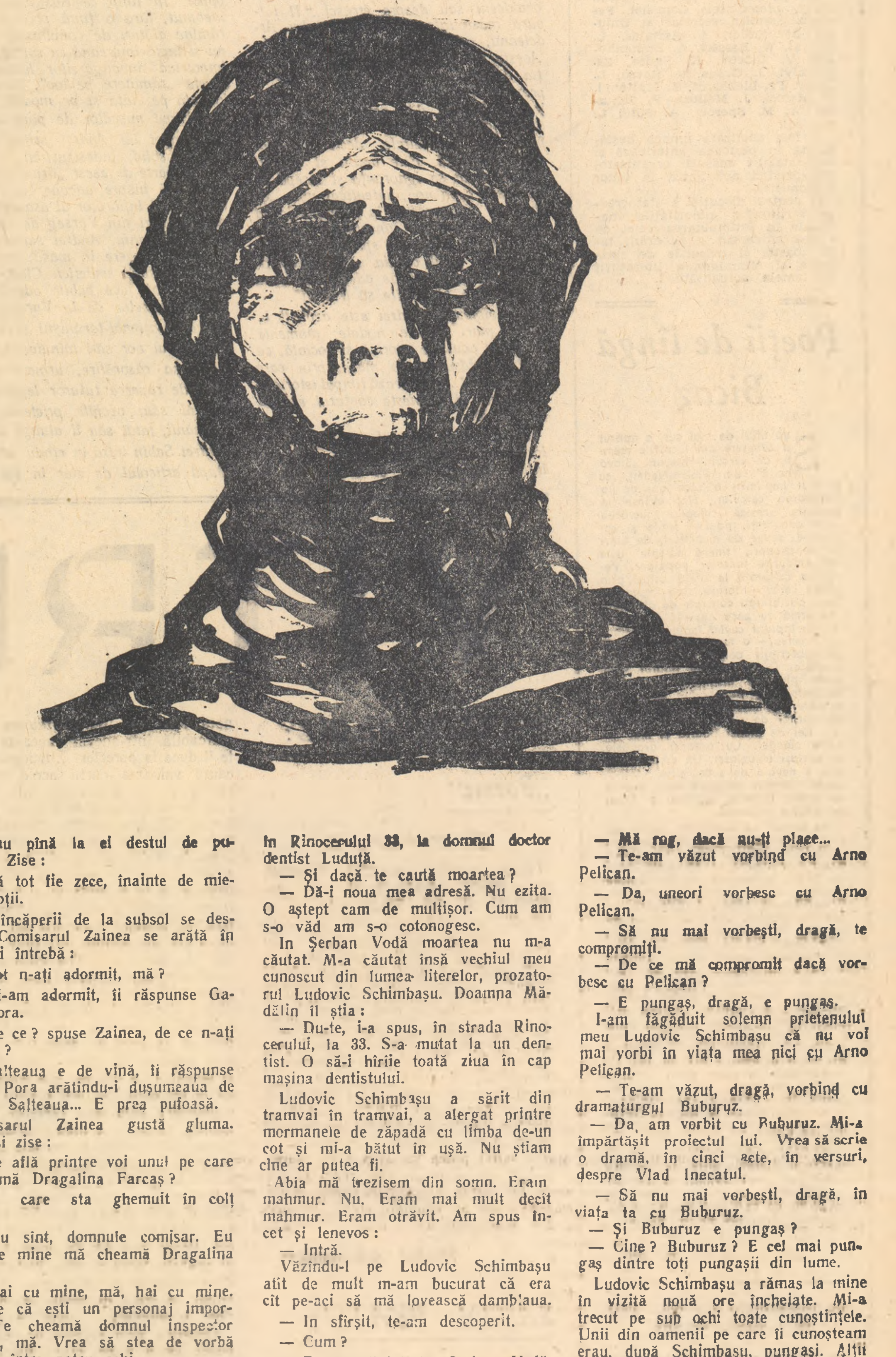

— Să tot fie zece, înainte de miezul nopții.

Ușa încăperii de la subsol se deschise. Comisarul Zainea se arătă în prag. Ii întrebă:

— Tot n-ați adormit, mă?

— N-am adormit, îi răspunse Galina Pora.

— De ce? spuse Zainea, de ce n-ați adormit?

— Salteaua e de vină, îi răspunse Galina Pora arătîndu-i dușumeaua de ciment. Salteaua... E prea pufoasă.

Comisarul Zainea gustă gluma. Zîmbi și zise:

— Se află printre voi unul pe care îl cheamă Dragalina Farcaș?

Omul care sta ghemuit în colț scînci:

— Eu sînt, domnule comisar. Eu sînt. Pe mine mă cheamă Dragalina Farcaș.

— Hai cu mine, mă, hai cu mine. Se pare că ești un personaj important. Te cheamă domnul inspector Cloanță, mă. Vrea să stea de vorbă cu tine între patru ochi.

La două zile după ce îi adusese pe Ginji în subsol și-i aruncase peste grupul arestaților din Maramureș, inspectorul Cloanță mai înghesuise în aceeași încăpere încă șapte oameni. Doi erau din Oltenia, dintr-un port de lîngă Dunăre, cinci din Constanța. Cîteva ore vechii locatari ai subsolului îi priviră pe noii sosiți și tăcură. Același lucru îl făcură, la rîndul lor, și noii sosiți.

Orașul era bîntuit de vînt și de zăpadă. Cu toate acestea fremăta de viață. Se apropia Crăciunul. Se apropia și Anul Nou. Ziarele erau pline de noi amănunte cu privire la „Afacerea Tia Cudalbu-Drugan" și la evenimentul cel mai de seamă care intervenise în această afacere și anume: arestarea supusului turc, a omului ciudat și plin de farmec pe care toți îl cunoșteau sub numele de Aramic Tair.

In ziua de 23 decembrie, ziarele publicară o știre care suna astfel: „Papa a intervenit ca în zilele acestea de mare sărbătoare și pînă după Anul Nou, pe frontul anglo-francogerman să nu se tragă nici un foc de arme". Se găsiră destui oameni care spuseră:

— Pacea! Se încheie pacea!

— Gata! S-a isprăvit războiul!

— Dar dacă nu s-a isprăvit?

— In orice caz, pînă la primăvară se isprăvește.

In aceeași zi de 23 decembrie 1939, printre multe altele, Darie, care era plin de acreală și de amărăciune, notă în jurnalul lui secret următoarele:

„Acum cîteva zile m-am certat cu gazda mea din Șerban Vodă, doamna Agripina Mădălin și m-am mutat pe strada Rinocerului, la numărul 33, la domnul doctor dentist Luduță. Odaia e largă și luminoasă. Nu trece nici un tramvai pe aproape. Am destulă liniște. Domnul doctor dentist Luduță e căsătorit. Pe doamna Luduță o cheamă Viorica. E o persoană drăguță, spălăcită, numai piele și os. Au și un băiețaș de cinci ani, căruia îi spun Lulu. Domnul doctor Luduță mi-a spus că pot primi și vizitele prietenilor mei, bineînțeles, dacă doresc și dacă am prieteni. Doamna Luduță, întrecîndu-se în amabilități cu soțul, a adăugat:

— Cînd ai vizite poți suna servanta și comanda cafea. Vei fi slujit cu promptitudine. Vom nota și la capătul lunii vei plăti și cafeaua odată cu chiria. Ține minte. Pe servantă o cheamă Barbara. E poloneză. Pretinde că strămoșul ei a fost conte.

Le-am mulțumit amîndorura, din inimă.

La plecarea mea din Șerban Vodă i-am dat fostei mele gazde noua adresă și i-am spus:

— Dacă mă caută cineva să fii drăguță și să-i spui că mă găsește în Rinocerului 33, la domnul doctor dentist Luduță.

— Și dacă te caută moartea?

— Dă-i noua mea adresă. Nu ezita. O aștept cam de multișor. Cum am s-o văd am s-o cotonogesc.

In Șerban Vodă moartea nu m-a căutat. M-a căutat însă vechiul meu cunoscut din lumea literelor, prozatorul Ludovic Schimbașu. Doamna Mădălin îl știa:

— Du-te, i-a spus, în strada Rinocerului, la 33. S-a mutat la un dentist. O să-i hîrîie toată ziua în cap mașina dentistului.

Ludovic Schimbașu a sărit din tramvai în tramvai, a alergat printre mormanele de zăpadă cu limba de-un cot și mi-a bătut în ușă. Nu știam cine ar putea fi.

Abia mă trezisem din somn. Eram mahmur. Nu. Eram mai mult decît mahmur. Eram otrăvit. Am spus încet și lenevos:

— Intră.

Văzîndu-l pe Ludovic Schimbașu atît de mult m-am bucurat că era cît pe-aci să mă lovească dambla.

— In sfîrșit, te-am descoperit.

— Cum?

— Te-am căutat în Șerban Vodă. Doamna Mădălin...

— Așa e, i-am spus, uitasem. I-am lăsat doamnei Mădălin noua mea adresă.

— Dar ce ți-a venit să te muți pe Rinocerului?

— Eu știu? Poate mi-a plăcut liniștea cartierului. Poate mi-a plăcut numele străzii.

— S-ar putea, a binevoit să zică Schimbașu. Strada Rinocerului!... Sună frumos.

Și-a scos galoșii, paltonul și căciula și s-a așezat pe scaun. Am sunat. Servanta domnului doctor dentist Luduță, blonda Barbara, și-a vîrît nasul prin deschizătura ușii.

— Ce dorește domnul?

— Cafele, i-am spus, vreau să-mi tratez musafirul. Mi-e drag, Barbara. Mă topesc după dumnealui. E cineva. Ii admir nu numai talentul ci și caracterul.

Bucuroasă că i-am dat atîta atenție, blonda Barbara mi-a surîs și a plecat fredonînd o polcă poloneză. Ludovic Schimbașu mi-a făcut cu ochiul.

— Nostimă bucățică...

— Poate. Nici nu am avut cînd să mă uit bine la ea.

Ludovic Schimbașu mi-a spus:

— Nu te cred, dar, în sfîrșit, ce-ai mai scris?

— Mare lucru nu. Cîteva poeme.

— Proaste, desigur.

— Am spus eu că sînt bune? Nici nu ți le-am citit, nici nu ți-am cerut părerea.

— Dragă, mi-a spus Schimbașu cu reproș, te-am văzut la Capșa.

— Se poate să mă fi văzut. Nu am, ca tine, familie. Mă duc uneori la Capșa pentru un șvarț ori pentru un capuținer.

— Erai cu Ilion Căpușă.

— Intr-adevăr, am stat într-o zi la Capșa cu Ilion Căpușă.

— Să nu mai stai, dragă, te vede lumea, dragă.

— Dar pentru ce să nu stau de vorbă cu Ilion Căpușă?

— E pungaș, dragă, te compromite, dragă, e pungaș.

— Bine Schimbașule, îți mulțumesc. N-am să mai vorbesc cu Ilion Căpușă.

— Te-am mai văzut, dragă, vorbind și cu Vîrtej.

— Da, am vorbit cu Vîrtej.

— Să nu mai vorbești, dragă, niciodată cu Vîrtej. Te compromiți.

— De ce?

— E pungaș, dragă, e pungaș.

— N-am să mai vorbesc nici cu Vîrtej.

— Imi făgăduiești?

— Iți făgăduiesc.

Ne-a adus Barbara cafele. Ludovic Schimbașu i-a făcut și ei cu ochiul. Poloneza a plecat. Schimbașu a sorbit din cafea. A pus ceașca pe măsuță.

— E infectă.

— Cine? Barbara?

— Nu, dragă, cafeaua. Deși poloneza se laudă că se trage dintr-un conte, cafea nu știe să pregătească. Numai soacră-mea știe.

— Mă rog, dacă nu-ți place...

— Te-am văzut vorbind cu Arno Pelican.

— Da, uneori vorbesc cu Arno Pelican.

— Să nu mai vorbești, dragă, te compromiți.

— De ce mă compromit dacă vorbesc cu Pelican?

— E pungaș, dragă, e pungaș.

I-am făgăduit solemn prietenului meu Ludovic Schimbașu că nu voi mai vorbi în viața mea nici cu Arno Pelican.

— Te-am văzut, dragă, vorbind cu dramaturgul Buburuz.

— Da, am vorbit cu Buburuz. Mi-a împărtășit proiectul lui. Vrea să scrie o dramă, în cinci acte, în versuri, despre Vlad Inecatul.

— Să nu mai vorbești, dragă, în viața ta cu Buburuz.

— Și Buburuz e pungaș?

— Cine? Buburuz? E cel mai pungaș dintre toți pungașii din lume.

Ludovic Schimbașu a rămas la mine în vizită nouă ore încheiate. Mi-a trecut pe sub ochi toate cunoștințele. Unii din oamenii pe care îi cunoșteam erau, după Schimbașu, pungași. Alții erau hoți. Alții tîlhari de drumul mare. Pînă la urmă a trebuit să cad de acord cu el că singurii oameni cumsecade din lume eram noi doi. Inainte de a se îndura să plece mi-a citit o povestire de trei pagini despre niște iepuri de casă care gîndeau și acționau ca niște pungași. L-am întrebat:

— De ce n-o publici?

Răspunsul lui Ludovic Schimbașu a căzut prompt:

— Unde s-o public? N-am unde.

— Cum n-ai unde?

— N-am unde, dragă. Toți editorii sînt pungași.

După plecarea lui Ludovic Schimbașu am răsuflat.

Nu au trecut nici cinci minute și după ce a bătut discret în ușă, a venit la mine doamna Viorica Luduță.

— Să ți-l prezint pe fiul meu. Mi se pare că încă nu v-ați cunoscut.

Băiețașul cu ochi mari și frunte înaltă mi-a spus:

— Am venit să-ți arăt ceva.

— Arată-mi.

Mi-a pus sub ochi o foaie mare de hîrtie. M-am uitat mirat și îndelung la ea.

— Ai talent, i-am spus. Ai mare talent. Vei deveni un pictor de seamă.

Băiețașul m-a întrebat:

— Ce zici de desenul meu? Iți place?

— Imi place.

— Am desenat aici războiul.

— Da, i-am spus, ai desenat războiul și nu l-ai desenat rău.

Pe foaia de hîrtie băiețașul desenase o întreagă flotă. Vasele de război se bombardau reciproc. Obuzele zburau prin aer și explodau. Unele vase, lovite, erau pe punctul de a se scufunda. Altele luaseră foc. In văzduh escadrilele participau și ele la bătălie. In apă, sub vase, pești și homari, meduze și lei de mare fugeau speriați spre adîncuri. Băiețașul mi-a spus:

— Vietățile de apă fug, se ascund în adîncul mării...

— De ce se ascund? l-am întrebat.

— Nu le place războiul. Se ascund de teama războiului.

Intr-un colț al hîrtiei, băiețașul desenase, cu cap de om, soarele. Din ochii soarelui cădeau peste cumplita bătălie navalo-aeriană, mari lacrimi.

— De ce plînge soarele? l-am întrebat pe tînărul pictor. Nu înțeleg.

— Cum nu înțelegi? E război. Soarele plînge de mila oamenilor care mor din pricina războiului. Cînd e război, soarele are lacrimi. Plînge.

N-am izbutit să scriu nimic toată ziua, deși nu am ieșit din casă și-am stat ore întregi aplecat deasupra hîrtiei. Mă tem că la noapte voi visa că soarele plînge cu lacrimi mari, peste lume".

Zaharia Stancu

Ilustrații de FLORICA CORDESCU

NOTE

Viața Uniunii Scriitorilor

Zilele acestea a avut loc în București, la sediul Uniunii Scriitorilor, ședința Comisiei pentru Literatura Minorităților Naționale a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Au participat Acad. István Nagy, președintele Comisiei, Ferencz Szemlér, secretar al Uniunii Scriitorilor, I. Asztalos, L. Bányai, W. Bossert, A. Breitenhofer, V. Ciocov, K. Endre, Zs. Gálfalvi, J. Gréda, S. Kacso, L. Létay, Fr. Liebhardt, E. Majtényi, P. Marosi, J. Méliusz, P. Schuster, A. M. Sperber, A. Süto, L. Szabédi.

A fost analizată munca desfășurată în perioada anterioară și s-au stabilit măsuri organizatorice privind activitatea în viitor a Comisiei.

In centrul discuției a stat creația scriitorilor minorităților naționale în întîmpinarea celei de a 15-a aniversări a eliberării țării noastre și măsurile de sprijinire și stimulare a literaturii cu temele actualității.

Poeții de lîngă Bicaz

Sub titlul de mai sus, a apărut o culegere din lucrările membrilor cercului literar „Slovă nouă" din Piatra-Neamț, cu prilejul împlinirii a zece ani de la înființarea cercului. Sînt strînse în paginile acestei culegeri lucrările unor debutanți, poezii, schițe și reportaje, scrise de muncitori, de elevi și funcționari, tinere talente ivite din rîndurile maselor populare. Revoluția culturală le oferă astăzi, prin atîtea cercuri literare care împînzesc țara, posibilități concrete de afirmare. „In urmă cu zece ani – își amintește într-un lapidar cuvînt înainte Constantin Prisnea – a fost necesară o listă de subscripții pentru tipărirea unei plachete. De atunci au apărut vreo șapte plachete închinate Revoluției, Reconstrucției, Republicii, Orașului... Numărul minuitorilor de condei, al făuritorilor de slovă nouă – s-a mărit. Cei de atunci poartă și mai departe steagul. Cu aceeași dragoste, cu același entuziasm. Un amănunt: nu mai e nevoie de subscripție". Intr-adevăr, recenta culegere este editată de Sfatul Popular Regional și Casa de creație populară.

Ne bucură să constatăm faptul pozitiv că majoritatea membrilor cercului literar „Slovă nouă" se inspiră direct din realitățile socialiste (apar, de pildă, numeroase lucrări despre șantierul de la Bicaz). Această particularitate a imprimat culegerii un specific propriu. Din poeziile lui Șt. Cazimir, Nichita Bistriceanu, Cicerone Cernegura, Nicolae Dumbravă, Har. Mihăilescu și Lucian Mircea, cititorul reține multe versuri proaspete, bogate în semnificații. Slăvind în cîntecele lor „tinerețea, dragostea, munca, biruința vieții", cum se exprimă scriitorul Dumitru Almaș, – tinerii poeți și prozatori din Piatra-Neamț au încercat să redea aspecte specifice ale vieții oamenilor din regiune. Se evidențiază, în acest sens, lucrările lui Ion Apetroaie, Delu Derner, B. Munte, Ion Pavelescu, Lazăr Solorez. In domeniul prozei se remarcă îndeosebi schița „Ochiul de sticlă" de Valeriu Lazarov.

Inscriindu-și producțiile în sfera actualității, abordînd teme ale realității socialiste, tinerii scriitori ai cercului literar „Slovă nouă" din Piatra-Neamț au biruit de cele mai multe ori dificultățile debutului în literatură.

T. S.

Abonamentele pe anul 1959 la „Gazeta literară"

se primesc prin difuzorii de presă din întreprinderi, instituții, factorii poștali și oficiile poștale

Costul unui abonament la „Gazeta literară" este de lei: 26 pe 12 luni, 13 pe 6 luni, 6,50 pe 3 luni.

TITUS POPOVICI

(Urmare din pag. 1)

autentice. Il tulbură tragedia lui Mitru Moț. Il tulbură și unica speranță a acestuia în perspectiva contactului cu frontul: „D-apoi, chiar dacă oi ajunge, cum pot ridic miinile și gata. Rușii-s oameni, așa să știi... Cum pot mă dau prins... Că să știi ceva: la ruși e altfel decît la noi". Prilej pentru Andrei de a se gîndi: „Intr-adevăr, ce știu eu despre Rusia?... Ce-i bolșevismul? După războiul celălalt rușii au făcut revoluție, au omorît pe țar. Atît. Interesant, știu mai multe despre asiro-chaldeeni sau despre etrusci..." Il tulbură masivitatea certitudinilor lui Ardeleanu, mecanicul morii din sat... Acesta iubește ideile generoase, discuția despre libertate și omenie, dar îi prezintă lui Andrei necesitatea faptelor. Andrei își dă astfel seama că existența sa a fost alcătuită mai mult din verbozitate, decît din acțiune concretă. Este umilit și chinuit de profunda sa ignoranță și începe să dorească ceva nou, autenticul nou: „Și tot mai mult creștea în el impresia că tuturor ideilor și cunoștințelor lui le lipsește un punct de sprijin, un catalizator în jurul căruia să le poată orîndui. Ii era sete de adevăr, de ceva pentru care să merite să trăiești".

Cu violență, Andrei este azvirlit în acele mari puncte nodale, momente de mare acuitate istorică și socială, cu largi desfășurări de mase, prin care romancierul marchează timpul istoric al narațiunii și definește conturul etic al eroilor săi.

Un astfel de moment este bejenia celor din Lunca înspre răsărit pentru a întîlni armata roșie și a se pune la adăpost de acțiunea distructivă, răzbunătoare, a armatelor hitleriste. Pentru masa haotică a refugiaților care împînzesc drumurile de țară și în care foarte puțini știu, în mod concret, ce este comunismul, Uniunea Sovietică devine brusc identică cu viața. Armata sovietică reprezintă apărătoarea existenței lor, a femeilor, copiilor și a avutului lor. Intilnirea acestei mase cu soldații sovietici, are vibrația apoteozei. Pentru Andrei Sabin este momentul crucial al faptelor, al eroismului simplu și firesc pentru oamenii din popor. In timp ce Suslănescu fuge inebunit, fără o țintă precisă, Andrei rămîne alături de comunistul Ardeleanu și luptă împreună cu soldații romîni împotriva anvangărzilor hitleriste. Această „rămînere pe loc", într-o luptă inegală pe viață și pe moarte, creează în nisipul mișcător de pînă atunci al psihologiei lui Andrei prima fișie de pămînt solid, indestructibil. Un pas mai departe de acest „drum înspre oameni" și înspre adevăr, il constituie spectacolul înfiorător al asasinării țăranilor unguri din Varseg de către bandele lui Maniu. Andrei salvează satul de la distrugere in masă, cerînd ajutorul ostașilor sovietici. Cind, reintors la oraș, va face public adevărul asupra masacrelor de la Varseg, adevăr pe care național-țărăniștii și burghezia în general vor să-l tăinuiască, va fi a doua sa răzvrătire, urmată de astă dată de ruperea tuturor legăturilor cu mediul său: vechile prietenii devin dușmănii, tatăl său il alungă din casă. Andrei Sabin intră în rindul utecistilor. După articolul de ziar în care a demascat ororile bandelor maniste și după cuvintarea în fața activului tinerilor comuniști, Andrei se simte copleșit de revelația noii umanități în care a intrat prin faptele sale și prin dramaticele intimplări ale vieții: «„Așa cum stătea mingiind cu degetele fierul umed al felinarului. Ar fi vrut să adauge celor spuse inainte rugămintea lui caldă, plină de speranță: „Oameni, primiți-mă intre voi... V-am intilnit în drumul meu care se oprește aici, în această regăsire"». Andrei Sabin va incepe un alt drum, pe care curiozitatea răscolită a cititorului se angajează de pe acum cu ipoteze. Romancierul a rerminat adolescența lui Andrei Sabin pe un fundal psihologic care este menit să genereze imprevizibilul. Andrei Sabin se cufundă în masă și în activitatea revoluționară cu sentimentul unei băi stenice, dar nu fără ecouri ale vechii lui mentalități: „Nu știu, spune el noilor săi prieteni, mi se pare că vin de undeva dintre cețuri. Știu că sînt acasă și totuși nu mă simt așa de mulțumit cum credeam. Poate din pricină că așteptăm totdeauna să se realizeze totul dintr-o dată..." Va reuși masa muncitorilor, lupta revoluționară să anihileze individualismul funciar al lui Andrei? Sau nu? Viața, istoria, oamenii, au făcut totul pentru salvarea lui din marasm. Este clar că-i rămîne eroului să răspundă acestui ajutor și acestei solicitări. In orice caz, romanul se închide peste multiple surprize posibile, rămîne, prin urmare, deschis în conștiința cititorului.

Ion Vitner

Răsfoind REVISTELE

„Luceafărul" nr. 9—1958

Deși totalizează abia cîteva luni de existență, revista „Luceafărul" a parcurs o evoluție remarcabilă. La numărul 9, ea se înfățișează cu un profil bine precizat, urmărind consecvent, în promovarea creației literare, anumite sarcini ideologice. Intr-o prezentare grafică excelentă, revista a reușit să impună rubrici cu preocupări limpede definite, deținute de colaboratori competenți. Merită, în primul rînd, să subliniem constanta atenție acordată temelor actualității, cărora li se oferă un spațiu larg în coloanele revistei.

Pe tărîmul prozei, în ultimul număr al „Luceafărului", se remarcă schița lui V. Em. Galan: „...Ca scaiul!", admirabilă satiră la adresa mărunților intriganți, măcinați de pofta parvenirii, gata să renunțe pentru aceasta la orice scrupul moral. Nepotrivirea între atitudinea lor josnică și noile relații sociale stabilite în regimul de democrație populară este demonstrată artistic, viu și nuanțat. „Nu mai e Valea Seacă" de Nicuță Tănase și „Ce-a aflat un reporter în documentare" de Ion Băieșu zugrăvesc aspecte semnificative din viața clasei muncitoare și a țărănimii muncitoare. Al. I. Ștefănescu publică un sugestiv fragment dintr-un roman a cărui acțiune se petrece în primele luni după Eliberare. Promițătoare, scurta povestire a lui Paul Everac.

Poezia revistei se îndreaptă cu insistență spre lirica patriotică și cetățenească. Se cultivă un vers combativ, realizat cu claritate, accesibil maselor largi. Mai pronunțat ca în trecut, poeții relevă conținutul nou socialist al patriotismului și caracterul militant, în spiritul internaționalismului proletar, al efortului de apărare a păcii. Este importantă această delimitare principală care stăvilește net de data aceasta recrudescența tradiționalismului. Semnează în acest număr: Eugen Frunză, Ion Brad, Cezar Drăgoi, Dragoș Vicol, Victoria Ionescu, Florența Albu. Pe linia lăudabilă a popularizării poeziei progresiste mondiale, s-a alcătuit un reușit „atlas liric" cehoslovac. (Traduceri de Al. Philippide, Demostene Botez, Ioanichie Olteanu etc.).

Critica literară din „Luceafărul" întîmpină parcă mai multe dificultăți în dezvoltarea ei. Ultimul număr cuprinde două pagini festive închinate aniversării lui Mihail Sadoveanu. Mențiunile critice ale lui Perpessicius comentează culegerea „Poeții libertății" întocmită de Eugen Jebeleanu. In cadrul cronicii literare, Aurel Martin aduce elogii volumului de poezii al lui Al. Andrițoiu: „Porțile de aur". Ca de obicei, o pagină a revistei este dedicată recenzării cărților originale și străine. Este regretabil însă faptul că articolele de sinteză, tratînd probleme generale de orientare nu sînt publicate cu aceeași perseverență. „Notele despre eroismul contemporan în literatură" semnate de Mircea Mancaș suferă din pricina lipsei de aprofundare a problemei și a monotoniei ideilor. Caracterul militant al revistei s-ar întări dacă sectorul de critică ar tipări articole teoretice mai substanțiale, cu o eficiență critică sporită (reproșul acesta nu obligă la mărirea numărului de pagini acordat rubricilor respective).

Preocuparea pentru cadrele noi de scriitori se evidențiază încă o dată în numărul 9 al „Luceafărului" între altele prin sfaturile calificate ale poetului Mihu Dragomir.

Cu consecvență revista stimulează genul publicistic. Articolul de fond „Tinerețe glorioasă" de Dan Hăulică este un model izbutit al genului. Se cuvine amintit și cursivul polemic al lui Al. Oprea: «O nouă ediție a „trădării cărturarilor"».

Numărul 9 al „Luceafărului" arată străduințele redacției de a aborda temele principale ale contemporaneității, cu mijloace literare adecvate. Ar fi necesară o lărgire mult mai reprezentativă a cercului de colaboratori și o întărire a îndrumării ideologice în coloanele revistei.

Cronicar

Un Cézanne la butonieră

(Urmare din pag. 1)

nu știa că va deveni calul de bătaie al miliardarilor lumii, după cum nici Cézanne, căruia îi plăcea să picteze muncitori, țărani și copii din împrejurimile localității Aix n-ar fi visat că muncitorii (plus-valoarea din viață) pot fi transferați și în tablouri la un preț fabulos.

In acea seară au fost puși la bătaie un miliard de franci. Un domn mic de statură, cu barbișon sur, nota melancolic cifrele într-un carnețel: era reprezentantul Muzeului Luvru. Alături de el, aceleași sentimente le împărtășea John Rothenstein, directorul Galeriei Tate. Nici unul, nici celălalt nu putea visa ca galerii celebre în întreaga lume să poată intra în posesia acestor tablouri renumite, care luau drumul Americii, peste ocean, direct spre proprietatea particulară a doi magnați ai marii finanțe yankee, Paul Mellon și John Ford.

Desigur că e strigător la cer ca acei care vînd sudoarea și sîngele oamenilor la licitație să poată dispune în același timp contra dolari, de visurile întrupate în pînze ale marilor creatori. Dacă măcar ar avea o fărîmă de înțelegere în fața artei...

Dar nici Mellon, nici Ford nu se deosebesc cu nimic de miliardara americană Peggy Gugenheim, care a prețuit într-atît suprarealismul încît l-a achiziționat în căsătorie pe suprarealistul en-vogue Max Ernst.

Și Mellon și Ford amintesc de vîlva stîrnită de o altă reprezentantă a lumii bune, Isabelle Stuart Garther, care a adus la un picnic o locomotivă, a ieșit la plimbare cu un leu în zgardă, iar de postul Paștilor s-a îmbrăcat într-o rochie de sac pentru a spăla treptele unei biserici.

Aceeași dorință de a fi celebru, același exhibiționism, aceeași dorință de a epata publicul.

Pastă de dinți sau Renoir, ce nu face bietul miliardar cînd reclama e sufletul comerțului! Bineînțeles că arta e un comerț mai subtil, dar nu-i nimic, șade bine, îl face pe Mellon să-și simtă casa de bani mai fină, mai pură, mai diafană.

De ce nu, un Cézanne la butonieră? Parcă te simți decorat cu Legiunea de Onoare.

Ion Mihăileanu

VITRINA

WILLIAM BLAKE: „Poeme"

(Urmare din pag. 1)

Este meritul poetului Cicerone Theodorescu, traducătorul în romînește al lui Blake, de a fi izbutit să extragă ceea ce este mai valoros, mai interesant din bogata operă poetică a acestuia, și de a fi găsit echivalențe romînești remarcabile pentru versurile atît de greu de tradus ale marelui poet englez. Apariția unei culegeri din operele lui Blake în romînește, în tălmăcirea unui poet de valoarea lui Cicerone Theodorescu reprezintă, de bună seamă, un eveniment însemnat pentru viața noastră literară. Am sugera E.S.P.L.A.-ei să extindă la publicarea traducerilor din marii poeți străini prezentarea bilingvă, de care se bucură „Poemele" lui Blake, cu atît mai mult cu cît iubitorii de poezie ar dori ca o asemenea frumoasă inițiativă să nu rămînă un fenomen izolat, întîmplător.

Matei Călinescu

SAVIN BRATU: „Cronici" (II)

(Urmare din pag. 1)

dar și la unele apariții modeste ce îndreptățesc numai speranțe. O gamă largă de cărți își găsesc în el un analist atent care știe să le descopere nota specifică. Surprinzătoare și remarcabilă într-adevăr, această calitate îl duce la aprecieri judicioase. Bratu caută valoarea cărții acolo unde ea rezidă și nu acuză pe autor pentru ceea ce el nici n-a intenționat să realizeze. Citindu-i acum cronicile adunate în volum, am descoperit o sistemă în ordonarea și dispunerea materialului. Bratu pornește mai întotdeauna de la delimitarea și sublinierea foarte precisă a părților remanente și izbutite, aceasta de multe ori printr-o descriere abundentă (cu nerv realizată) sau printr-o citație copioasă (parantezele vin adeseori să mai tempereze unele afirmații ce i s-ar părea prea direct elogioase) după care urmează o scurtă incursiune în domeniile stilistice, și ca apoi să treacă în revistă, cum spunem de obicei „neîmplinirile" și punctele de minimă ale operei. Cronicile lui Bratu au din pricina acestei organizări riguroase (rareori componentele amintite se amalgamează) limpezime, sobrietate și reușesc să facă evidente intențiile autorului. Nu-i mai puțin adevărat că unele prețiozități stilistice și unele repetări fac pe alocuri mai puțin accesibil înțelesul unor pasaje, în ciuda faptului că Savin Bratu știe să depășească graba și operativitatea cu care trebuie să se scrie cronicile printr-un ton direct, familiar, nelipsit de unele efuziuni lirice, impregnat cu ironii, aluzii etc.

Criteriile prin prisma cărora cercetează Savin Bratu opera literară sînt cele ale științei marxist-leniniste. Acest fapt este evident în mai toate cronicile, criticul simțind însă necesitatea să-l reafirme pe parcurs în cadrul unor articole teoretice și de atitudine a căror includere în volum a fost binevenită. De aceea Savin Bratu se va apleca în cronicile sale cu dragoste asupra lucrărilor de actualitate și va sublinia părțile lor valoroase.

Din cărțile aparținînd domeniilor istorice, va căuta și va descifra punțile lor de legătură cu viața contemporană și învățămintele ce le putem extrage (vezi cronicile la volumele acad. Ralea și Perpessicius). Lucrările tinerilor sînt cercetate cu înțelegere și bunăvoință însă cu grija pentru reliefarea punctelor de minimă. (vezi Traian Coșovei, Ion Horea, Andrițoiu), cele ale maeștrilor cu entuziasm; nu lipsesc nici superlativele, însă se urmărește mereu aportul respectivilor scriitori la consolidarea literaturii realist-socialiste. De aceea ne miră lipsa simțului critic și escamotarea dezbaterii de pe pozițiile marxist-leniniste, atunci cînd se prezintă volume cu un conținut criticabil „Legenda cerbului", un poem confuz al lui Tudor George, este elogiat și discutat mai mult sub raporturi pur formale. De aici și absența poziției combative față de simbolurile mistice ale acestei lucrări. Volumul „Dincolo de iarnă" de A.E. Baconsky este analizat dintr-un punct de vedere mult sărăcit și îngust, care nu-l poate duce pe cronicar decît la concluzii evazive ce nu ating esența problemei: în ce măsură poeziile din respectivul volum poartă amprenta epocii socialiste sau nu? Creația mai veche a lui Camil Baltazar nu beneficiază de o interpretare nouă, marxistă, care ar fi dus la o mai puternică subliniere a limitelor sale ideologice, ci de o prezentare în care predomină aprecierile academicianului Călinescu însușite fără rezerve de cronicar.

Savin Bratu pare a fi resimțit această carență a unora din cronicile sale și de aceea a ținut să precizeze în postfață: „*Dacă luate izolat unele cronici apar descriptive, nădejdea autorului este că luate ca parte dintr-un tot, chiar acele cronici analizează o notă în plus în gama artei noastre realist-socialiste*". In mod sigur nădejdea cronicarului nu e deșartă, dar dacă ne gîndim bine nici nu poate oferi o consolare deplină, pentru că un rateu dă inamicului posibilitatea să efectueze o breșă. Și acest fapt Savin Bratu îl știe prea bine și îl întărește în repetate rînduri chiar în cuprinsul acestui volum. Cronicile lui Savin Bratu dovedesc însă ardoare permanentă pentru actualitate și întăresc convingerea că autorul lor este un critic talentat, subtil, dotat cu inteligență și spirit de selecție ce și-a asumat înalta sarcină de a sluji necontenit partidului nostru, clasei muncitoare.

Valeriu Ripeanu

Literatură militantă

(Urmare din pag. 1)

cismul își face loc și pregătește un alt război... Ce faceți voi pentru a preîntîmpina o nouă distrugere a civilizației?...

Și-am cunoscut mai de aproape pe oamenii aceia care din fericire s-au ocupat de mine cu dragoste, așa cum am cunoscut partidul, acea sigură călăuză prin labirintul marilor confuzii. El a fost acela care mi-a deschis ochii, s-au îngrijit și de alții. Și prin ei mi-a arătat un drum, mi-a pus în mînă o faclă ca un ghid.

Inarmat astfel, cu alți ochi am privit lumea. Cu alți ochi am cercetat oamenii care colcăiau în jurul meu și pe care — de-i văzusem — nu spuseseră nimic cugetului meu. Porți mari încuiate se deschiseseră în vînt. Oamenii din juru-mi vorbeau și le auzeam glasul. Visau și visul lor mă cuprindea și pe mine. Așa s-au trezit în sufletul meu cuvintele spuse de către țăranii pe care-i văzusem săvîrșindu-se pe paturi de spital. Mi-au răsunat tîrziu, dar au răsunat puternic în auzul meu, litaniile ostașilor schilozi, îndurerați de nevoile pe care nu le putuseră stinge mai înainte și care deveniseră de nestins. Și-atunci am pus deoparte tot ce scrisesem sub imboldul feluritelor reacții ale tinereții. Și sub înrîurirea noilor sentimente pe care partidul le desferecase, am început să scriu despre oameni și pentru ei.

Imi amintesc de primele versuri care s-au așternut pe hîrtie aproape singure și-au constituit întîii și adevărații mei pași — pe drumul acela luminos indicat de partid, drum de care nu m-am mai despărțit. Amintirea lor mi-i nespus de dragă, nu numai pentru că sînt primele începuturi, dar pentru că ele m-au ferit mai apoi de cea mai rușinoasă decădere morală în care s-au afundat atîția tineri de vîrsta mea: legionarismul. Și asta tot partidului o datoresc.

Nu mă pot reține să nu transcriu aci, acele versuri care, apărute prin 1934 în „Cuvîntul liber", au însemnat pentru mine o luare de poziție, timidă poate, însă importantă pentru orientarea mea. Erau intitulate „Scris cu stînga":

> Mamă, mi-am lăsat o mînă-n cîmp
> Să mi-o ciocăne cu grijă, corbi
> Și îți scriu cu stînga, slab și tîmp.
> Pentru ochii tăi sărmanii, orbi.
> In spitalul unde-mi vindec cotul
> Ciunt, cusut la gură ca un sac,
> Mi-au murit nădejdile cu totul.
> Nu știu, mamă, nu știu ce-am să fac
> Că nici patru mîini nu pridideșc
> Să învingă lipsa ce ne-apasă
> Și cu stînga cum să izbutesc,
> Mamă, cînd voi fi acasă?
> Că mai bini nu mă nășteai nătîng
> Să mă duc la luptă, fără rost.
> Vezi, de-aceea mă frămînt și plîng
> Și îți scriu cu stînga, ca un prost!

Așa am continuat să scriu la chemarea partidului sau la chemarea conștiinței mele modelată de partid despre fascism, despre război sau despre acea mare epopee de la 16 februarie 1933.

Inchinasem cu acea ocazie un sonet eroicilor luptători ceferiști, sonet pe care a trebuit mai tîrziu să-l public cu alt titlu și dedicat altora. Dar el era cunoscut — ca și alte poezii ale mele sau ale altora, care nu puteau apărea în reviste din cauza cenzurii — pentru că toate acestea deveneau publice la „ceaiurile" ilegale ale partidului unde, alături de Alexandru Sahia și alții, le citeam cu satisfacția că cei care m-ascultau — muncitori și intelectuali — le simțeau deoarece ele vorbeau pe înțelesul și în interesul oamenilor din rîndul cărora făceam și eu parte.

Eram mîndru că sînt un scriitor militant, un scriitor angajat, atunci cînd a scrie însemna renunțarea la multe bunuri: tihnă, plăceri și uneori pîine. Am scos o gazetă antifascistă, împreună cu un alt tovarăș, în 1936 — săptămînalul „Atlas" — din banii noștri atît de puțini, gazetă pe care am pus-o la dispoziția partidului. Cu un an înainte pusesem bazele alteia, suprimată de cenzură — cum a fost interzis, după 9 numere și „Atlas". Scriam reportaje din fabrici despre traiul muncitorilor, acea groaznică mizerie în care se zbătea muncitorimea sub patronat — și aveam uneori nostalgia nevoii de a apărea cu o carte. Dar literatură trebuia să scrii printre picături, chinuitor, iar ceea ce scriai tu, nu era pe placul burgheziei și șanse de apariție nu aveai.

Totuși, la îndemnul tovarășilor, am trimis la Fundațiile regale (dragă doamne), mai mult demonstrativ, un volum de poezii pentru concurs. Evident, a fost premiat un legionar cu volumul „Finister", apărut mai apoi. Dar nu mi-a părut rău, pentru că mă simțeam liber și nu depindeam de „sacul cu bani", cum spunea Lenin.

In 1940 s-a dus și slujba, pîinea, adică posibilitatea de a trăi, pe care de bine de rău o aveam. Fusesem aruncat afară.

In condițiile acestea „trăiau" mulți tovarăși, dacă nu cumva aveau asigurată „pîinea" la Doftana.

Și mă întreb, oare astăzi, în condițiile date de partid, cu atîtea avantaje acordate scriitorului, mai are cineva dreptul să se întrebe dacă trebuie sau nu să fie un scriitor angajat, cînd ceea ce i se cere este să se pună în slujba poporului eliberat și să-i cînte bucuriile, nădejdile și succesele? Mai poate crede cineva că indicațiile partidului despre felul cum trebuie să scrii poate constitui o frînare a libertății de creație cînd îndrumarea lui de atîția ani stă mărturie că este pusă în slujba servirii omului și adevărului?

A scrie în spiritul acesta, din contemporaneitate, avînd drept călăuză partidul, iată valoarea majoră pentru care trebuie să militeze un scriitor cu sau fără de partid. Este un mare comandament al timpului, cu atît mai mult cu cît dușmanii țării noastre din lăuntrul și din afara granițelor, nu odată au încercat să producă breșe în rîndurile scriitorilor și intelectualilor atașați de popor, folosind lozinci ademenitoare ca un cîntec de sirenă — cu scopul de a slăbi unitatea poporului nostru spre a ne înrobi.

După 23 August, cînd am putut să respir în voie aerul patriei mele eliberate, am fost prezent la noile chemări ale partidului, și astfel în comedia „Pensiunea doamnei Stamate", scrisă în 1946, am pus — printre altele — problema atragerii intelectualilor — retrași în turnuri — lîngă cei mulți.

Al. Șahighian

AȘA VA FI!

Enciclopedismul comunist

(Urmare din pag. 1)

abstractă și teoretică, ci o îmbinare armonioasă a orientărilor teoretice cu interesul pentru utilitatea socială imediată — iată idealul educativ pe care îl comunică tezele raportului lui N. S. Hrușciov. Adoptarea învățămîntului mediu de opt ani, obligativitatea studiilor medii pentru colhoznici, apropierea învățămîntului mediu și superior de viață și producție, toate la un loc deschid o eră nouă învățăturii.

Se profilează pentru cel ce citește aceste teze figura țăranului cărturar, a cărturarului în modul cel mai concret util vieții sociale, a unui specialist, a unui savant, a cărui erudiție permanent alimentată de cunoașterea celor mai noi realizări ale științei se justifică prin utilitatea ei practică. Enciclopedismul comunist, etapă calitativ deosebită de tot ce s-a realizat pînă acum în istoria învățămîntului — iată țelul spre care vor fi orientate de aci înainte, în Uniunea Sovietică, străduințele tuturor instituțiilor și cetățenilor ce se ocupă de educarea oamenilor.

Vera Călin

Noua școală sovietică

(Urmare din pag. 1)

mată pentru viață, la absolvenți. Studiile propriu-zise ale școlilor medii vor fi politehnice, adică de multilaterale cunoștințe, întărite însă în conștiințele tineretului ce se va forma de acea siguranță a contactului direct cu problemele importante ale vieții. Priveliștile grave, incredibile aproape, ale rupturii dintre munca practică și activitatea intelectuală duse la maximum, ni le-au oferit societatea capitalistă și le mai oferă încă. Invățămîntul superior universitar se va îmbunătăți din ce în ce, punîndu-se firește accentul și aci pe științele vieții. De asemeni, pentru o ridicare a întregului cuprins al Uniunii, din acest punct de vedere, se propune, în teze, descongestionarea centrelor universitare de astăzi. Siberia nouă, țară de viață intensă și de productivitate, ținuturile Orientului îndepărtat se cer dăruite cu noi institute de învățămînt superior. Școlile speciale care să corespundă artisticește și științific unor înclinări speciale și dăruiri individuale, nu sînt uitate, după cum nici nu e uitat studiul limbilor străine ce se cere nu numai teoretic, ci practic, adică predat în vorbirea limbii respective. Ar fi o perfecțiune adusă numai unei stări existente.

Și acum, în lumina acestor modificări propuse de teze, cărora li se aplică, desigur, la toate nivelurile, o temeinică studiere și cunoaștere a marxism-leninismului, să ne închipuim cu anticipație societatea și omul sovietic de peste cîțiva ani. Școala medie, pătrunzînd, cu legătura ei cu viața, cît mai adînc în mase, va da un popor de sute de milioane complex informat, sănătos educat, luminat, practic, urmărind totuși (avînd prin formație această posibilitate să urmărească) cele mai îndrăznețe planuri constructive. Nivelul acesta uriaș, astfel creat în întreaga populație, este lesne de înțeles ce sus va sta viața de știință și de cultură a Uniunii Sovietice față de celelalte țări. Sarcinile trasate de planul de 7 ani, oricît ar părea ele de uluitoare, nu vor fi grele și nici de neînfrînt pentru omul sovietic intrat cu noua lui școală în comunism. Și firește că, acolo unde literatura și creația literară face parte integrantă din însăși realitate, nu e greu de descifrat ce bogăție de teme va oferi pentru scriitor viața acestor milioane de oameni sporiți în înțelegere și cultură, construind neîncetat pe întinderi de zeci de ceasuri de zbor, de la Kiev și Vladivostok, transformind natura, dar și iubind-o și cîntînd-o și, mai ales, păstrînd în adîncul luminat al ființei lor o umanitate bună, simțitoare, care pe deasupra podoabelor și darurilor celor noi ale culturii va alcătui viața superior morală a cetățeanului sovietic, în comunism. In țara în care astăzi editurile își numără tirajele clasicilor ruși și sovietici și ale scriitorilor din literatura universală cu milioanele, vedeți pe lectorul viitor alături de milioanele sale de tovarăși și, mai ales, înțelegeți calitatea lui deosebită și discernămîntul său?

Transformind imensele bogății ale țării pentru idealuri cît mai înalte, care vor fi ale omenirii întregi, urzind visuri tot mai înalte, nedezlipit însă de viață și de problemele ei, omul de mîine sovietic, trecut prin școala cea nouă, atît de înțelepțește orientată și legată de viață, prinde locul cel mai de frunte în mersul progresului pe care nu-l va părăsi.

Ion Marin Sadoveanu

CU ADMIRAȚIE ȘI INCREDERE

(Urmare din pag. 1-a)

Noi, cetățeni dintr-o țară mai mică și care urmează Uniunea Sovietică pe drumul socialismului, simțim o mare speranță și o mare îmbărbătare. Prietena noastră, reazemul existenței noastre de stat și al culturii noastre originale, va fi și mai tare, și mai bogată. Este garanția dezvoltării noastre cu succes de acum înainte.

Cred că opinia publică mondială meditează în clipa aceasta asupra următoarei idei: Uniunea Sovietică, în loc să amenințe alte țări cu război, le „amenință" că va realiza un nivel de trai mai înalt decît al lor. Uniunea Sovietică, în loc să înconjure teritoriul altor țări cu baze aeriene și de rachete, înconjură pămîntul cu sputnici purtători de pașnice instrumente de cercetare științifică. Uniunea Sovietică, în loc să se lupte pe față sau pe ascuns pentru colonii, colonizează pe propriul ei teritoriu, pămînturile desțelenite.

Și acuma să mi se îngăduie să spun cîteva lucruri în calitate de scriitor. Noi, scriitorii romîni, dorim succes oamenilor sovietici în realizarea marelui lor viitor, deoarece ideea și exemplul unei culturi socialiste în formă națională, originală, proprie fiecărui popor, are ca principal apărător și purtător astăzi în lume Uniunea Sovietică.

Iar eu, care în clipa aceasta mă străduiesc cu romanul meu „Biografii contemporane", mă gîndesc la scriitorii sovietici: ce strașnice vieți de oameni vor lua formă în marea lor patrie, în viitorii cîțiva ani! Ce lucruri noi, originale, nemaiîntîmplate, vor trăi oamenii aceia. Nu poate exista mai mare noroc pentru un povestitor, decît acela de-a trăi într-o asemenea țară și o asemenea vreme și de-a putea descrie viața oamenilor pe care i-a cunoscut — și dintre care și el este unul, alături cu ei, în mijlocul vieții.

Petru Dumitriu

Poezia cetățenească și patriotică

(Urmare din pag. 1)

poare — și nu o abstracțiune himerică. Adevărul acesta l-au înțeles, în toată complexitatea lui, poeții noștri de astăzi, animați de sentimente patriotice noi și bogate, întinse pe frățeștile coordonate ale internaționalismului proletar. Sentimentul patriotismului socialist al poeților noștri întărește și mai puternic internaționalismul proletar, dragostea lor pentru celelalte popoare:

> *Din cîmpul strămoșesc putere sorb*
> *Il ar, îl seamăn, îl culeg, îl treier.*
> . . . .
> *Dar din pridvorul meu de sub Carpați*
> *Spre lumea largă zvîrl o porumbiță,*
> *Să zboare spre măslinul depărtat*
> *C-o cetină în plisc, c-o romaniță.*
> (*Victor Tulbure*)

Eliberați odată cu patria și poporul de sub fascism, ei și-au descătușat visele, ținute rînduri de vieți în obezile neputinței, și-au pornit sub conducerea partidului pe drumul revoluționar al construirii socialismului. Poeții noștri cei mai buni, T. Arghezi, M. Beniuc, E. Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, M. Breslașu, Maria Banuș, scriu astăzi o poezie patriotică, pentru a nu mai aminti de unii poeți din generația mijlocie, a căror activitate poetică se înscrie bogat și impunător pe coordonatele liricii partinice, cetățenești și patriotice; amintim nume mereu citate, și pe bună dreptate, în asemenea ocazii: Mihu Dragomir, Dan Deșliu, Victor Tulbure, Veronica Porumbacu, Nina Cassian, Nicolae Tăutu, I. Bănuță etc. și nu ne putem reține să nu pomenim pe cei din generația mai tînără, care au adus contribuții interesante la dezvoltarea liricii cetățenești și patriotice: regretatul Nicolae Labiș, Al. Andrițoiu, A. Rău, Tiberiu Utan, Teodor Balș, I. Brad, I. Horea, Șt. Iureș, G. Tomozei, și mulți, foarte mulți alții.

„Ca să avem patrioți — spunea odată Bălcescu — cată să avem fiecare parte dintr-această patrie". De abia vremurile noastre au îngăduit acest deziderat al marelui revoluționar patriot. De abia revoluția socialistă dăruiește poporului și scriitorilor patria lor liberă, bogățiile și frumusețile ei, în fine, darul cel mai de preț: demnitatea umană:

> *Crești țara mea de cîntec, pămîntul meu străbun*
> *prin cicluri dureroase ți-ai trimis vigoarea.*
> *Acum ți-e anotimpul din toate cel mai bun*
> *ca să-ți primești norocul cu pîinea și cu sarea.*
> (*Mihu Dragomir*)

De aci fermitatea poeziei noi cetățenești, optimismul și entuziasmul ei, susținut de dorința de a apăra marile realizări și cuceriri cetățenești, de aci latura ei profund patriotică. Poezia cetățenească a fost un credincios aliat al luptei poporului. Ea a fost glonte și dinamită pentru dușmani și pentru lumea veche, a fost piatră de construcție pentru sufletul nou al omului și plug care-a „desțelenit pămînturi" nerăscolite de milenii. Poezia noastră cetățenească e în același timp un credincios cronicar al tuturor actelor revoluționare săvîrșite de clasa muncitoare sub îndrumarea înțeleaptă a detașamentului ei de avangardă. Seculara sete de pămînt a țăranilor, potolită prin împroprietărirea din 1946, naționalizarea principalelor mijloace de producție, alungarea odioasei monarhii a Hohenzollernilor, lichidarea analfabetismului și a atîtor alte moșteniri rușinoase lăsate de burghezie, elaborarea Constituției populare, uriașele construcții socialiste în domeniul industriei și agriculturii, alegerile pentru sfaturile populare și pentru Marea Adunare Națională, au devenit sub pana celor mai talentați poeți ai noștri opere de artă, iubite și apreciate de masele de cititori, îmbogățite din ce în ce mai mult în acest glorios marș al revoluției noastre culturale.

Toate aceste realizări, poporul muncitor le-a îndeplinit cu învățătura și îndrumarea partidului; dezvoltarea și consolidarea lor e asigurată tot de partid și de aceea, în chip firesc, poezia noastră cetățenească și patriotică este în primul rînd partinică. Mesajul și conținutul ei este mult mai bogat decît poezia cetățenească de altădată. Insăși poezia naturii patriei, ca un aspect al liricii patriotice, la unii poeți contemporani, capătă sensuri mai bogate. Sensibilitatea înscrisă în peisaje e mai acută, dimensiunile ei ideologice sînt mai întinse; natura ca decor o întîlnim mai rar. Mai adesea apare ca o imagine lirică cu o bogată substanță civică și patriotică: în multe poezii ale lui Mihai Beniuc, Victor Tulbure, în poemele lui Jebeleanu și mai cu seamă în izbutita „Odă pămîntului meu" de Mihu Dragomir. Poezia bună patriotică nu mai folosește dulceagul, pastoralism atît de la modă odinioară și nici nu operează cu „electiuni mistice ale plaiului național", care au accentuat nota naționalist-șovină a atîtor tirade patriotarde din poezia dintre cele două războaie mondiale.

Chiar dintr-o foarte schematică enumerare de nume și titluri reiese limpede că poezia cetățenească, pătrunsă de un puternic patriotism socialist a cunoscut la noi o puternică înflorire, poeții noștri îndeplinindu-și menirea într-o măsură cu totul lăudabilă.

I. D. Bălan

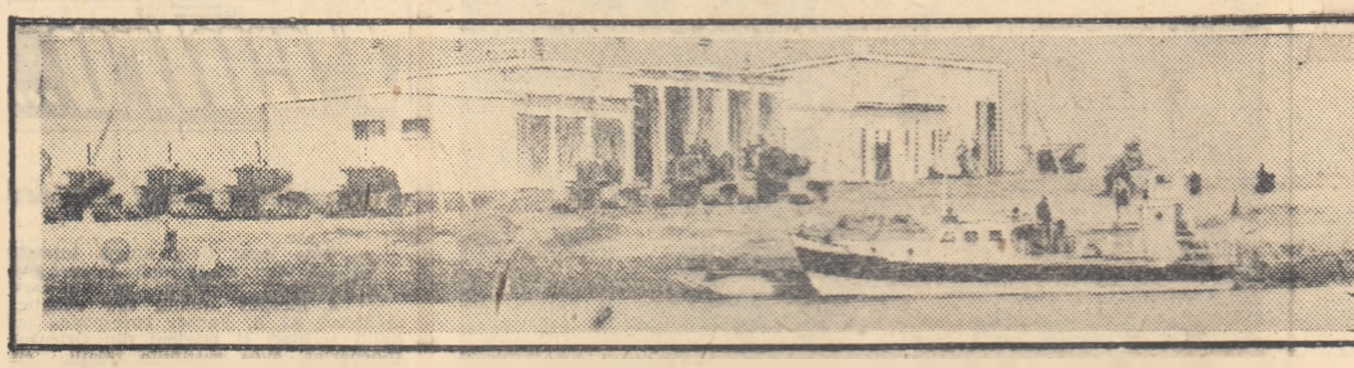

Reportaj în DOBROGEA

PRINTRE MILIONARI

In timp ce mașina alunecă pe asfaltul lucios, ne amintim foarte lămurit de unele lucruri din anii trecuți, cînd am umblat pe aici, exact în același timp, toamna, ca și acum, și am văzut stepa întinsă sub cerul putred, cenușiu, și șoseaua lucioasă printre copacii rari, urcînd clina domoală a dealului, spre Cumpăna. Acum ne închipuiam c-o să fie la fel, casele și oamenii, și-o să întîlnim aceleași lucruri, sau aproape aceleași, dar surprizele se ivesc repede: copăcei noi pe marginea șoselei; plopi zvelți și firavi cu frunzișul zbuciumat de vînt; construcții de cărămidă roșie, ridicate în stepă; o livadă tînără de meri și peri la Filimon Sîrbu; pătule de porumb; glugi de paie și iarăși pătule; la Amzacea case noi de piatră, cu fața la stradă, cochete și albe și acoperiș de țigle, ca niște vile; și dincolo, pe dreapta și pe stînga șoselei, alți copăcei și alte case, unele terminate, altele în lucru, la Cumpăna, la Topraisar... Topraisar însemna, în turcește, cetatea de pămînt. Dobrogea; pămînt fără pomi. Dobrogea era țara secetei; țara de foc și de vînt; țara în care fetele nu se puteau mărita dacă nu aveau ca zestre măgărușul și burduful pentru apă și-n care camenii își iubeau mai mult caii decît pămîntul, și decît copiii, și decît orice pe lume. Acum în Dobrogea caii trebuie să dispară. In locul lor au apărut mașinile. La Topraisar vizităm clădirile Semeteului, solide, încăpătoare; curtea largă în care stau aliniate combinele galbene și semănătorile, plugurile și discurile rotunde, negre, greoale, și tractoarele întoarse ca niște soldați glorioși din luptă și care sînt reparate, desfăcute piesă cu piesă și înviate. Topraisar a devenit cetatea tractoarelor.

La Cumpăna, colectiviștii ne întîmpină veseli, cu mîinile înnegrite de must. Mustul e dulce ca mierea, negru, uleios; curge din două teascuri mari și împrejurul teascurilor pămîntul e negru de must. Negre sînt și mîinile oamenilor, și căldările cu care se cară mustul, și butoaiele groase de stejar; și cerul de toamnă îmbelșugată, încărcat de nori, pare vast și hilar, mînjit de must. Bem must negru și dulce și ascultăm povestea lui Amet C. Amet și-a fiului său, Giulsem, poveste amară și ciudată ca multe din poveștile vechii Dobroge.

Sorbim o ultimă gură de must negru și dulce și plecăm mai departe, pe aceeași șosea asfaltată, lucioasă, către inima raionului Negru Vodă, grînarul Dobrogei. Oprim la Comana, una din cele mai bune gospodării din regiune. Ne întîmpină un tînăr zvelt, osos, cu ochii vioi și inteligenți, Nicolae Raicu, inginer zootehnist. Facem recomandările de rigoare și intrăm în vorbă. Se bucură că venim de la Gazeta literară și ne întreabă noutăți din lumea scriitoricească; e un pasionat cititor de poezie. Il întrebăm dacă nu-i cumva moldovean, după preferințele literare. Nu. E bănățean. A făcut facultatea la Timișoara și a cerut să vină aici. Ce l-a atras? Poezia Dobrogei, țara vinurilor, cum îi spune el, binențeles, faima de-a fi prima regiune colectivizată pe țară. A venit cu încă 15 colegi.

S-au risipit toți prin stepă. Aici, la Comana, sînt doi ingineri, el și Barbu Victor, agronom. Gospodăria e mare; peste 2700 de hectare, dintre care 2300 pămînt arabil. Raicu e de un an la gospodărie; gospodăria împlinește opt ani; a luat ființă în februarie 1950. Au pornit de la o singură vacă; sau, nu, n-aveau nici una! Acum au 48 de vaci; 413 porci; 2150 oi; 800 păsări; plus animale de muncă — boi, cai... Veniturile gospodăriei de la 1 ianuarie pînă la 1 octombrie sînt de 2.000.000 lei. Valoarea mijloacelor de bază, — inventarul viu și mort, clădirile construite, uneltele, instalațiile — se ridică și ea la peste 2.000.000. Numai anul acesta gospodăria și-a construit un cămin cultural în valoare de peste 200 mii lei; un grajd; o maternitate de scroafe; o magazie de cereale; 1 coteț de păsări. De la început, din 1950, s-au construit în total 2 grajduri pentru vaci, fiecare de cîte o sută de locuri; 2 cocine de porci; 3 cotețe de păsări; 2 grajduri pentru boi și cai; 3 saivane; 2 magazii; 2 pătule de porumb; 1 basculă fixă cu o capacitate de 10.000 kg.; sediul gospodăriei; o grădiniță sezonieră pentru copii...

— Ca să vă dați seama de puterea economică a gospodăriei noastre — ne spune inginerul — trebuie să știți că avem contractat cu statul anul acesta, bunăoară, 35 vagoane griu, șapte vagoane și jumătate de floarea soarelui, 35 de vagoane de porumb și peste 160 de porci grași. Pînă acum am și dat 104. Dar stați c-am uitat — se neliniști el — nu v-am spus încă nimic de garaj. Am ridicat și un garaj pentru patru camioane. Avem trei camioane și urmează să fim programați să-l cumpărăm și pe-al patrulea.

— Dar oamenii — întrebăm noi — sînt mulțumiți? Vin la lucru?

— Cum să nu fie! Avem un președinte grozav, tovarășul Hudițeanu Nicolae, deputat și-n Marea Adunare Națională...

— Păcat că nu-l putem cunoaște. Am auzit că-i plecat la București sau la Constanța, unde-i plecat? spunem noi.

— La București, dar vă poate spune oricine despre el — ne consolează amabil inginerul. E un om... are 36 de ani, n-are mai mult. A fost tehnician agronom la S.M.T. A făcut o școală de tehnicieni, da-i mai bun ca un agronom. Știe să se descurce la toate... Și cu oamenii, știe pe fiecare cum să-l ia. Cu cine trebuie să fie iute, cu cine nu, nu... La el nu există să spună la cineva ceva și să nu-l asculte. E mic de stat, uite-atita-i! Da-i numai inimă într-însul.

— Familia lui vine la lucru? Nevasta-sa...

— Păi dacă n-ar veni, ce prestigiu ar mai avea el! La noi toată lumea vine la lucru, nu există unul să nu vină. Sînt oameni care au făcut și 500 de zile.

— De pildă?

— Bijă Dumitru, cioban, 520 de zile a făcut singur. Sau Șopîrga Vasile... Dar așa, dacă stăm să-i luăm pe fiecare-n parte, fiecare brigadă a lucrat bine. Avem patru brigăzi de cîmp. In iarna asta vom organiza și două brigăzi complexe. Dintre brigăzile de cîmp, brigada 3-a și-a 4-a sînt fruntașe. Pe urmă, mai avem o brigadă zootehnică... Atelier de lemnărie, fierărie, atelier auto...

— Și cît ați dat dumneavoastră anul acesta pentru o zi-muncă?

— Am dat 10 lei la zi-muncă, lunar. Plătim lunar. Au fost oameni care au scos și cîte 500 lei pe lună astă-vară. Pe urmă, am dat ca avans 40%, două kilograme și jumătate de griu, trei kilograme de porumb... Acum am cumpărat vin. Noi avem puțină vie, vreo 12 hectare în total, 7 din ele plantate acum cinci ani... așa că am cumpărat, am dat cereale, griu, și-am cumpărat vin... dacă ieșim în curte îi vedem pe oameni cum cară cu măgărușii butoaiele de vin...

— Să ieșim.

Ieșim și dăm cu ochii de zidurile masive ale căminului cultural. Un adevărat palat. Lîngă cămin, o altă clădire, apoi sediul, toate cu fațada spre stradă; și-n spate, împrejmuită de acareturi, pătule și magazii, curtea gospodăriei. Glugi uriașe de porumb stivuiesc zarea; batoza roșcată mestecă porumbul auriu și-l scuipă jos, desfăcat: movile mari de coceni stau prin prejur, unele galbene, de un galben suav, ca gutuile, altele vinete-roșiatice, de un roșu închis, mineral. Pămîntul e plin de pănuși uscate, foșnitoare. Călcăm prin pănuși, le răscolim cu picioarele și foșnetul lor ne amintește pădurile arămii de stejar. In fundul curții, la magazie, oameni mulți, zgomotoși, cărucioare, măgăruși înhămați la cărucioare, mici ca de operetă și butoaie, antale de vin burdulănoase rostogolite pe pămîntul negru, bătătorit. Alexandru Popa își încarcă cel dintîi căruciorul cu butoaie — duminică are nuntă. Își însoară feciorul. Cu-o duminică în urmă, sau cu două, a fost și nunta lui Anghel N. Petre, cel mai mic dintre frații Petre.

— S-a însurat cu o fată de la Negru Vodă — ne spune inginerul.

— A fost o nuntă frumoasă?

— Grozavă! Era să iasă și cu bătaie!

— Cum așa!?

— Mecanicul a oprit curentul la ora patru dimineața. La noi arde lumina pînă la patru dimineața. Frații Petre erau cu chef (sînt patru frați) și erau să-l bată că de ce-a oprit lumina.

Oamenii din jur rîd și ne povestesc despre frații Petre... Istoria cu iepele lui Ion... bătaia cu Palangă... Anul trecut, s-au înscris frații Petre. Aveau cai, țineau la cai, nu se puteau despărți de cai. Ion avea două iepe; erau cele mai bune din sat. Bocea femeia ca după mort cînd le-a adus la gospodărie. Ion a umblat săptămîni întregi ca năuc. Numai la grajd stătea. Nu suferea pe nimeni să le atingă. Acu-i mulțumit. Lucrează Anghel, la brigadă, cu iepele lui și el, Ion, lucrează cu caii lui Anghel.

— Dar cu bătaia, cu bătaia ce-i?

— Ce să fie? L-au bătut pe Palangă, la cooperativă, ăia doi mai mici, Anghel cu Vasile. Acu' s-au împăcat. Sînt buni prieteni. Erau făcuți, ăla a trecut pe-acolo și dracu' știe ce le-a spus de nu le-a convenit lor și ăia au sărit pe el. Is toți iuți, foc. Să nu-i calce nimeni pe coadă. Și nici n-ascultă de toți. Tovarășul președinte, dacă le spune ceva, și prin foc trec și fac ce le spune el, da' cu ei trebuie să știi cum să te porți. Dacă știi cum să-i iei, îs cei mai muncitori și de nădejde oameni.

Ii urăm lui Popa Alexandru, pentru feciorul-su, o nuntă grozavă, fără conflicte cu mecanicul electrician, și plecăm.

După pătulele de porumb, după glugile uriașe și acareturile curții, ne întîmpină, întinsă pînă-n zarea albastră, stepa cenușie, și-n stepă, pe nu știu cîte hectare, clădirile mari, noi, ale gospodăriei: grajdurile vitelor, cocinele de porci, crescătoria de păsări... Inginerul ne arată un șir de movile aliniate la distanțe egale, ca niște piramide lătite: un miros acru, înțepător se ridică din pămînt și vîntul îl împrăștie în stepă: sînt silozurile gospodăriei: peste 1800 tone de nutreț însilozat. La dreapta, spre șosea, terenul de fotbal și dincolo de șosea, case noi, din cărămidă, din chirpici, cu acoperiș de țigle, de draniță, casele noi, ale colectiviștilor milionari: 35 de case noi în tot satul. Pe șosea, una după alta, se scurg încet cărucioarele mici de operetă trase de măgăruși. Oamenii merg pe-alături și sprijină butoaiele grele de vin. La mașină, șoferul claxonează disperat. E timpul să ne despărțim. Pînă la Constanța mai avem încă mulți kilometri de făcut și atîtea lucruri noi ne mai așteaptă în drum.

— Rămas bun, tovarășe inginer!

— Cu bine! La revedere! Și să mai veniți pe la noi!

— O să venim negreșit! Printre milionari e oricînd plăcut să petreci cîteva ceasuri. Noroc și succese mari și pe viitor!

Al. I. Ghilia

SPRE DELTA

Așteptam în portul Tulcean să mă îmbarc pe un vas pentru o călătorie lungă în Deltă. Aveam de mers pînă la cherhanaua ghiolurilor Matița și Babina, între brațul Chilia și canalul Sulina. In jurul vaselor, remorcherelor, șalupelor ce veneau și plecau într-una spre Deltă, roia mulțimea de lucrători și marinari ai portului tulcean, cu varietatea ei de nații — romîni, lipoveni, bulgari, greci, turci. La această mulțime se adăugau oameni de diverse profesii, veniți de aiurea, chemați de construcțiile noi care se ridică pe întinsul Deltei, de multiplele cercetări întreprinse în această parte a țării. Stînd în fața halelor întreprinderii de industrializarea peștelui, la cîțiva pași de un grup de vase ancorate, din care se descărcau lăzi cu morun și nisetru, cu crap și somn, căutam să descopăr prin mulțime pe Leo Vladimirov, căpitanul vasului cu destinația Matița. Nu-l cunoșteam pe căpitan, iar puținele semnalmente pe care mi le dăduse cineva din hală despre el, precum că ar fi „un om tînăr, scund, negricios și cu șapcă de tîrg", m-au pus în situația să întreb în zadar cîțiva oameni tineri, scunzi, negricioși și cu șapcă de tîrg, dacă nu cumva sînt ei Vladimirov. Am descoperit pe rînd, cu aceste semnalmente, un naturalist, un inginer de diguri și un specialist de la Comisia de stat a apelor, — care, ca și mine, îl așteptau pe Vladimirov să se îmbarce spre Deltă. Cunoștința n-a fost deci neplăcută. Specialistul de la Comisia apelor era adîncit profesional asupra unei hărți a Deltei.

— Bine, i-am zis, privind spre hîrtia de calc din mîinile sale, dar harta asta nu mai corespunde, e veche! Canalul ăsta din zona Sulinei și a Dunării Vechi e înfundat, iar aici, în sectorul ăsta, s-a tăiat un canal nou. Apoi, ghiolul ăsta e notat greșit...

— Aveți dreptate, mi-a răspuns, e o hartă veche, dar alta n-avem, acum sîntem pe cale să obținem una nouă. Pînă atunci...

— Ați rămas nu numai în urma genezei naturale a Deltei, dar prin harta asta sînteți mult înapoia creațiilor naturale, din geneza socialistă a Deltei. Unde-i Maliuc pe harta de față? Il văd notat incorect, *Maliu*, și numai ca simplu grind, cînd de fapt Maliuc e azi un mic orășel, ridicat în plină Deltă, îndiguit, electrificat, cu laboratoare, ateliere și blocuri muncitorești. E un punct important al cercetărilor și experiențelor de industrializare a stufului.

Naturalistul ne-a făcut semn să renunțăm la discuția noastră, zicîndu-ne că e inutilă, din moment ce harta e depășită și ne-a atras atenția asupra felului original de a conversa al oamenilor din port. Convorbirile din jur i se păreau de o surprinzătoare noutate. Nu departe de noi, doi lucrători — unul lipovean și altul bulgar — care prindeau din cîngile macaralei niște moruni imenși și-i așezau în lăzile de pe vagonete, se angajaseră într-o discuție cu totul deosebită. Lipoveanul se adresa celuilalt în bulgărește, iar bulgarul, la rîndul său, îi răspundea în lipovenește. Inginerul de diguri, cunoscînd și rusa și bulgara, ne-a informat că cei doi căutau să cadă de acord asupra unei chestiuni pe cît de intime pe atît de delicate, și prin folosirea reciprocă a limbilor materne, găsiseră un mijloc fericit de a se arăta foarte politicoși și curtenitori unul față de celălalt. Mai alături, un tînăr lucrător lipovean, care arunca lăzi pe banda rulantă ce le purta vertiginos spre calele vaselor, se adresa altuia în lipovenește, folosind din cînd în cînd unele verbe romînești pe care le forma cu procedee ale limbii ruse: spunea „activaete" și „criticaete". De o stricare a limbilor nu putea fi vorba, tînărul sublinia importanța unor cuvinte devenite, în limbajul muncii, bunuri comune.

— Vă rog, dumneavoastră mergeți spre Matița? ne întrerupse din observațiile noastre, cu o voce tăioasă, un om tînăr, scund, negricios și cu o șapcă de tîrg.

— Exact, spre Matița. Și dumneata tot într-acolo mergi? îi întoarse vorba inginerul de diguri.

— Da, și eu. Sînt căpitanul Leo Vladimirov. Poftiți pe vas. Plecăm.

Abia cînd vasul s-a desprins de mal și a înaintat pe Dunăre, luînd drumul spre canalul Sulina, ne-am dat seama de fondul original al priveliștii pe care se petrecea neastîmpărul mulțimii din port. Tulcea e așezată într-un amfiteatru larg, pe cîteva coline ce coboară spre Dunăre și e obișnuită cu lumina orbitoare a soarelui care-i dezvăluie ultimul ungher. Ii este proprie bogăția de culori aprinse, de la albul pur al caselor lipovenești, la nuanțele vii, variind după anotimp, ale frunzișului copacilor, la roșul cu reflexe violete de flacără al străvechilor dealuri din jurul orașului. Tulcea e o imensă pînză de pictură vie, de un optimism cuceritor, rezemată de dealurile din nordul Dobrogei, oglindindu-și culorile în apele Dunării. N-o văzusem niciodată toamna. Dimineața rece și cețoasă în care pornisem cu Vladimirov, nu izbutea să-i șteargă culorile ci, dimpotrivă, i le scotea în evidență printr-un joc capricios de umbre transparente, acoperind-o doar cu o patină plutitoare.

Mulțimea din portul tulcean, cu varietatea ei de nații, mi se părea un mod de răsfrîngere a luminii multiforme pe plan uman. Pe măsură ce înaintam cu vasul pe Dunăre, descopeream în fața noastră, de-a lungul malului drept, prin aburul ceții, trupuri de vase petrolifere, remorchere cu șlepuri încărcate cu stuf abia sosite din Deltă, mașini plutitoare pentru înlăturarea aluvionărilor. Iar pe mal, defila lanțul de fabrici și întreprinderi noi tulcene, conturîndu-și puternic, fiecare pe rînd, siluetele, priveliștile lor proaspete, apărute în ultimii ani: fabrica de celuloză, de plăci de solomit, întreprinderile de produse alimentare, de industrializare a peștelui, șantierele navale. Fără să-i fi cerut, Vladimirov ne dădea ample biografii pentru fiecare construcție și întreprindere în parte. Nu ne privea, parcă-și vorbea sieși, considerînd tot ce era construcție nouă pe maluri ca pe niște puncte sigure de orientare.

Cînd am ajuns la Ceatal și vasul a cotit pe canalul Sulina, lăsînd în dreapta albia lată și întortochiată a brațului Sfîntu-Gheorghe, Vladimirov a căutat să ne suplinească priveliștile brațului lăsat de-o parte. Ne-a vorbit despre ele, alegîndu-le pe cele mai noi și pe care le socotea și cele mai frumoase. Ne-a vorbit despre un dig ridicat într-un timp record în toamna asta, la miazăzi de brațul Sfîntu-Gheorghe, de colectiviștii din Murighiol, Mahmudia, Isaccea și alte sate. Digul va ajuta la fertilizarea a peste 600 de hectare care se întind între localitățile Beștepe și Mahmudia. Trecînd de Ceatal, ca și cînd ar fi continuat să se păstreze pe firul noutăților Deltei tînărul căpitan a abordat propria sa viață care, ne-am dat seama, își avea locul ei deosebit în mijlocul acestor noutăți. Membru de partid, cel mai tînăr dintre căpitanii de vas ai întreprinderii tulcene, a înregistrat numeroase succese. Intre cherhanaua „Mila 23", care la mijlocul lui octombrie și-a terminat, prin pescarii săi, planul de pescuit pe anul acesta, și între Vladimirov și vasul său, care transportă peste de la Mila 23 la Tulcea există o legătură strînsă de muncă și de izbînzi. Din lunile iulie și august, cînd Vladimirov a îndeplinit aproape două planuri de transport, el se află mereu trecut pe lista celor care și-au achitat sarcinile cu prisosință.

— In lunile iulie și august — ne spune Vladimirov — m-am simțit și eu marinar de cursă lungă. Făceam curse zi de zi, între Mila 23, Sulina și Galați, fără să mai opresc la Tulcea.

Aici Vladimirov găsește prilej să-și evoce anii petrecuți pe mare, pe bricul *Mircea*, unde a fost nu de mult cartnic major. Păstrează în memorie amintirea orașelor Batum, Yalta cu imensele ei șantiere navale unde lucrează mii de muncitori. Memoria sa a reținut grandiosul, imaginile de muncă colectivă extraordinare. Povestind, re-creează totul prin gesturi largi, prin cuvinte aproape strigate, arătînd spre malurile Sulinei, ca și cînd ar vrea să localizeze construcțiile sovietice aici, pe malurile romînești, printre pădurile arămii de plopi și printre sălciile bătrîne. Cînd treceram cu vasul pe lîngă Rusca, pe lîngă întocmirile noi dintre satele Vulturul, Gorgova, Crișan și mai ales cînd ne apropiarăm de noua localitate Maliuc, își întrerupse însă brusc relatarea. Nu mai era nevoie. Cu toții cercetam așezările omenești. De-a lungul malurilor Sulinei se înșirau lucrătorii care munceau la îndiguiri pe distanțe de kilometri. Pe maluri se ridicau, surprinzătoare pentru sălbăticia locurilor, clădiri etajate, citadine, ateliere, garaje cu mașini de consolidarea solului sau de recoltat stuf; în depărtări bănuiam lucrările de la stăvilare. Maliucul cu blocurile sale muncitorești în curs de înălțare, cu birourile și laboratoarele sale, domină această parte nouă a Deltei, în care au pătruns știința, electricitatea, colectivele socialiste de muncă, ca într-un important centru de creație al țării.

După ce am lăsat în urmă Maliucul și am intrat de pe Sulina pe Dunărea veche, îndreptîndu-ne spre Mila 23, ca să ne introducă direct în evenimentele deosebite legate de aceste ținuturi, Vladimirov s-a oprit asupra omului celui mai reprezentativ de aici: pescarul comunist Perfil Kozlov, de la Cherhanaua „Mila 23", care realizînd în ultimii opt ani 24 de planuri anuale, pescuiește azi pentru anul 1974. Intre un asemenea om și edificiile impunătoare, apărute în anii socialiști în Deltă, e o legătură directă; de aceea Vladimirov a trecut cu mult firesc de la blocurile cu etaje ale Maliucului la isprăvile lui Perfil Kozlov.

Despărțindu-ne de Vladimirov la Mila 23, m-am gîndit că în drumul spre Matița multe și mulți oameni au să-mi rămînă necunoscuți... Dar teama mi-a fost spulberată. La Matița, printre cei 50 de pescari ai cherhanalei de acolo, am cunoscut alți comuniști. De data asta, în plină Deltă, pe ghioluri, la „opușină", la pescuitul de toamnă, prin întinsele păduri de stuf...

Ștefan Bănulescu

La Maliuc

CHIMIE ÎN STEPĂ

Trecem peste valuri domoale de uscat și deodată ne pomenim pe o colină, iar în jos, spre țărm, termocentrala Ovidiu II. O clădire albă, asemănătoare cu o uriașă navă, măiestră întruchipare a politicii înțelepte a Partidului și a forței clasei pe care o conduce spre izbînzi. Imi amintesc: a început în anul 1951. Era viscol și vînturile stepei băteau mai năprasnic ca oricînd. Aici au sosit 3000 de oameni. Fumegau stîncile cenușii, iar zgomotul exploziilor se auzea pînă departe în liniștea de nepătruns a mării. Pe porțiuni largi pămîntul de stîncă se umfla și crăpa, sfîșiat de pușcăturile de astralită. Un bec ardea zi și noapte. Doar un bec. Oamenii lucrau însuflețiți de măreția țelului pe care-l realizau, într-o încleștare vrăjmașă cu urletul uraganului, cu stînca goală și lipsa de apă. Acesta a fost începutul. După numai un an și ceva s-au aprins becurile peste stepa dobrogeană, au strălucit luminile celei mai noi și încîntătoare constelații. Din cărbuni, păcură, apă și foc, din aceste elemente supuse unor transformări cosmice țîșnește lumina, forța electrică pe care — ca niște străjeri ai stepei — o poartă pe umeri stîlpii de înaltă tensiune înspre sud și nord, la est și la vest, lărgind orizonturile, limpezind destinul inimilor descătușate.

Ne apropiem de Năvodari. Din depărtare, combinatul chimic pare o gigantică cetate de culoare cărămizie. Pe măsură ce te apropii, cetatea crește, ia proporțiile unui munte cu mai multe piscuri: sînt cele cîteva corpuri ale combinatului de îngrășăminte chimice. Satul străvechi de pescari, mic și prăpădit, din cîteva familii doar, rămîne undeva departe, în dreapta, iar lîngă el se văd siluetele blocurilor muncitorești construite pentru muncitorii marelui combinat de îngrășăminte chimice de la Năvodari. Pe garduri au rămas agățate bucăți de năvoade. Pesemne că pescarii și-au lăsat meșteșugul de obîrșie, ca să învețe altul aici, la combinat. Pentru ei statornicirea acestor obiective industriale aici, în Dobrogea, a însemnat trezirea la viață.

Privită din curte, uzina de acid sulfuric, o anexă a combinatului, această ultramodernă fabrică de curînd intrată în funcțiune, cu arhitectura ei complicată, cu instalațiile, cu mașinile care duduie surd, unele mici ca niște piese de laborator, altele gigantice, toate fixate între pereții solizi de cărămidă, între pilonii de oțel și ciment, pe deasupra cărora se întind kilometri întregi de scări și poduri aeriene, te uluiește. S-ar putea spune că tot ce vezi aici, fier, beton, cărămidă, este un concentrat de energie omenească, de emoții și înțelepciune. Iți pui o firească întrebare: cîte nopți de veghe, cîte drăcești soluții și frămîntări ale unor pricepuți oameni de știință și constructori n-au fost necesare ca să se ridice aici, în stepă, un gigant al chimiei de asemenea proporții? Dar toate acestea luate la un loc, oarecum, înseamnă civilizație! Se spune că potențialul unei țări industriale, progresul ei, se măsoară prin consumul de acid sulfuric. Deci definiția civilizației după ceea ce se vede în stepa dobrogeană, și mai ales aici, la Năvodari, înseamnă armonie și plenitudine! Dar gigantul chimic, cu conductele sale uriașe prin care trece acel lichid arzător, cu toată această îngrămădire ordonată și calculată de fier, beton, cărămidă, apoi aparataje și mașini care se întind pe o suprafață de 17 ha., din dosul cărora — chiar dacă nu-l vezi — apare figura impunătoare a omului, ne fac să întregim definiția: civilizație mai înseamnă și rațiune, sentiment, pricepere. Ne gîndim la oameni: tot ce se vede e plăsmuirea lor. Ei au făcut ca prin aceste locuri să nu mai bîntuie mirosul de pește, să nu mai ajungă briza mării! Acum miroase a sulf. Marea se vede în depărtare: ai impresia că talazurile ei urcă, vin spre tine, spumegînd năvalnic, prăvălindu-se unele peste altele, albe ca niște oi după ploaie, pînă cînd se sfarmă de țărm. Dar briza nu mai ajunge aici. In schimb, miroase a sulf, acest element cu care deschizi tainele chimiei și deci viitorul unei țări. Și acest element a fost descoperit tot în stepa dobrogeană: la Altin Tepe. Munții Măcinului au fost treziți din somnul veșnic: din adîncul lor minerii scot pirita. Sute de vagoane de asemenea pulbere cenușie-verzuie sosesc la Năvodari. Alchimiștii, foștii pescari și păstori, o zvîrl în focarele cuptoarelor. Pirita arde în focul mistuitor: se extrage sulful, iar în cenușă singerie rămîne cuprul. Apoi printr-o sumedenie de aparate, trecînd printr-o neînchipuită metamorfoză, se formează acidul sulfuric. Zilnic ies cantități industriale de proporții unice în țara noastră. Acidul sulfuric se depozitează. In ianuarie va intra în funcțiune și fabrica de superfosfați care de fapt este scopul final al gigantului chimic de la Năvodari. Amestecul dintre acid sulfuric și apatită dă superfosfatul, îngrășămîntul chimic care va însemna pentru stepa Dobrogei o întinerire, ca și pentru ogoarele întregii țări. Sute de mii de hectare de pămînt vor fi smulse din somnul lor geologic și vor fi redate agriculturii. Este suficient să arătăm că în urma îngrășării ogoarelor cu superfosfați, patria va primi în plus un milion tone grîne anual. O sută de mii de vagoane. Extraordinar, nu? Și cînd te gîndești că toată această bogăție se datorește acestui adînc și tainic laborator cosmic din stepa dobrogeană, unde lucrează oameni pasionați, fascinați de misterele chimiei. Lucrul cel mai impresionant este faptul că aici, în stepă, în bătaia vînturilor și în arșița pustiitoare a verilor, s-a ridicat acest institut al științei înaripate: chimia a pătruns în stepă. Și că un popor de păstori și pescari au devenit mai întîi constructori, apoi pur și simplu s-au calificat chimiști. Unul din aceștia este comunistul Alexandru Vasile, cuptorar. Sub privirile lui arde pirita. Cu ani în urmă mergea cu oile boierilor la păscut. Singura lui alinare era fluierul din care își cînta amarul. In 1954 a venit pe șantier ca muncitor necalificat. Acum e chimist. Pentru specializare a fost trimis în Uniunea Sovietică. Nu s-a gîndit el niciodată că va deveni cercetător al misterelor chimiei. Dar și mai puțin s-a așteptat ca, drept răsplată pentru munca și strădaniile sale, să primească un apartament chiar lîngă Cazinoul din Constanța, să asculte cîntecul mării și să privească de pe terasă, în seri de liniște și tihnă, zborul pescărușilor. Vechea pasiune, muzica, nu și-a uitat-o. Numai că acum nu-și mai face fluier din salcie, ci ascultă la un aparat de radio cu șase lămpi. Are el o vorbă a lui, nu lipsită de tîlc, pe care o spune adesea: „Chimia și electrica e cheia viitorului, frate dragă!" Oameni ca el sînt mulți aici la Năvodari. Sînt cîțiva entuziaști ingineri care, la chemarea Partidului, au sosit aici în '54, pe vremea cînd peste întinderile de pămînt coborîse toamna. Inginerul Nicolae Pislaru a pus primul țăruș de la care au pornit apoi toate măsurătorile și, în sfîrșit, construcția. Am ținut neapărat să stau de vorbă cu el. Trei ore în șir am alergat după șeful sectorului de la acid sulfuric. „Uite, acum a fost pe la noi", mă întîmpinau oamenii. In goană după cel care este sufletul uzinei, întîlnind oameni cu măști, femei în halate albe împărțind sticle de borviz și lapte, trecînd prin sala de pompe, unde zgomotul care duce la surzenie totală îți dă impresia că ești înconjurat de o mie de tancuri în plină acțiune, urcînd mii de scări, trecînd prin sute de uși și privind prin sute de ferestre, mi-am dat seama că oricîte comparații aș încerca să fac, oricîte atribute aș vrea să le atribui făuritorilor acestui gigant, sînt mult prea palide și inexpresive. Totul e mai mult decît grandios. Cînd însoțitorul meu, un tînăr de 17 ani, elev la liceul seral, care are de gînd să intre la facultatea de chimie, la „fără frecvență", mi l-a prezentat pe inginerul Nicolae Pislaru, nu-mi venea să cred. Era un om mult prea așezat la vorbă și modest îmbrăcat ca să încapă în impresiile mele făcute din ceea ce auzisem de la alții despre el. Deși nu pare în vîrstă are totuși părul însurit. A lucrat 16 ani în Ardeal la diferite uzine chimice. Acum patru ani a venit la Năvodari. Și-a adus și familia. „Ca să pot fixa aparatele de măsurat, am chemat un copil din sat să taie porumbul. Am început de la o baracă de 2/2 m." își amintește el. Apoi a început construcția, cu bucuriile și necazurile ei. Dar aici s-au ivit parcă mai multe greutăți. Era stepă, iarna viscole năprasnice, vara caniculă. Pămîntul era de stîncă, iar oamenii cu obiceiuri diferite, erau închiși în sufletul lor.

— In orice caz aici v-ați stabilit definitiv — zic eu.

— Aș, pînă la primăvară doar mai rămîn aici. Am făcut fabrica, am crescut oameni care au învățat meserie... Nouă, călătorilor, ne șade bine cu drumul...

Am aflat, nu fără mirare, de planul plin de curaj dar și de devotament și sacrificiu al grupului celor cinci care au pus temelie marelui combinat chimic din Năvodari și altor construcții asemănătoare din țară. După intrarea în întregime în funcțiune a combinatului, cei cinci vor pleca în altă parte a țării, pe alte șantiere asemănătoare. Doar se știe astăzi că patria noastră este un vast șantier iar chimia este știința progresului, a viitorului. Și grupul entuziaștilor vrea să fie tot el cel dintîi care asistă la prima șarjă de noi produse chimice. Ce visuri înaripate se ascund în figurile acestor oameni modești, obișnuiți. Dar ei și-au făcut datoria; în cei patru ani au crescut înlocuitori dintre dobrogeni: unii sînt în uzină, lucrează, alții sînt la școli și facultăți. Aceștia se vor întoarce tot aici.

Fiecare din ei a trecut prin examene grele în focul construirii acestui combinat, s-au maturizat, au dobîndit cunoștințele necesare la locul de muncă: de veghe au stat cei cinci în frunte cu directorul Grădinaru Nicolae. Stînd de vorbă cu chimiștii dobrogeni, acei care și-au afirmat de-acum prezența creatoare, acei care au început să cucerească întinderile stepei, să-i alunge seceta și să facă să crească în imensitatea ei lanuri bogate de grîu și porumb, cirezi și turme, privindu-le chipurile entuziaste, arse de vînt și de soare, cu trăsături încă [illegible], nu te mai întrebi cine sînt, de unde vin, unde i-ai mai văzut.

Vasile Căbulea

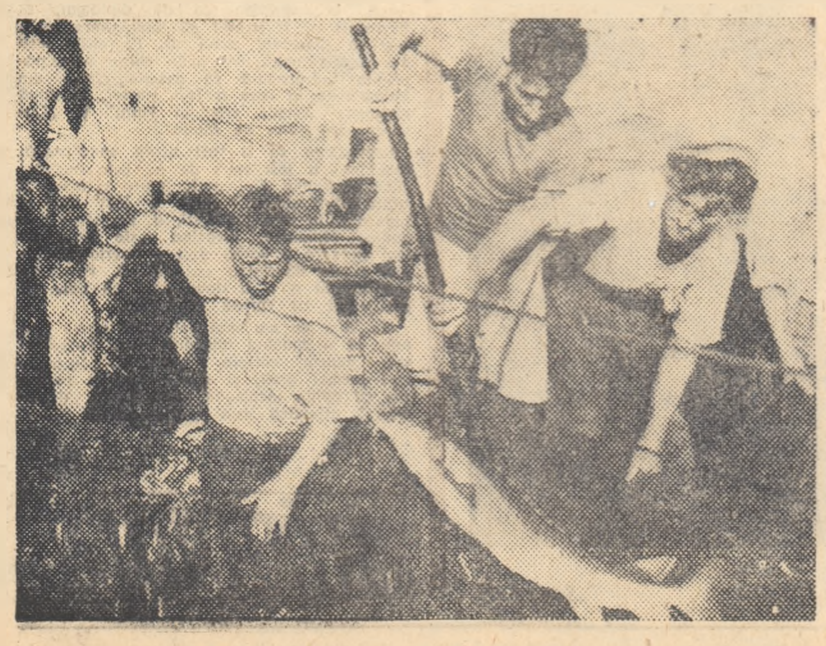

Pescari

Fotografii: DAN GRIGORESCU

14 ani de la eliberarea Albaniei

SKIPETARIA

MOTTO:
Cu pîine şi sare îţi întîmpini prietenii
pe pămîntul tău, Albanie,
cu pîine şi sare
şi porţile caselor deschise
ca şi inimile fiilor tăi.

Se află între munţi şi mare,
undeva,
unde oleandrul îşi schimbă
culoarea petalelor în fiecare anotimp;
unde tunete se rostogolesc din senin
peste liniştea amiezii
şi ecoul din munţi încă nestins al tunetelor
e acoperit de strălucirea soarelui;
se află între munţi şi mare
undeva,
unde femeile cu leagănul în spate
umblă torcînd
pe poteci trecute în curmeziş de broaşte ţestoase,
unde fiecare măslin
e înconjurat cu garduri de bolovani
ca apele să nu spele pămîntul;
se află între munţi şi mare,
undeva,
unde luna răsare printre stele
mai puţine zile ca în ţara mea,
unde pe creste cu zăpezi neîntinate
vulturii îşi fac cuiburile
şi turme de capre negre urcă stîncile
aidoma fumului corăbiilor;
se află între munţi şi mare
undeva,
o ţară locuită de un neam de păstori,
o ţară cu rîuri năvalnice şi curate,
cu lacuri bogate în peşti
şi munţi înalţi;
o ţară care vine din legendă
pe drumurile aspre ale istoriei
cu fii îndrăzneţi ca şi vulturii,
duri ca şi stîncile.

Geneză

Se spune despre această ţară
aşezată, undeva, între munţi şi mare,
că în zilele genezei,
cînd luminile încă nu se despărţiseră
de umbre,
umblînd cu un sac în spinare,
ca să aşeze pămîntul, domnul,
ar fi deşertat pe meleagurile acestea
doar puţinul rămas în fundul sacului:
pietre şi bolovani.
Dar din pietre şi stînci
au ţîşnit vulturii
şi crescîndu-le aripile
s-au înălţat peste prăpastii adînci,
şi-au muiat pliscul în soare
şi din stînci au izbucnit
neasemuite izvoare.

Naşterea culorilor

Pe pămîntul tău, Albanie,
se nasc culorile.
Şi violetul inserat
al munţilor tăi ingenunchiaţi în mare,
şi jarul soarelui tău căzut peste orizont,
potecile de argint
ale bărcilor de pescari, noaptea pe Adriatica
clocotul vînat al ţiţeiului
vărsîndu-se din arterele tale
în gigantica inimă de la Ţeriţ,
şi curcubeul portului tău montan
şi zborul alb al pescăruşilor.
Am privit cerurile suprapuse ale Ohridei
şi păsările mulndu-şi pliscul în azurul lor,
goana neagră a mistreţilor
şi salturile albastre ale ciutelor,
eflorescenţa corolelor pe străzile Valonei,
şi cărămizile arse ale cetăţilor vechi;
colinele roşii ca şi cuprul,
pădurile verzi de eucalipt şi smochin,
golfurile de peruzea
şi dealurile strălucînd ca nichelul.

Pe pămîntul tău, Albanie,
se nasc culorile.
Şi peste toate culorile şi nuanţele
majestuoasă şi superbă,
e stăpînă o singură culoare:
roşul steagului skipetar
şi plutirea lină a pajurilor.

Te salut steag skipetar,
sînge vărsat de eroi
şi zbor nemărginit spre înălţimi!

Cîntecul pădurilor

Aţi auzit vreodată
cîntecul pădurilor de măslin?
Cîntecul gencalei ce învăluie munţii?...
Gencala se naşte în fiecare dimineaţă
în cîntec
şi moare în fiecare seară în cîntec.
Dar cu fiecare răsărit de soare
cîntecul gencalei
e mai răsunător şi plin
căci cu fiecare răsărit de soare
pădurile de măslin
urcă mai înalt pereţii munţilor tăi,
Albanie.

Drumurile

Pe drumurile tale, Albanie,
în lung şi-n lat,
trec prin arşiţi roşii
şi leasa deasă a ploilor torenţiale
tineri bronzaţi, cu staturi atletice,
şi lovesc stînca
cu tîrnăcoapele şi dinamita cerbiciei lor.
Tineri bronzaţi, cu staturi atletice
taie în stînca munţilor
drumurile tale, Albanie

Focurile

Dogoresc apele hidrocentralei Marx.
Ard în ele săgeţile încinse ale taulanţilor
arcuite de pe armăsari cu boturi înspumate
spre inima năvălitorilor,
paloşul de jar al lui Skanderbeg
pălind ienicerii,
şi buzele arse ale partizanilor aprinzînd izvoarele
după victorioase bătălii cu fasciştii.
Dogoresc apele hidrocentralei Marx:
arde în ele istoria unui popor.
Eroismul unui popor.
Şi luminile lui Ilici,
îi răspîndesc focurile peste toată Albania.
Vă salut focuri veşnic vii
luminînd depărtările trecutului şi zilele viitorului!

Cetăţi

Iată crenelurile roase de vreme
ale străvechilor cetăţi,
ziduri gîrbovite de milenii,
şi iată cum aievea,
creşte din zidurile vechilor cetăţi
o nouă cetate.
Şi la poalele zidurilor,
în locul şanţurilor de apărare
pline de apă sălcie,
vuieşte marea,
şi în locul crenelurilor
fruntea munţilor e mîngîiată de nori.

Dîrzenie

În amurguri
pe potecile munţilor
la graniţe
se întorc de la muncile lor
călări pe catîri
bărbaţi şi femei.
La graniţe
bărbaţi şi femei călări pe catîri
poartă legate de şeaua de lemn
unelte de muncă.
Şi alături de cazmalele şi sapele lor,
puşti.

N-am întîlnit în amurguri
pe potecile munţilor
la graniţe
soldaţi,
Căci fiecare albanez e un grănicer.

Istorie nouă

Pe drumurile tale, Albanie,
— în lung şi-n lat —
trec oameni
ce-au învăţat să scrie întîi cu gloanţele
şi mai apoi cu condeiul;
pe arii vuiesc batoze
acoperind ultimele şi încăpăţînatele
lovituri ale îmblăciei.
Din amfiteatrele Universităţii tale pleacă
spre cătune ascunse în munţi
prima promoţie de 68 medici,
tineri ivesc din miaştini
cetăţi industriale.
Un popor stă dîrz în faţa furtunilor
cu pieptul descoperit
ca şi stîncile tale aspre în faţa viţeliilor.
O, răsărituri de soare pe Adriatică!
Dansuri voinicesti ale bărbaţilor
premergătoare parcă luptelor,
şi cîntece moloome ale femeilor
culcînd pe cîmp griul cu secere mici ca o semilună
Pionieri pe malurile lacului Şcodra
zburdînd în fostul palat a lui Zogu
şi cimentul fabricii Lenin
vărsîndu-se ca un torent nestăvilit
în baraje uriaşe,
în fundaţii de uzine, de şcoli, de spitale.
în ziduri de case cu olanele roşii.
Şi peste tot, peste tot tineri
şi pe buzele lor
marele cînt de recunoştinţă,
pentru visele împlinite
şi pentru cele ce s-or împlini,
închinat Partidului Muncii,
închinat Uniunii Sovietice.

La porţile viitorului

De pe terasa Palatului Brigăzilor
răsună cuvintele Partidului;
ca nişte chei fermecate,
ele deschid porţile viitorului;
Plantaţii de viţă de vie, măslin şi smochin
îmbracă coastele mai ieri sterpe ale munţilor,
munţii sfredeliţi de tunele şi galerii
îşi descoperă comorile,
turme şi cirezi roşcate
pasc pe clinele văilor,
străluceşte pe falezele Adriaticii
şiragul de perle al staţiunilor balneare.
Fumurile albe ale vaselor tale, Albanie,
invăluie oceanele şi în cala lor poartă aurul lichid
al uleiului de măsline.
Bogăţiile subteranelor de ape şi pămînt
prind formele perfecţiunii
în uzinele tale moderne.
Grădini şi livezi
şi-n mijlocul lor,
înconjurate de cîntece şi ode
palate de marmură şi neon.

Te salut, Skipetarie,
ţară care naşti viitorul
cu fiecare răsărit de soare!

Toma George Maiorescu

Durres, 19 iulie 1958.

Desene de LUCIAN POPA

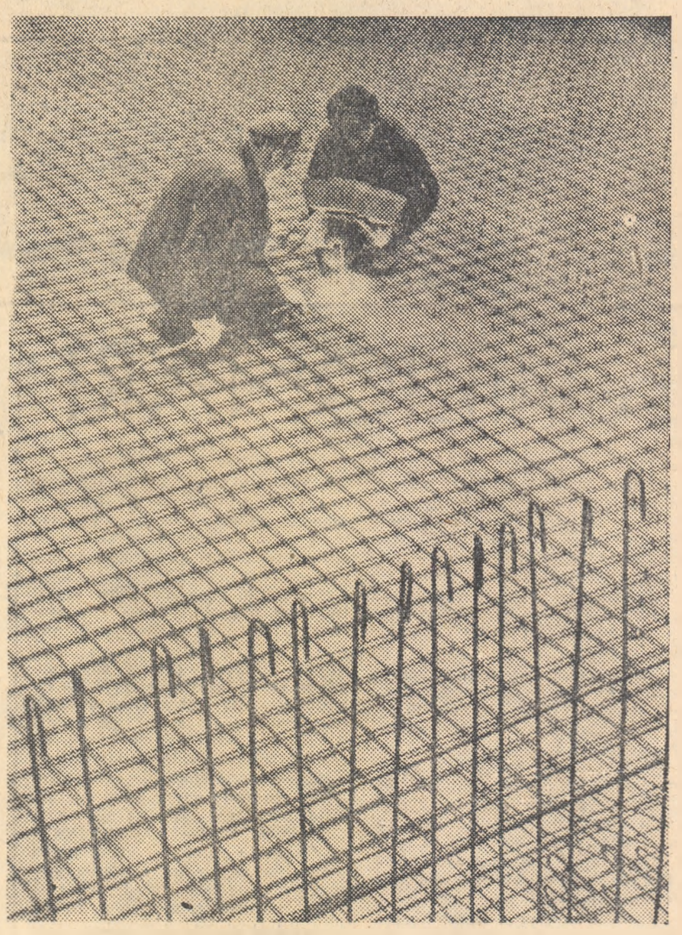

La Harkov, pe stadionul Dinamo, se construieşte unul din cele mai mari bazine de înot din lume.

Aniversarea R. P. Mongole

MONGOLIA CONTEMPORANĂ

Această ţară cu obiceiuri barbare şi plină de aburii sîngelui, se va transforma într-o ţară unde oamenii se nutresc cu legume; această ţară unde se ucide, într-o ţară în care se încurajează facerea de bine.

Dintr-o inscripţie din secolul IX.

Mongolia contemporană, ţară cu o istorie îndepărtată şi cu spaţii care ar permite fiecărui locuitor să domnească peste o vastă singurătate, impresionează pe călătorul străin în primul rînd prin tinereţea şi prin caracterul colectiv al elanurilor de viaţă. Evident tot ce s-a construit în ultimii treizeci de ani şi întreg acest avînt care o înviorează, aşezînd-o cu privirile spre viitor, ar fi de neconceput în afara democraţiei populare. A cincia ca întindere în continentul Asiei şi încadrată de două mari puteri ale socialismului, ţara aceasta, odinioară cu „moravuri barbare şi plină de aburii sîngelui", şi-a făcut un fel înalt din dorinţa de muncă. Spre răsărit şi apus, pe şoselele asfaltate şi apoi pe drumul cămilelor, caravane de camioane se duc şi vin între capitală şi cele mai izolate puncte de activitate productivă. Spre nord şi sud, oprind la cîte o gară mică, abia răsărită din nisip, străbat trenuri pe noua linie feradă care taie în două fluviile adormite ale Mării Uscate). In cea mai mică aşezare omenească se află o şcoală, un club, şi toată lumea ştie cititul şi scrisul. Pîlcurile de nomazi sînt însoţite uneori, în peregrinările lor, de „corturile roşii", un fel de biblioteci ambulante. Prin locuri oricît de accidentate omul e descoperit pînă la urmă de echipele artistice şi de caravana cinematografică. In văile lacurilor şi în genere în văile cu pămînt roditor, sub soarele verii, tot mai răspîndite se coc legume. Mongolia contemporană înfăptuieşte socialismul. La Surbu-Nor, unde s-ar fi născut Ginghis-han, se află acum o cooperativă de araţi, iar la un kilometru de mănăstirea Erden-Dzu o gospodărie de stat îţi oferă corturile sale salubre. Imi amintesc că într-un asemenea cort am stat în fotolii graţioase, în faţa unei mese acoperite cu pluş verde, întreţinîndu-ne despre bunul mers al secerişului. Erau aici birourile. Aerul proaspăt intra prin fereastra de sus, în permanenţă deschisă spre bolta cerească. Corturile sînt practice şi cu toată apartenenţa la vremurile trecute, slujesc în felul lor socialismul. Totuşi, acesta presupune case. Unităţile cooperatiste de pe cuprinsul ţării au la loc de frunte şi această sarcină. Mergînd mai departe, o altă problemă e aşezarea satelor. Ca să te simţi la larg în drumul spre comunism, trebuie să-i fixezi pe nomazii care au mai rămas. Să-i uneşti mai mulţi laolaltă şi să le faci case şi să clădeşti grajduri pentru vite şi parcuri de maşini agricole. Schimbarea aceasta, desăvîrşită în parte, cere multă energie, multă grijă, mult tact. Partidul Popular Revoluţionar Mongol va repurta fără îndoială, şi această victorie, împreună cu cea principală, a colectivizării depline. Socialismul mai presupune şi desăvîrşirea construcţiei de oraşe. După ce le-a conceput, le-a trasat primele faţaade, trebuie să le ducă la strălucirea şi confortul care se cuvin. Trebuiesc înzestrate cu blocuri de locuit, împodobite cu parcuri şi legate unul de altul cu drumuri de piatră şi drumuri de fier. Şi, lucrul cel mai important, trebuiesc transformate în serioase centre industriale şi culturale. Noua clasă muncitoare care stă în primele rînduri ale noii societăţi este şi ea o creaţie a acestor ani. Pe zi ce trece, sporeşte şi greutatea ei specifică, şi e demnă de interes informaţia, atestată de documente, conform căreia numai în patrusprezece ani, din 1940 pînă în 1954, numărul muncitorilor a crescut de trei ori.*

In opera construcţiei şi dezvoltării continui, Mongolia contemporană se bucură de sprijinul celorlalte ţări socialiste şi în modul cel mai pregnant de sprijinul marilor vecini de dincolo de Baical. Sentimente de solidaritate, de colaborare frăţească, o leagă apoi de statele Asiei, iar prin îmbrăţişarea cauzei păcii, această mare aspiraţie, Mongolia e alături de toate popoarele lumii. Aspiraţia e cea a progresului şi a înţelegerii. Viaţa trebuie să aducă oamenilor fericire şi bunăstare.

Aurel Rău

*) Denumire dată de chinezii vechi deşertului Gobi.

SELMA LAGERLÖF

Amintindu-ne de Selma Lagerlöf, de la a cărei naştere s-au împlinit la 20 noiembrie anul acesta 100 de ani, gîndul ne duce spre măreţul sobor al popoarelor — Congresul pentru dezarmare şi colaborare internaţională care a avut loc, în iulie, la Stockholm, capitala Suediei. Oamenii de cultură din diferite ţări au atras atenţia cu această ocazie asupra necesităţii imperioase de a intensifica lupta pentru cauza păcii. Acest apel a fost adresat şi oamenilor de ştiinţă, şi scriitorilor, şi artiştilor.

Congresul a avut deci loc în Suedia şi este foarte îmbucurător să poţi constata că activitatea în favoarea păcii şi dragostea pentru pace are rădăcini adînci în rîndurile scriitorilor din ţara mea. Îndrăznesc să afirm că activitatea în favoarea păcii este o chestiune de conştiinţă pentru o mare parte din scriitorii suedezi. Acest lucru e valabil de multă vreme pentru mulţi dintre scriitorii suedezi, a căror străduinţă pentru ideile păcii a fost de mare însemnătate. Spunînd aceasta, mă gîndesc desigur la scriitoarea suedeză Selma Lagerlöf. Dragostea ei pentru pace, munca ei în favoarea păcii a avut o deosebită importanţă în ţara noastră şi a jucat un rol de seamă în întreaga lume.

Selma Lagerlöf s-a născut şi a crescut în Värmland, provincie în partea de vest a Suediei, cu o cultură veche specifică şi una dintre cele mai frumoase regiuni ale ţării noastre. Această regiune a alcătuit cadrul primei cărţi vestite a Selmei Lagerlöf, „Saga lui Gösta Berling". Aproape în toate lucrările care au urmat, scriitoarea a continuat să descrie natura şi oamenii, legendele şi obiceiurile provinciei natale şi ale patriei. Astfel sînt cărţile „Ierusalim", „Trei povestiri despre Lövenskolzi" şi, înainte de toate, „Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia", povestirea despre băiatul prefăcut în pitic şi care s-a plimbat prin toată Suedia pe spatele unei gîşte sălbatice. Selma Lagerlöf este cea mai mare povestitoare a literaturii suedeze. Ea a fost însă ceva mai mult decît atît. Dragostea ei pentru patrie, pentru suedezi, pentru ţara ei, a devenit o dragoste pentru întreaga omenire, pentru pace între toate popoarele.

Cînd a apărut prima carte a Selmei Lagerlöf, povestitoarea avea vîrsta de 33 de ani şi lucrase mai mulţi ani la ea. In acest timp funcţionase ca profesoară în oraşul Landskrona. Succesul ei în literatură nu a fost imediat, însă de pe la mijlocul anului 1890, după ce prima ei carte a fost apreciată în străinătate, mai ales în Danemarca, ea a putut să se consacre cu totul activităţii de scriitoare. A făcut călătorii lungi în străinătate şi a vizitat printre altele: Italia, Egiptul, Palestina şi, în 1912, Rusia, unde a fost primită aproape ca o prinţesă de către cei ce deţineau bogăţia şi puterea în imperiul ţarist. Ea şi-a dat seama însă de golul din viaţa acestor cercuri, a avut înţelegere faţă de clasele nevoiaşe şi asuprite din Rusia ţaristă. Aceste observaţii ale ei le-a expus într-o mare cuvîntare ţinută după revoluţia rusă, la Academia suedeză. Datorită călătoriilor, şi-a putut forma o imagine mai profundă asupra condiţiilor de viaţă ale oamenilor

KARL OTTO ZAMORE
Vicepreşedinte al Asociaţiei tinerilor scriitori din Suedia

nevoiaşi, atît în străinătate cît şi în Suedia.

Iată cîteva cuvinte dintr-o cuvîntare a scriitoarei:

„Unde există un stat în care să nu se găsească copii care rătăcesc fără cămin, unde nici un tînăr să nu fie neglijat, unde tineretul să fie educat cu răbdare şi într-un spirit optimist, aşa cum li se cuvine tinerilor? Unde poate fi găsit statul care să ofere tuturor bătrînilor săi săraci o bătrîneţe asigurată şi respectată? Unde există un stat care să acorde tuturor talentelor posibilităţi corespunzătoare de dezvoltare? Unde este statul care să dea tuturor cetăţenilor posibilitatea să-şi trăiască viaţa lor proprie liberă, în măsura în care acest lucru nu deranjează armonia generală?"

Această cuvîntare a stîrnit iritare în unele cercuri, entuziasm şi aprobare în altele.

Următoarele cărţi ale Selmei Lagerlöf au apărut în tiraje mari şi au fost traduse în mai multe limbi.

In 1909, Selma Lagerlöf a primit premiul Nobel pentru literatură şi în 1914 a fost prima femeie aleasă ca membră a vechii Academii suedeze. Cam pe atunci s-a reîntors în locul natal, unde a locuit pînă la moarte (16 martie 1940). Era deci în vîrstă de 82 ani.

Prin marele ei succes literar şi datorită faptului că lucrările ei au fost traduse în numeroase limbi străine şi au fost apreciate de multe popoare, Selma Lagerlöf, ajunsă la o vîrstă înaintată, a devenit o autoritate nu numai în propria ei ţară, dar şi în străinătate. Mii de oameni urmăreau cu interes ceea ce declara scriitoarea în ceea ce priveşte problemele sociale şi ale păcii din acea vreme.

Această autoritate, Selma Lagerlöf a folosit-o în interesul păcii şi a idealurilor umanitare. Ea nu a fost socialistă însă înţelegerea ei caldă pentru cei nevoiaşi a făcut-o să capete o vie simpatie faţă de problemele de ordin material ale socialismului. Perspectivele ce le deschidea acesta claselor nevoiaşe au stîrnit marele ei entuziasm.

In anii dintre cele două războaie mondiale, interesul Selmei Lagerlöf pentru pace şi oroarea ei faţă de război şi violenţă erau aceleaşi ca şi înainte.

In 1930, ca a aderat la un manifest antimilitarist, semnat de personalităţi de frunte din întreaga lume, ca Thomas Mann, Romain Rolland, Rabindranath Tagore, Upton Sinclair, Albert Einstein, Taiohiko Kagava. Apelul glăsuia: „Jos militarismul! Educaţi tineretul în spiritul umanităţii şi păcii!"

Ultimii ani ai Selmei Lagerlöf au fost întunecaţi de îngrijorarea provocată de nazism şi de brutalitatea acestuia. Cu cîteva săptămîni înainte de moarte, a început să lucreze la o biografie a prietenei ei defuncte, scriitoarea suedeză Sofia Elkan. Cartea a fost numai începută. Dar şi din acest început reiese clar umanitarismul Selmei Lagerlöf, care avea acum 82 de ani. Sofia Elkan, fiind evreică, ultima lucrare neterminată a Selmei Lagerlöf a devenit deci un protest pasionat împotriva barbariei hitleriste.

Astfel, viaţa îndelungată a povestitoarei suedeze a fost, pînă la sfîrşitul ei, o viaţă închinată nu numai literaturii, ci şi păcii şi umanităţii.

N. D. GHERMAN *„Schimbul"*

Director: Acad. ZAHARIA STANCU. Colegiul redacţional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAŞU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R.; PAUL GEORGESCU (redactor-şef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R.P.R.; GEORGE MACOVESCU, ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor-şef adjunct); MIHAIL PETROVEANU (redactor-şef adjunct); CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.

Pentru...

Corespondenţa lui Fadeev

Strîns legat de-a lungul întregii sale vieţi de regiunile în care îşi petrecut tinereţea şi din care a început drumul său artistic, scriitorul A. A. Fadeev corespondă cu mulţi scriitori şi prieteni din Orientul Indepărtat, avea susţinute relaţii cu profesorii şi învăţătorii şcolii din Ciugnevo-Primorie, care-i poartă numele, fără să-i fi uitat nici pe bătrînii partizani siberieni, tovarăşi de arme în anii războiului civil.

Multe din aceste scrisori au fost date publicităţii de către A. F. Kolesnikov, prietenul din copilărie al autorului neuitatului roman „Înfrîngere". Multe din aceste scrisori sînt adevărate schiţe, desăvîrşit realizate, înfăţişînd zilele legendare ale glorioasului război civil.

De curînd „Literaturnaia Gazeta" anunţă că un vast material documentar, care inserează nu numai corespondenţa ci şi preţioase fotografii ale lui A. A. Fadeev împreună cu siberieni şi numeroase amintiri ale acestora în legătură cu eminentul scriitor sovietic, a fost sistematizat şi pus la punct în vederea publicării de către scriitorul din Primorie, V. T. Kucerlavenco. Un deosebit interes prezintă scrisorile lui Fadeev adresate poetului P. Beliaev, istoricului V. Levitki şi altora. De asemenea, mărturii preţioase constituie amintirile fostului medic din timpul războiului civil, T. A. Vetrov-Marcenko, cel care a vindecat prima rană a lui Fadeev.

Numeroasele amănunte şi detalii biografice incorporate în culegere, întregesc figura nepieritoare a acelula care a fost Alecsandr Alecsandrovici Fadeev.

C. B.

Capacul oniric

„Să nu mai dăm oamenilor psalmi din puritanism, narcotice sub cuvînt că le oferim nectar şi nici măţăgună drept liliac", spune un personaj, dialogînd cu altul despre ceea ce am putea numi respectarea noţiunii de umanitate.

Nuvela din care am extras promiţătorul citat a apărut în fruntea numărului din octombrie al revistei „Les lettres nouvelles" sub semnătura tînărului prozator Jean Douassot.

Cu îndreptăţit optimism, am purces aşadar la lectură. Dar, vai, aşteptările ne-au fost înşelate. Jean Douassot istoreşte în nuvela sa, „Capacul canalului de scurgere", o întîmplare petrecută în vis. Totul, pretextul naraţiunii, intriga, eroii şi actele lor, stau sub semnul oniricului, dar un oniric al exaltării pornograficului şi trivialului, al detracării sexuale şi morbidităţii.

Tînărul erou al nuvelei visează cum în somn apele subterane saltă capacul canalului de scurgere şi inundă, odată cu parterul casei unde odihneşte, şi propria sa cameră. In timp ce apa urcă în odaie, intră pe nesimţite tînăra jupînească Perny şi, aţîţată de spaima citită în ochii adolescentului, îl sileşte să facă dragoste cu dînsa. Apoi dispare, pentru a reveni cînd apa a început să poarte patul prin cameră ca pe o corabie şi îl supune din nou pe tînărul „naufragiat" dorinţelor ei pătimaşe. Detalii legate de întîmplările amintite mai sus sînt nu o dată minuţios reluate, pentru ca, aidoma unui film cu imagini decupate lent, să simţim mai adînc obiectul situaţiilor. Mai curios şi în acelaşi timp semnificativ, pentru abdicarea de la cerinţele realismului, este faptul că în final tînărul erou al nuvelei, treaz de astă dată, devine într-adevăr amantul dezlănţuitei jupînese, ca într-un fel de prelungire a aventurii onirice în realitatea propriu-zisă, după formula trăiristă propusă de Kafka: „Contopiţi iluzia cu realitatea în aceeaşi magmă. Impresia nu va fi mai deplorabilă decît cotidianul lasuşi".

...Şi, evident, nici decît nuvela lui Douassot.

H. Z.

Salvarea unui oraş: 4 ani închisoare

Imaginaţi-vă un cetăţean oarecare dintr-unul din multele oraşe şi orăşele ale Republicii Democrate Germane. Intr-o bună zi, în concediul de vară, se hotărăşte să-şi viziteze nişte rude tot în Germania, însă aceea aflată sub obladuirea d-lui Adenauer. Sosit în gara de destinaţie, omul abia aşteaptă să-şi îmbrăţişeze rudele, dar în locul lor este el îmbrăţişat nu de cei dragi, ci de poliţie, şi e închis. Ce-a făcut acest om pentru ca să fie „primit" în felul acesta? A furat? A săvîrşit vreo încălcare a legilor umanităţii? Nu! a fost în timpul războiului comandantul unei garnizoane, şi în această calitate a refuzat să execute ordinul fasciştilor de a se împotrivi înaintării armatelor sovietice. In felul acesta a scutit un orăşel de distrugere şi a salvat poate viaţa a sute de germani care ar fi trebuit să moară pentru Hitler. Oricine, care are judecata sănătoasă, îl va fi aprobat pe Robert Petershagen, căci de el e vorba. Nu însă şi autoritatile „democrate" ale lui Adenauer care l-au judecat şi l-au condamnat, pentru că n-a executat ordinul fascist, la patru ani închisoare. Asta se întîmpla în anul 1951. Petershagen s-a înapoiat la familia sa în 1955 şi acum a scris o carte despre „şederea lui silită în lumea liberă" pe care a intitulat-o „Conştiinţa zdruncinată". Bineînţeles că volumul a trecut şi în R.F.G. unde însă a fost confiscat şi interzis să apară în librării, conform «principiilor constituţionale federale care asigură „deplina libertate a conştiinţei"».

Hitler poate dormi liniştit. Ordinele sale sînt executate şi astăzi...

T. E.

Imprudenţa unui diplomat

Pînă nu de mult domnul Peyrefitte nu era o persoană despre care să se vorbească chiar dacă făcea parte din corpul diplomatic francez acreditat pe lîngă Vatican. Contactul acesta nemijlocit — ca să spunem astfel — cu Sfîntul Scaun nu i-a dat domnului Peyrefitte nici accese de misticism, ca sorei Pasqualina, de pildă, care a furat jurnalul intim al recent defunctului papă (bineînţeles nu fără un anume scop comercial) nici nu i-a întărit convingerile într-o fericită viaţă pe lumea cealaltă. Raţionalist, ca foarte mulţi francezi d. Peyrefitte nu a făcut decît să-şi dezvolte spiritul de observaţie, calitate de altfel indispensabilă unui diplomat. Vreme de ani de zile, d. Peyrefitte a avut ce vedea în jurul Sfîntului Scaun. Să ne amintim numai de afacerile nu prea curate ale uriaşei organizaţii bancare, cel mai mare institut de credit financiar din Italia, depinzînd de Vatican, sau de orgiile organizate de diferiţi acoliţi ai Vaticanului, terminate cu asasinate (vezi cazul Vilma Montessi). In calitatea sa de diplomat, d. Peyrefitte ar fi trebuit să înregistreze totul, dar să „închidă" ochii. D. Peyrefitte însă n-a închis ochii. A avut chiar nemaipomenita îndrăzneală să descrie cîteva din întîmplările la care a fost martor, în două romane: „Cheile sfîntului Petru" şi „Cavalerii Ordinului de Malta".

Imprudenţa sa a fost aspru sancţionată. Mai întîi a fost şters de pe lista purtătorilor bicornului diplomatic (adică a fost dat afară din slujbă). Apoi a fost dat în judecată. In faţa judecăţii, d. Peyrefitte şi-a apărat romanele, invocînd nişte texte de legi în care e vorba despre libertatea opiniei şi de libertatea scrisului. D. Peyrefitte s-a dovedit a ti a doua oară un naiv. Şi s-a văzut cu cărţile confiscate.

Nu ştim ce s-a mai întîmplat apoi. Cert este că — spunînd adevărul — d. Peyrefitte şi-a „mîncat" cariera diplomatică, ceea ce nu-i tocmai grav, şi s-a manifestat ca un om cu opinii incomode, ceea ce în „democraţia" atlantică este foarte grav...

T. M.

...şi contra

REDACŢIA: Bucureşti — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon: 12.74.26: 11.39. 36: 11.50.17. ADMINISTRAŢIA: Şos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 17.79.46 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25